

Joanna Aksman, Jolanta Gabzdyl

Innowacyjny model wczesnoszkolnej edukacji plastycznej

Klasa I

Joanna Aksman, Jolanta Gabzdyl

Innowacyjny model wczesnoszkolnej edukacji plastycznej

Klasa I

Metodyczne opracowania i materiały dla nauczycieli i studentów
do realizacji modelu Nauka – Sztuka – Edukacja

Kraków 2015

Publikacja powstała w ramach zadania badawczego
Efektywność modelu pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie „Nauka – Sztuka – Edukacja”
w trzyletnim cyklu zajęć szkolnych
nr WPiNH/DS/5/2015

Recenzja:

dr Paweł Dettloff (historyk sztuki)

mgr Agnieszka Klimkowska-Janaszek (nauczyciel edukacji plastycznej)

Projekt okładki, wkładek i ikon do konspektów warsztatów plastycznych:

Janusz Krajewski

Cytowane fotografie zaprezentowano zgodnie z treścią art. 29 ust. 1 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Publikacja nie jest przeznaczona do sprzedaży

Nakład: 120 egzemplarzy

ISBN 978-83-65208-19-4 (książka)

ISBN 978-83-65208-20-0 (płyta CD)

ISBN 978-83-65208-21-7 (zestaw)

Copyright© by Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Kraków 2015

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana w sposób umożliwiający ponowne wykorzystanie, ani też rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich

Na zlecenie:

Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
www.ka.edu.pl

Wydawca:

Oficyna Wydawnicza AFM,

Kraków 2015

Skład:

Oleg Aleksejczuk

Spis treści

Wprowadzenie	7
Pięć kroków modelu Nauka – Sztuka – Edukacja	19
Diagnoza dzieci zdolnych plastycznie	25
Konspekty zajęć lekcyjnych dla klasy I	33
Temat I. Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania	35
Temat II. Podstawowe środki komponowania na płaszczyźnie	51
Temat III. Układy kompozycyjne	69
Temat IV. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, relief, architektura. Pierwsze próby budowania form przestrzennych	83
Temat V. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, płaskorzeźba, formy geometryczne i architektoniczne. Budowanie i modelowanie	93
Słownik pojęć plastycznych wprowadzonych w klasie I	105
Techniki plastyczne wprowadzone w klasie I i ich tematy	111

Przedstawiamy Państwu pierwszą z cyklu publikacji metodycznych opisującą innowacyjny sposób wprowadzania w edukacji wczesnoszkolnej zajęć plastycznych. Założenia teoretyczne do tego sposobu pracy z dziećmi przedstawione zostały w publikacji¹ opisującej innowacyjny model „**Nauka – Sztuka – Edukacja**”, będący wynikiem pracy naukowców i praktyków z czterech krajów: Polski, Słowacji, Słowenii i Ukrainy (teoretyczne założenia modelu znajdują się w **załączniku nr 1**). Niniejsza publikacja ma charakter praktyczny i wynika z wniosków z badań nad wdrożeniem modelu, jakie miało miejsce w semestrze letnim roku 2013 w wybranych szkołach podstawowych w Małopolsce. Nauczyciele szkół biorących udział we wdrożeniu modelu w wywiadach zgłaszali chęć dalszej współpracy w ramach pełnej realizacji modelu (we wszystkich klasach edukacji wczesnoszkolnej). Doceniali możliwość wykorzystania przygotowanych w tym celu przez specjalistów konspektów zajęć plastycznych oraz słowniczków terminów plastycznych wprowadzanych w poszczególnych klasach, a także wykorzystanych w konspektach technik. Wychodząc naprzeciw tym prośbom opracowaliśmy do określonego w modelu NSE programu edukacji plastycznej w edukacji wczesnoszkolnej zestaw tematów oraz odpowiednie konspekty warsztatów plastycznych.

Program (**załącznik nr 2**) odwołuje się do *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* z 2012 r. oraz z 2014 r. Nauczyciele mogą korzystać z proponowanych konspektów w procesie edukacji w wybranym przez siebie czasie szukając integralności treści danych konspektów z realizowanym aktualnie programem kształcenia.

Warto wspomnieć, że dzieci na tym etapie rozwoju bardzo żywo i z zachwytem reagują na propozycje zajęć plastycznych (w etapach rozwoju rysunku jest to tzw. okres ideoplastyki – do ok. 8–10 roku życia) w odróżnieniu od następującego po nim okresu fizjoplastyki, kiedy to – jak oceniają psychologowie rozwojowi – dochodzi do zaniku twórczości dziecięcej. Jest to zatem ostatni okres naturalnego, żywiolowego podejścia dzieci do zadań plastycznych. Wykorzystać go można i powinno się nie tylko do rozwoju koordynacji ruchowej dziecka, rozwoju prawej i lewej półkuli, a co za tym idzie rozwoju motoryki małej czyli przygotowania dziecka do nauki pisania, ale – co chcemy udowodnić – do rozwoju umiejętności życiowych dzieci, kształtujących charakter i osobowość, jego zdolności adaptacyjne i twórcze w obszarze zdrowia intelektualnego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego².

Głównym celem takiej realizacji edukacji plastycznej jest zatem dążenie do ukształtowania umiejętności interpersonalnych, umiejętności budowania samoświadomości, umiejętności do podejmowania decyzji oraz umiejętności radzenia sobie i kierowania stresem. Umiejętności, o których mowa zostały zatwierdzone przez WHO, UNESCO i UNICEF – (**załącznik nr 3**). Są to umiejętności, które powinniśmy pomagać dzieciom nabywać już od najwcześniejszych lat kształtowania dzieci w szkole i w domu. Dają one bowiem podstawę, w szybko rozwijającym się i zmiennym świecie, do prawidłowego psychicznego rozwoju dziecka.

Umiejętności te chcemy kształtować nie tylko przez odpowiednio uporządkowany program kształcenia plastycznego, ale – może nawet przede wszystkim – poprzez powtarzalność wątków metodycznych użytych w innowacyjnie ułożonym konspekcie.

¹ J. Aksman (red.), *Nauka – Sztuka – Edukacja. Innowacyjny model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie*, Kraków 2013.

² Zob. Zestaw umiejętności życiowych (zatwierdzony przez WHO, UNESCO, UNICEF). Materiały prezentowane w czasie warsztatów zorganizowanych przez WHO i UNICEF, Bratysława, maj 2000, tłum. prof. dr hab. B. Woynarowska.

Służą temu takie elementy konspektu jak: relaksacja i motywacja, inicjacja, realizacja zadań (1) – pod okiem nauczyciela, wizualizacja, realizacja zadań (2) – przez samych uczniów, afirmacja i ewaluacja z konceptualizacją treści wprowadzanych na lekcji (**załącznik nr 4**). Schemat scenariusza warsztatów działalności plastycznej opracowała Danuta Skulicz na podstawie wskazówek do konstruowania programów edukacji wczesnoszkolnej Janusza Gniteckiego³. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj część relaksacyjno-motywacyjna, podczas której nauczyciel uaktywnia doświadczenia dzieci związane z tematem zajęć plastycznych w postaci metody pogadanki czy burzy mózgów. Kolejno w części inicjacyjnej nauczyciel prezentuje realizowany temat plastyczny odwołując się do sztuki (na płytce CD dołączonej do publikacji znajdują się dzieła sztuki, które proponujemy pokazać dzieciom), używa przy tym nazwiska twórców i prądów plastycznych. Realizacja zadań podzielona jest na dwie części. W pierwszej, nauczyciel pokazuje technikę wykonania dzieła i tworzy razem z dziećmi próbne elementy dzieła sztuki. Realizację zadań cz. 1 i cz. 2 oddziela część wizualizacyjna, podczas której dzieci wyciszają się, zamykają oczy i wyobrażają sobie swoje dzieło plastyczne inspirowane realizowanym na lekcji tematem. **Należy pamiętać, aby na tym etapie warsztatów nie pokazywać już obrazów, reprodukcji czy zdjęć.** Ukazywanie dzieł sztuki w trakcie wykonywania przez dzieci swoich twórczych prac mogłoby zakłócić prawidłowy rozwój wyobraźni i twórczości plastycznej dziecka. Po stworzeniu dzieła następuje bardzo ważny element scenariusza warsztatów – **afirmacja**. Dzieci ze swoimi pracami siadają w kręgu i próbują, kierowane pytaniami nauczycieli, odnaleźć w swoich pracach, a także – w pracach koleżanek i kolegów, na przykład, co udało się pięknie przedstawić, fragmenty lub całości, z których są szczególnie zadowolone. Nauczyciel tak kieruje rozmową, aby każde dziecko potrafiło dostrzec i nazwać pozytywny aspekt swojej pracy.

W przypadku niepodjęcia pracy przez dziecko lub jej w dużej mierze niedokończenia szukamy przy pomocy pytań, odpowiedzi na pytanie, dlaczego na tych zajęciach nie udało się pracy wykonać. Tym samym motywujemy dzieci do lepszej organizacji czasu pracy i chęci podjęcia pracy, dbamy również aby cała społeczność klasowa odnalazła choć jeden pozytywny aspekt wykonanej pracy.

O ile w części afirmacyjnej bazujemy na wypowiedziach uczniów, o tyle w części ewaluacyjnej głos zostaje oddany nauczycielowi – to jego zadaniem jest ogólna ocena wykonanych prac, klasyfikacja, ze względu na wprowadzany temat np. prace o barwach ciepłych, prace o barwach zimnych, prace z mieszaną kolorystyką; prace wykonane w przypisanym czasie i niedokończone; prace odzwierciedlające przedstawione w inicjacji dzieła sztuki, prace oryginalne. Szczególnie w tej części warsztatów należy pamiętać, aby nie stawiać ocen, a wskazywać na cele i motywować do poprawy działań plastycznych dzieci, pamiętając, że każde dziecko jest indywidualnością i jest zdolne plastycznie na swój sposób, który razem z dziećmi musi odkryć nauczyciel. W końcowej części ewaluacji przypominamy także wprowadzone pojęcia i nazwiska twórców.

W konspektach edukacji plastycznej zwracamy szczególną uwagę na metody waloryzacyjne – uczenie się przez przeżywanie, praktyczne – uczenie się przez działanie, problemowe – uczenie się przez odkrywanie, nie omijając także najrzadziej w edukacji wczesnoszkolnej stosowanych metod podających – uczenie się przez przyswajanie. Wybrane przez twórcę scenariusza lekcji-warsztatu metody składają się na strategię nauczania-uczenia się, która z kolei określa walory organizacyjne zajęć, m. in. formy pracy z uczniem (pracę indywidualną, zespołową lub grupową).

W edukacji wczesnoszkolnej stosuje się przede wszystkim strategię emocjonalną, operacyjną i informacyjną oraz w pewnym zakresie także strategię problemową. Zastosowana w modelu NSE metoda warsztatowa, jak pisze za Januszem Gniteckim Danuta Skulicz⁴ nadaje priorytet zróżnicowanym formom aktywności dziecka, zorganizowanym wokół realizacji zadań dydaktycznych, pomocy dydaktycznych, materiałów i narzędzi do wykonania dzieła plastycznego.

Innowacyjnym działaniem jest także, powtarzające się na każdym warsztatach założenie wprowadzania odpowiednich, wynikających z treści programu, konkretnych przykładów dzieł sztuki rodzimej i dziedzictwa światowego. Przy założeniu, iż dziecko poznaje świat od mikro- do makrośrodowiska, dzieła sztuki prezento-

³ J. Gnitecki (red.), *Konstruowanie autorskich programów kształcenia stymulujących i wspierających uczniów we współczesnej edukacji*, Poznań 2005.

⁴ D. Skulicz, *Metody i techniki kształtowania zdolności plastycznych dzieci w młodszym wieku szkolnym*, [w:] J. Aksman (red.), *Nauka – Sztuka – Edukacja...*, op. cit., s. 333.

wane będą od wybitnych dzieł sztuki polskiej po najbardziej znane dzieła sztuki światowej. Będzie to ogólne zapoznanie z dziedzictwem sztuki plastycznej, czas na uporządkowanie historyczne przyjdzie bowiem w dalszych etapach edukacyjnym.

Tematy i określone do nich zadania plastyczne zostały podzielone na poszczególne klasy edukacji wczesnoszkolnej. W klasie pierwszej realizowanych będzie pięć tematów:

Temat I. Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania (ołówki, kredki, najprostsze farby wodne): tworzenie prostych form, formy otaczającego nas świata, formy geometryczne, pierwsze próby notowania (rysowania) form przestrzennych, pierwsze próby komponowania obrazu, podstawowe środki wyrazu: punkty, linie i plamy, kolor.

Temat II. Podstawowe środki komponowania na płaszczyźnie: kompozycja obrazu, barwy podstawowe; zapoznanie z odmianami i kolejnością mieszania barw, zapoznanie z odmianami kolorów (ciepłe i zimne).

Temat III. Układy kompozycyjne: dobór formatu do formy obiektu malowanego lub rysowanego, budowa obrazu, rysunek i kolor.

Temat IV. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, relief, architektura: pierwsze próby budowania przestrzennych form z plasteliny, całokształt formy: część i całość, proporcje poszczególnych elementów, konstruowania bryły.

Temat V. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, płaskorzeźba, formy geometryczne i architektoniczne itp.: budowa i modelowanie form przestrzennych z różnych prostych i dostępnych materiałów: papier, tektura, tkanina, patyczki, modelina, folia metalowa.

Do każdego obszaru tematycznego zostało zaproponowanych 16 tematów warsztatów plastycznych przewidzianych na rok realizacji, po jednej godzinie tygodniowo lub po dwie godziny co dwa tygodnie. Autorzy proponują nauczycielom, którzy rozpoczną pracę modelem NSE włączyć się do tworzenia nowych konspektów np., wzbogacenie ich o sztukę rodzimych twórców, także współczesnych, którzy mogliby odwiedzić dzieci w szkole ze swoimi pracami lub przyjąć je w swojej pracowni. Szczegółowy opis zaproponowanych tematów znajduje się **w załączniku nr 5**.

Prezentowane Państwu opracowanie metodyczne do klasy I składa się z: części opisowej, przedstawiającej teoretyczne założenia modelu pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie NSE, części metodycznej omawiającej szczegóły realizacji modelu: program edukacji plastycznej NSE, zestaw umiejętności życiowych (zatwierdzony przez WHO, UNESCO, UNICEF), szczegóły scenariusza konspektu NSE, tematy dla klasy I i omówienie pracy nauczyciela w pięciu krokach modelu. Publikację kończą: słowniczek terminów plastycznych wprowadzanych w klasie I oraz opis technik wykorzystanych do poszczególnych tematów warsztatów plastycznych. Ponadto, do każdego z podręczników dla klas I–III dołączone będą filmy instruktażowe, obrazujące przebieg warsztatów plastycznych oraz płyty CD z materiałami dla nauczycieli do wykorzystania podczas warsztatów plastycznych, w poszczególnych fazach lekcji realizowanej modelem NSE.

Załącznik nr I: Struktura Modelu „Nauka – Sztuka – Edukacja”⁵

Innowacyjny model diagnozy oraz wspierania zdolności plastycznych uczniów w młodszym wieku szkolnym

Elementy opisujące model	Cechy poszczególnych elementów modelu
Cele	<p>Utworzenie sieci współpracy z Ukrainą, Słowacją i Słowenią w celu rozpoznania i wdrożenia nowych wzorców diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie. Realizacja i weryfikacja, przez dwudziestu nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, nowego programu edukacji plastycznej.</p> <p>Wprowadzenie modelu do programu kształcenia studentów na kierunku Pedagogika, specjalizacja Pedagogika wczesnoszkolna w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego i w przyszłości do innych zainteresowanych uczelni.</p> <p>Zmiana sytuacji dzieci uzdolnionych plastycznie w szkołach podstawowych w klasach 1–3 w województwie małopolskim. Rozpoznanie potrzeb edukacyjnych dzieci oraz skierowanie do nich specjalnie przygotowanych działań.</p> <p>Pełniejsze wykorzystanie potencjału regionu województwa i Krakowa, posiadających silnie zakorzenione tradycje artystyczne.</p>
Normy	<p>Model bazuje na aktualnej podstawie programowej zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej¹⁾ z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. I etap edukacyjny, klasy I–III. Edukacja wczesnoszkolna (z późniejszymi zmianami z 2014 r.)</p>
Części modelu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Część diagnostyczna; 2. Część obejmująca obszary i sposoby wsparcia dziecka zdolnego plastycznie; 3. Część programowa dotycząca programów edukacji plastycznej; 4. Część poświęcona kształceniu nauczycieli; 5. Część metodyczna.
Zasady wprowadzania modelu	<p>Model przeznaczony jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> dla każdego nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, dla władz wydziałów pedagogicznych kształcących nauczycieli, dla rodziców i opiekunów dzieci o specjalnych uzdolnieniach plastycznych.
Wartości modelu	<p>poznawcze, prakseologiczne, aksjologiczne, estetyczne.</p>
Przełamywanie stereotypów	<p>W edukacji wczesnoszkolnej przypisuje się podstawową rolę nauce pisania i czytania oraz zapoznaniu ucznia ze światem multimedialnym zapominając o tym, że rozwój rysunkowy przebiega równoległe z rozwojem językowym dziecka i w istotny sposób wspiera naukę pisania.</p> <p>W rozwoju procesów poznawczych marginalizuje się przeżywanie oraz praktyczne działanie jako istotne drogi uczenia się dziecka. Stąd wynikają zaniedbania rozwoju plastycznego oraz uzdolnień dzieci.</p> <p>Istnieje powszechne przeświadczenie, iż lekcje rysunków może prowadzić każdy nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej.</p> <p>Tymczasem przedmiotów artystycznych powinni już od początków edukacji nauczać profesjonaliści.</p>

⁵ J. Aksman (red.), *Nauka – Sztuka – Edukacja...*, s. 248–249.

Wiedza	<p>Wypracowany model opiera się na:</p> <ul style="list-style-type: none">* teorii twórczości rysunkowej dzieci Stefana Szumana i psychologicznej koncepcji rozwoju twórczości plastycznej dzieci Stanisława Popka;* koncepcji P. Aggletona obejmującej strukturę oraz kształtowanie umiejętności życiowych, umożliwiających człowiekowi pozytywne zachowania przystosowawcze, dzięki którym skutecznie radzi sobie z zadaniami (wymaganiami) i wyzwaniem codziennego życia (termin ten odnosi się do umiejętności psychospołecznych, osobistych, społecznych, interpersonalnych, poznawczych, afektywnych, uniwersalnych);* na modelu struktury zdolności plastycznych według Stanisława Popka i Wiesławy Limont;* na ogólnej teorii zdolności: Trójpięścienny Model Zdolności Josepha Renzulliego;* na teorii inteligencji wielorakiej Howarda Gardnera;* na inwestycyjnej teorii zdolności R.J. Sternberga i T.I. Luberta;* na teorii konstruowania autorskich programów kształcenia stymulujących i wspierających rozwój uczniów we współczesnej edukacji Janusza Gniteckiego.
Zastosowanie w systemie oświaty	<p>Szkoły podstawowe klasy 1–3; wydziały pedagogiczne uczelni wyższych; instytucje kultury, placówki pozaszkolne; rodzice.</p>
Kryteria naboru	<p>Model przeznaczony jest do pracy ze wszystkimi dziećmi w edukacji wczesnoszkolnej, z możliwością wykorzystania do pracy z grupą uczniów zdiagnozowanych jako uzdolnionych plastycznie (w ramach indywidualizacji kształcenia, zajęć pozalekcyjnych lub pozaszkolnych).</p>
Diagnoza	<p>W modelu zostały przedstawione narzędzia diagnostyczne możliwe do zastosowania przez nauczycieli i rodziców odnoszące się do następujących obszarów:</p> <ul style="list-style-type: none">– profil zdolności dziecka– kreatywność– motywacja– umiejętności plastyczne.
Metody działania	<p>Metody edukacji plastycznej oparte są na fazach rozwoju rysunkowego oraz na twórczej aktywności dziecka. Odnoszą się do kształtowania umiejętności plastycznych oraz umiejętności życiowych u dzieci w młodszym wieku szkolnym.</p>
Kryteria rozwoju modelu	<p>Innowacyjny program edukacji plastycznej dla dzieci w klasach 1–3 szkoły podstawowej ma strukturę spiralną, jego części powinny być rozwijane w następnych klasach szkoły podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej.</p>

Załącznik nr 2: Program edukacji plastycznej dla klasy I–III szkoły podstawowej w modelu NSE (autorstwa Stanisława Hrynia)⁶

Klasa pierwsza szkoły podstawowej

Treści nauczania

Edukacja plastyczna. Poznawanie malarstwa, rzeźby, architektury. Wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych. Przygotowanie do korzystania z medialnych środków przekazu. Uczeń kończący klasę I:

- 1) wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura;
- 2) ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką; korzysta z narzędzi multimedialnych;
- 3) wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych; tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka;
- 4) rozpoznaje wybrane dziedziny sztuki: architekturę (także architekturę zieleni), malarstwo, rzeźbę, grafikę; wypowiada się na ich temat.

Klasa Pierwsza. Tematy i zajęcia praktyczne

Podstawy działań plastycznych

Temat I. Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania (ołówki, kredki, najprostsze farby wodne): tworzenie prostych form, formy otaczającego nas świata, formy geometryczne, pierwsze próby notowania (rysowania) form przestrzennych, pierwsze próby komponowania obrazu, podstawowe środki wyrazu; punkty, linie i plamy, kolor.

Zadania tematyczne do wyboru: pejzaż, ilustracja z wyobraźni, martwa natura (owoce, warzywa, kwiaty), architektura, itp.

Temat II. Podstawowe środki komponowania na płaszczyźnie: kompozycja obrazu, barwy podstawowe, zapoznanie z odmianami i kolejnością mieszania barw, zapoznanie z odmianami kolorów (ciepłe i zimne).

Zadania tematyczne do wyboru: ilustracje z wyobraźni i natury, inspirowane opowiadaniem, fantazją, bajką, itp.

Temat III. Układy kompozycyjne: dobór formatu do formy obiektu malowanego lub rysowanego, budowa obrazu; rysunek i kolor,

Zadania tematyczne do wyboru: widok z mojego okna, zachód słońca, pory roku, miasto, zadania z wyobraźni, itp.

Temat IV. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, relief, architektura: pierwsze próby budowania przestrzennych form z plasteliny. Całokształt formy; część i całość, proporcje poszczególnych elementów, konstruowania bryły.

Zadania tematyczne do wyboru: proste bryły geometryczne, układy kompozycyjne z trzech brył, proste rzeźby zwierząt, postaci, owoców, relief inspirowany wyobraźnią, naturą, itp.

Temat V. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, płaskorzeźba, formy geometryczne i architektoniczne itp.: budowa i modelowanie form przestrzennych z różnych prostych i dostępnych materiałów: papier, tkanina, patyczki, modelina, folia metalowa.

⁶ *Ibidem*, s. 293–297.

Zadania tematyczne do wyboru: rekwizyt teatralny, postać fantastyczna, relief inspirowany naturą, nowoczesny dom, itp.

Uwagi. Zadania w programie mogą być realizowane w dowolnej kolejności wybranej przez prowadzącego zajęcia.

Klasa druga. Tematy i zajęcia praktyczne

Wiedza o sztukach plastycznych, artystach i ich dziełach, środki artystycznego wyrazu, forma i kolor, zdobywanie nowych umiejętności w zakresie kompozycji obrazu i kompozycji przestrzennej.

Temat I. Wybrane techniki plastyczne: warsztat rysownika, malarza i grafika. Podstawowe informacje o grafice i warsztacie grafika, podstawowa wiedza dotycząca warsztatu malarza i rysownika.

Zadania tematyczne do wyboru: ilustracje rysunkowe wykonywane ołówkiem i tuszem (czern – biel, światło – cień, tonacja chromatyczna), ilustracje barwne wykonywane kredkami, farbami wodnymi, kolorowymi papierami (wydzieranka).

Temat II. Kolorystyka obrazu – budowa formy kolorem. Pojęcie temperatury barw, relacje barw, harmonia – dysharmonia.

Zadania tematyczne do wyboru: ilustracje na proponowane tematy z natury i wyobraźni komponowane i malowane bez wstępnego rysowania.

Temat III. Rzeźba, architektura i sztuki użytkowe. Podstawowe pojęcia dotyczące rzeźby jako dyscypliny sztuki; warsztat i materiały, pojęcie bryły i faktury, płaskorzeźba, podstawowe pojęcia dotyczące architektury jako sztuki, zapoznanie się z elementami obiektów architektonicznych, zjawisko przestrzeni w tworzeniu obiektów architektury, podstawowa wiedza z zakresu sztuki użytkowej (forma, funkcja).

Zadania tematyczne do wyboru: (przestrzenne) za pomocą prostych materiałów zbudować: formy inspirowane naturą, proste układy z kilku brył, prostą formę użytkową (np. naczynie, przedmiot, itp.).

Temat IV. Kompozycja w malarstwie i rysunku: • zwarta – rozczłonkowana, • otwarta – zamknięta, • centralna – peryferyjna, • harmonijna – dysharmonijna, • rytmiczna – arytmiczna, • statyczna – dynamiczna.

Zadania tematyczne do wyboru: pejzaż, martwa natura, zadania z natury i wyobraźni, itp., wykonywane różnymi technikami.

Temat V. Przykłady kompozycji w rzeźbie i sztuce dekoracyjnej: tworzenie bryły płaskiej i przestrzennej, statycznej i dynamicznej; charakterystyka proporcji ciała człowieka i zwierzęcia, stylizacja formy; rośliny, ptaka, zwierzęcia; techniki zdobienia; elementy powtarzalne (tradycja, symbolika),.

Zadania tematyczne do wyboru: zaprojektować motyw, wykonać szablon lub pieczętkę i powielić w układach kompozycyjnych, wykonać relief z elementów powtarzalnych; układanka z prostych brył – kompozycja równoważna, dynamiczna, asymetryczna, itp.

Uwagi: Zadania w programie mogą być realizowane w dowolnej kolejności wybranej przez prowadzącego zajęcia.

Klasa trzecia

Edukacja plastyczna. Podsumowanie, powtórzenie i ugruntowanie wiedzy z poprzednich klas. Poszerzenie wiedzy na temat sztuk plastycznych, dziedzin działalności twórczej, warsztatu artystów, projektantów i ich dzieł. Uczeń kończący III klasę:

1) w zakresie percepcji sztuki:

- a) określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i z tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym tych środowisk, wie o istnieniu placówek kultury działających na ich rzecz,

- b) korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora);
- 2) w zakresie ekspresji przez sztukę:
- a) podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne),
- b) realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych);
- 3) w zakresie recepcji sztuki:
- a) rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka jak; architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografia, film) i przekazy medialne (telewizja, internet), a także rzemiosło artystyczne i sztukę ludową,
- b) rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; opisuje ich cechy charakterystyczne (posługując się elementarnymi terminami właściwymi dla tych dziedzin działalności twórczej).

Klasa trzecia. Tematy i zajęcia praktyczne

Temat I. W pracowniach artystów: Spotkania z artystami, projektantami, zapoznanie się z warsztatem artystycznym; malarza, rzeźbiarza, grafika, architekta.

Zadania tematyczne do wyboru: wizyty uczniów w pracowniach profesjonalistów, teatrach, warsztatach rzemiosła artystycznego, placówkach kulturalnych, muzeach.

Temat II. Zadania podsumowujące program klas 1–2 (do wyboru): podsumowanie wiadomości z zakresu; kompozycji (płaskiej i przestrzennej); środków wyrazu; koloru, (wiadomości z zakresu podstaw koloru); barw (mieszanie podstawowych kolorów); barw ciepłych, barw zimnych.

Zadania tematyczne do wyboru: z zakresu rysunku, malarstwa, rzeźby i budowy przestrzennych układów kompozycyjnych.

Temat III. Inspiracje artystyczne fotografią, filmem, teatrem, muzyką, literaturą.

Zadania tematyczne do wyboru: stosując określone narzędzia i media zrealizować ilustrację inspirowaną fotografią, filmem, sztuką teatralną, muzyką.

Temat IV. Teatr, film, telewizja: zapoznanie się uczniów z pracą artysty w teatrze, na planie filmowym, studio telewizyjnym; scenografia; kostium, maska, lalka w teatrze (budowa i konstrukcja lalek teatralnych); afisz, plakat teatralny i filmowy.

Zadania tematyczne do wyboru: z prostych materiałów i poznanych technik wykonać: kostium, maskę, lalkę, prostą scenografię, plakat.

Uwagi: Zadania w programie mogą być realizowane w dowolnej kolejności wybranej przez prowadzącego zajęcia.

Załącznik nr 3: Zestaw umiejętności życiowych (zatwierdzony przez WHO, UNESCO, UNICEF) kształtujących charakter i osobowość człowieka jego zdolności adaptacyjne oraz twórcze w obszarze zdrowia intelektualnego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego

Grupa umiejętności	Rodzaje umiejętności
Umiejętności interpersonalne	Empatia, aktywne słuchanie, przekazywanie i przyjmowanie informacji zwrotnych , porozumiewanie się werbalne i niewerbalne, asertywność, odmawianie, negocjowanie, rozwiązywanie konfliktów, współdziałanie, praca w zespole, związki i współdziałanie ze społecznością.
Umiejętności budowania samoświadomości	Samoocena, identyfikacja własnych mocnych i słabych stron, pozytywne myślenie, budowanie pozytywnego obrazu własnej osoby i własnego ciała.
Umiejętności budowania własnego systemu wartości	Zrozumienie różnych norm społecznych, przekonań, kultur, różnic związanych z płcią; tolerancja; identyfikacja czynników, które wpływają na system wartości, postaw i zachowań; przeciwdziałanie dyskryminacji i negatywnym stereotypom; działania na rzecz prawa, odpowiedzialności i sprawiedliwości społecznej.
Umiejętności podejmowania decyzji	Krytyczne i twórcze myślenie, rozwiązywanie problemów , identyfikacja ryzyka dla siebie i innych, poszukiwanie alternatyw, uzyskiwanie informacji i ocena ich wartości, przewidywanie konsekwencji własnych działań, stawianie sobie celów.
Umiejętności radzenia sobie i kierowania stresem	Samokontrola, radzenie sobie z presją, gospodarowanie czasem, radzenie sobie z lękiem , trudnymi sytuacjami, poszukiwanie pomocy.

** pogrubionym drukiem zostały zaznaczone umiejętności życiowe dzieci, na jakie szczególnie ma wpłynąć realizacja Modelu NSE*

Źródło: Propozycja grup umiejętności życiowych i ich rodzajów. Materiały prezentowane w czasie warsztatów zorganizowanych przez WHO i UNICEF, Bratysława, maj 2000, tłum. prof. dr hab. B. Woynarowska.

Załącznik nr 4: Elementy scenariusza zajęć z plastyki dla uczniów klas I–III w Modelu NSE⁷

Dziewięć elementów scenariusza:

1. Temat zajęć
2. Zagadnienia plastyczne (zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych)
3. Działalność plastyczna (zakres aktywności dziecka)
4. Metody kształcenia
5. Formy kształcenia
6. Technika plastyczna
7. Środki dydaktyczne
8. Czas realizacji
9. Informacje o realizacji, uwagi, itp.

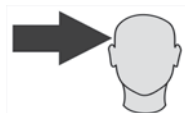
Szczegółowy scenariusz na przykładzie zajęć do tematu: Ogrody moich marzeń

1) Relaksacja i motywacja

- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć nawiązujących do tematu pracy, a wynikających z ich własnych doświadczeń. Tematem rozmowy są poznane przez dzieci ogrody.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania
 b) Nauczyciel nawiązuje do napisu na tablicy, podaje nazwy barw, prosi o odczytanie wyrazów na tle barwy. Pyta o znaczenie poszczególnych słów. Następnie wyświetla obrazy wybranych ogrodów, podaje nazwę obrazu i autora. Prosi o wskazanie przez dzieci tylko tych elementów obrazu, które namalowane są barwami podstawowymi. Pyta dzieci o to, w którym z tych ogrodów teraz chciałyby być. Wyjaśnia, jakie czynności wykonają dzieci, aby mogły stworzyć własny ogród marzeń. W oglądanych ogrodach są jeszcze inne barwy, niż podstawowe. Jak je uzyskać?

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – malują barwne plamy w barwach podstawowych, a następnie barwne plamy z odpowiednio zmieszanych farb pomarańczowa (czerwonej z żółtą), fioletowa (czerwonej z niebieską) i zielona (niebieska z żółtą). Po wykonaniu tego zadania wskazują uzyskane barwy pochodne na wyświetlanych przez nauczyciela obrazach.
 b) Następnie nauczyciel kończy prezentację ogrodów. **Bardzo ważne, aby na tym etapie warsztatów nie pokazywać już obrazów, reprodukcji czy zdjęć!** Ukazywanie dzieł sztuki w trakcie wykonywania przez dzieci swoich twórczych prac mogłoby zakłócić prawidłowy rozwój wyobraźni i twórczości plastycznej dziecka. W kolejnym etapie nauczyciel przekazuje dzieciom krótką informację: „Na wielkiej palecie barw istnieją trzy barwy podstawowe oraz trzy pochodne”. Następnie prosi dzieci, aby wymieniły barwy podstawowe i pochodne posługując się wykonanymi wcześniej „plamami”.

⁷ Elementy scenariusza zajęć z plastyki dla uczniów klas I–III w Modelu NSE, [w:] *ibidem*, na podstawie scenariusza opracowanego przez Danutę Skulicz, s. 366.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie ogród swoich marzeń.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać. Namalować ogród swoich marzeń, wypełnić barwnymi plamami całą przestrzeń kartki.

Na czystej kartce z dużego bloku dzieci malują swój ogród posługując się wyłącznie farbami w barwach podstawowych, same tworzą pochodne.

Po zakończeniu pracy:

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby każde powiedziało coś pozytywnego o wykonaniu swojej pracy. Z czego najbardziej jest zadowolone.

Należy zwrócić uwagę (gdy jest taka potrzeba), iż dziecko ma powiedzieć o sobie i o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem tej pracy.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłoga. Jeśli nie ma miejsca, to wszystkie prace należy wyeksponować w postaci wystawy w miejscu do tego przeznaczonym na ścianie. Rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, piękna ich ogrodów marzeń. W rozmowie tej nauczyciel używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny plastyki i estetyki.

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka „refleksja” nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp.

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Prezentowany projekt ma na celu wyjaśnienie znaczenia poszczególnych kategorii określających fazy zawarte w przedstawionym modelu scenariusza warsztatu działalności plastycznej dziecka. Nauczyciel tworzy własny scenariusz posługując się znacznie skróconymi sformułowaniami odnoszącymi się do całościowego planu zajęć. Wszelkie modyfikacje scenariusza zależą już tylko od kompetencji nauczyciela i nie można tu wdrażać żadnych schematycznych rozwiązań.

Załącznik nr 5: Tematy ogólne i propozycje szczegółowych tematów zajęć warsztatowych-plastycznych w klasie I szkoły podstawowej, określone w modelu NSE

Tematy i zajęcia praktyczne w kl. 1 – określone w modelu Nauka – Sztuka – Edukacja	Propozycje tematów zajęć plastycznych w kl. 1
<p>Temat I. Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania (ołówki, kredki, najprostsze farby wodne): tworzenie prostych form, formy otaczającego nas świata, formy geometryczne, pierwsze próby notowania (rysowania) form przestrzennych, pierwsze próby komponowania obrazu, podstawowe środki wyrazu: punkty, linie i plamy, kolor.</p> <p>Zadania tematyczne do wyboru: pejzaż, ilustracja z wyobraźni, martwa natura (owoce, warzywa, kwiaty), architektura itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wielobarwne budynki w moim mieście • Kreatywna zabawa w Pabla Picasso – martwa natura • Paluszkowy pejzaż inspirowany twórczością Claude Moneta • Ilustracja z wyobraźni – inspirowana twórczością Tadeusza Makowskiego
<p>Temat II. Podstawowe środki komponowania na płaszczyźnie: kompozycja obrazu, barwy podstawowe, zapoznanie z odmianami i kolejnością mieszania barw, zapoznanie z odmianami kolorów (ciepłe i zimne).</p> <p>Zadania tematyczne do wyboru: ilustracje z wyobraźni i natury, inspirowane opowiadaniem, fantazją, bajką itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Moje fantazyjne plamy • Świat wielu barw – barwy tęczy • Magia chłodnych wschodów Słońca • Wesołe i smutne portrety – barwy ciepłe i zimne (inspiracja twórczością Stanisława Wyspiańskiego)
<p>Temat III. Układy kompozycyjne: dobór formatu do formy obiektu malowanego lub rysowanego, budowa obrazu, rysunek i kolor.</p> <p>Zadania tematyczne do wyboru: widok z mojego okna, zachód słońca, pory roku, miasto, zadania z wyobraźni itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ja w warzywach, owocach i kwiatkach • Zwierzę z mojej dłoni • Widok z mojego okna – dobór formatu do formy malowanego obiektu
<p>Temat IV. Formy przestrzenne; rekwizyt, rzeźba, relief, architektura: pierwsze próby budowania przestrzennych form z plasteliny, Całokształt formy: część i całość, proporcje poszczególnych elementów, konstruowania bryły.</p> <p>Zadania tematyczne do wyboru: proste bryły geometryczne, układy kompozycyjne z trzech brył, proste rzeźby zwierząt, postaci, owoców, relief inspirowany wyobraźnią, naturą itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie bajkowych dziwaków • Tajemniczy KOD zapisany w pisance – relief inspirowany sztuką ulic miasta
<p>Temat V. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, płaskorzeźba, formy geometryczne i architektoniczne itp. Budowa i modelowanie form przestrzennych z różnych prostych i dostępnych materiałów: papier, tektura, tkanina, patyczki, modelina, folia metalowa.</p> <p>Zadania tematyczne do wyboru: Rekwizyt teatralny, postać fantastyczna, relief inspirowany naturą, nowoczesny dom itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Urok maski weneckiej – rekwizyt teatralny • Postać fantastyczna – „żywy obraz” Tadeusza Makowskiego • Zabawa w architektów – makieta osiedla marzeń
<p>Uwagi: Zadania w programie mogą być realizowane w dowolnej kolejności wybranej przez prowadzącego zajęcia.</p> <p>Struktura zajęć plastycznych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Relaksacja i motywacja 2. Inicjacja i w jej ramach realizacja 3. Wizualizacja, a następnie jej realizacja 4. Afirmacja i ewaluacja 5. Informacje o realizacji; uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela 	

PIĘĆ KROKÓW W MODELU NSE

Pięć kroków modelu Nauka — Sztuka — Edukacja

Model składa się z pięciu części i w takiej kolejności proponujemy wprowadzać go w procesie edukacji szkolnej i w kształceniu i doksztalcaniu samych nauczycieli¹.

Poszczególne części modelu przedstawiają się następująco:

1. Część diagnostyczna;
2. Część obejmująca obszary i sposoby wsparcia dziecka zdolnego plastycznie;
3. Część programowa dotycząca programów edukacji plastycznej;
4. Część poświęcona kształceniu nauczycieli;
5. Część metodyczna.

Nauczyciel może jednak poszerzyć wiadomości tylko z wybranej części, która go interesuje i wdrożyć działania tylko jednego poddziałania modelu. Na przykład może rozpocząć od diagnozy uczniów, a w kolejnym roku objąć wsparciem rodziców uczniów zdolnych itd. Dla pełnej realizacji wsparcia dzieci zdolnych plastycznie należałoby jednak odnieść się do wszystkich pięciu części modelu.

Krok pierwszy — diagnoza

W publikacji omawiającej szczegółowo założenia modelu NSE² zostały przedstawione narzędzia diagnostyczne możliwe do zastosowania przez nauczycieli i rodziców – odnoszące się do następujących obszarów: profil zdolności dziecka, kreatywność, motywacja, umiejętności plastyczne.

Są to następujące narzędzia diagnostyczne: *Mapa Talentu* r. DeHana i J. Kougha, *Test OLNAD07* oraz *Wербalny test twórczego myślenia „Niezwykłe zastosowanie”* E.N. Shcheblanova i I.S. Awieriny. Dla dokładnej diagnozy polecamy zastosowanie wszystkich testów.

Dla celów określenia uzdolnień dzieci w klasie proponujemy przeprowadzenie badania wspomnianym testem *Mapa Talentów* już na początku klasy 1 przy udziale rodziców (narzędzie można zastosować na pierwszym zebraniu z rodzicami – **załącznik nr 6**). Po wyodrębnieniu grupy dzieci zdolnych artystycznie-plastycznie, pracujemy modelem NSE z całym zespołem prowadząc warsztaty plastyczne według scenariuszy dołączonych do podręcznika oraz tworząc własne konspekty. Cały rok prowadzimy teczki prac plastycznych każdego dziecka, natomiast dzieciom zdiagnozowanym jako uzdolnione proponujemy dodatkowe zadania plastyczne oraz prowadzenie pamiętnika plastycznego (sposprzeżenia działań klasowych i pozalekcyjnych przedstawione plastycznie). Na koniec każdego semestru proponujemy przeprowadzenie oceny wybranych prac dzieci, do tego celu służy profesjonalnie przygotowane narzędzie Stanisława Popka (**załącznik nr 7**).

Krok drugi — wsparcie psychologiczno-pedagogiczne

W publikacji opisującej model psychologowie skomponowali szereg działań nauczyciela niosących wsparcie w rozwoju uzdolnień dzieci w młodszym wieku szkolnym. W niniejszym podręczniku zawężamy

¹ Opis pięciu kroków został przygotowany na podstawie *Słowa do nauczycieli*, jakie autorka podręcznika (J. Aksman) zawarła w cytowanej poniżej publikacji. Tekst zaprezentowany w tym podręczniku uległ jednak wielu modyfikacjom ze względu na doświadczenie, jakie sukcesywnie zbierane jest poprzez kontakt z nauczycielami realizującymi już model NSE.

² J. Aksman (red.), *Nauka – Sztuka – Edukacja...*, op. cit.

je do kilkunastu wskazań, sugerując nauczycielom zapoznanie się z szerszym opisem prawidłowego postępowania psychologiczno-pedagogicznego.

Najważniejsze wskazania: uważna obserwacja przejawianych przez dziecko zainteresowań, spontanicznie i wytrwale podejmowanych działań, traktowanie zainteresowań i działań dziecięcych życzliwie, zapewnianie dziecku środków do realizowania tych zamiarów i działań, wspieranie i chwalenie jego wysiłków, wykazywanie wyrozumiałości w sytuacji niepowodzeń poniesionych przez dziecko, przeprowadzenie wnikliwej diagnozy uzdolnień dziecka oraz podjęcie działań stymulujących dalszy rozwój zdolności dziecka (np. dodatkowe nauczanie pozaszkolnych), zainteresowanie się specyficznymi cechami osobowości tych dzieci (dzieci te wyprzedzają w rozwoju określonych zdolności swoich rówieśników, charakteryzuje je tendencja do izolacji, co może niekiedy prowadzić do nie zrozumienia dziecka i do konfliktów z rówieśnikami), zwrócenie uwagi na szczególne potrzeby tych dzieci, aby nie doprowadzić do powstania Syndromu Nieadekwatnych Osiągnięć, rozpoznawanie symptomów poziomu optymalnego napięcia sprzyjającego działaniu i umiejętności jego obniżania.

Krok trzeci – program edukacji plastycznej

Skomponowaliśmy do określonego w modelu NSE programu edukacji plastycznej w edukacji wczesnoszkolnej zestaw proponowanych tematów oraz stosownie do nich konspekty lekcji. Program odwołuje się do *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* z 2012 r. oraz z 2014 r. Nauczyciele mogą korzystać z proponowanych konspektów w procesie edukacji w wybranym przez siebie czasie szukając integralności treści danych konspektów z realizowanym aktualnie programem kształcenia w poszczególnych klasach edukacji wczesnoszkolnej.

Treści kształcenia w programie modelu NSE zostały rozłożone na ich realizację w klasie 1,2 i 3. Myślą przewodnią ich uporządkowaniu było połączenie aspektów wynikających z założeń edukacji plastycznej i zdrowotnej małego dziecka. Wnikliwy czytelnik zauważy, że treści związane z multimedialnością zostały przeniesione do realizacji szczególnie w klasie 2 i 3, aby wykorzystać wszystkie możliwości naturalnego rozwoju dziecka w kierunku działalności plastycznej w początkach jego edukacji. Najważniejszą kwestią, która leży w gestii rzetelnej pracy nauczyciela jest kwestia realizacji zajęć warsztatowych-plastycznych według określonego fazami scenariusza.

Krok czwarty – dokształcanie nauczyciela prowadzącego warsztaty plastyczne

Zachęcamy nauczycieli do dodatkowych form kształcenia, rozwijających warsztat pracy i wiedzę dotyczącą pracy i opieki nad dzieckiem zdolnym. Proponujemy: możliwość zdobycia dodatkowych kompetencji na zajęciach ze studentami (wykładach i warsztatach) na Wydziale Psychologii i Nauk Humanistycznych oraz na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, wspólne badania studentów i naukowców nad zagadnieniem dziecka zdolnego we wczesnym dzieciństwie, prace eksperymentalne i innowacyjne, realizowane podczas praktyk studenckich, motywowanie nauczycieli do udziału i tworzenia projektów i grantów badawczych – jako formy dokształcania wraz z pracownikami naukowymi, zwrócenie uwagi na działania amatorów, ludzi skupionych wokół różnych zainteresowań lub posiadających dyplomy tych samych nauk, entuzjastów danej dziedziny wiedzy, pracowników naukowych uczelni prowadzących badania oraz współuczestniczących w nich studentów i włączanie tych osób w proces edukacyjny, przygotowanie półkolonii i plenerów artystycznych prowadzonych zarówno przez psychologów rozwijających kreatywność, twórczość młodych ludzi, nauczycieli szkół współpracujących z uczelniami, jak i twórców sztuki, motywowanie uczniów i nauczycieli do wspólnej pracy artystycznej poprzez wystawy prac nauczycieli i ich uczniów (jak temat widzi mistrz i uczeń), przedstawiania treści edukacyjnych przez nauczycieli, ekspertów, entuzjastów edukacji, zainteresowanych rozwiązaniem problemów wychowawczych i dydaktycznych w mediach (czasopismach, w radiu i telewizji) w postaci cykli możliwych do odtworzenia w regulowanym przez siebie czasie – przy współudziale pracowników uczelni i nauczycieli.

Krok piąty – zagadnienia metodyczne

Zastosowana w modelu NSE metoda warsztatowa stawia na piedestał zróżnicowane formy aktywności dziecka, zorganizowane wokół realizacji zadań dydaktycznych, pomocy dydaktycznych, materiałów i narzę-

dzi do wykonania dzieła plastycznego. Innowacyjnym działaniem jest powtarzające się na każdym warsztacie założenie wprowadzania odpowiednich do treści, konkretnych przykładów dzieł sztuki rodzimej i dziedzictwa światowego.

Jak pisaliśmy we wstępie celem realizacji edukacji plastycznej w modelu NSE jest dążenie do kształtowania umiejętności interpersonalnych, umiejętności budowania samoświadomości, umiejętności podejmowania decyzji oraz umiejętności radzenia sobie i kierowania stresem. Umiejętności te chcemy kształtować nie tylko przez prezentowany program kształcenia plastycznego, ale także poprzez powtarzalność wątków metodycznych użytych w innowacyjno skomponowanym konspekcie. Te wątki to: relaksacja i motywacja, inicjacja i realizacja zadań, wizualizacja i realizacja zadań, afirmacja i ewaluacja.

Zadaniem nauczyciela jest prowadzenie wszystkich warsztatów plastycznych, tych określonych w podręczniku i skomponowanych do własnych tematów, np. odnoszących się do sztuki rodzimej według określonych w scenariuszu elementów. Dokładny sposób prowadzenia zajęć plastycznych został opisany we wprowadzeniu.

DIAGNOZA DZIECI ZDOLNYCH PLASTYCZNIE

Załącznik nr 6: Narzędzie do diagnozy uzdolnień dzieci: Mapa Talentu r. DeHaana i J. Kougha (5–10 lat)¹

Aleksander I. Savenkov

Metoda adresowana jest do rodziców. Mogą nią posługiwać się także nauczyciele. Przedział wieku, w którym można ją stosować: od 5 do 10 lat.

Mapa Talentu pozwala na:

- ilościowe ujęcie uzdolnień dziecka,
- rozwojową ocenę uzdolnień i określenie, jakiego rodzaju talent obecnie dominuje.

Technika ta powinna być traktowana jako jedna z części zestawu metod diagnostycznych.

Instrukcja

Przed państwem 80 twierdzeń, usystematyzowanych i odnoszących się do 10 względnie niezależnych obszarów zachowania i aktywności dziecka. Przystudiujcie je Państwo uważnie i oceńcie swoje dziecko zakresie każdej cechy, stosując następującą skalę:

(+ +) – jeśli oceniana cecha dziecka jest dobrze rozwinięta, jasno wyrażona, pojawia się często;

(+) – cecha jest wyraźna, ale nie jest stała;

(0) – oceniana cecha i cecha do niej przeciwna ujawniają się niewyraźnie i rzadko, w zachowaniach i aktywności równoważą się (żadna nie dominuje);

(-) – bardziej widoczne są i częściej występują właściwości jednostki przeciwne do ocenianych.

Oceny należy zaznaczyć na *arkuszu odpowiedzi*. Ocenę pierwszego twierdzenia należy zamieścić w pierwszej kratce arkusza odpowiedzi, ocenę drugiego – w drugiej itd. Cała ocena powinna zająć 10–15 minut. Jeśli macie Państwo wątpliwości co do oceny, ponieważ nie dysponujecie ku temu wystarczającymi informacjami, zostawcie odpowiednie pole puste, ale zaobserwujcie od tej strony aktywność dziecka. Poproście innych dorosłych, dobrze znających dziecko, na przykład babcię i dziadków, aby wyrazili swoje opinie na podstawie tego kwestionariusza. Następnie łatwo można obliczyć średnie wskaźniki, co uczyni wyniki bardziej obiektywnymi.

Lista twierdzeń

1. Jest skłonny do logicznego rozumowania, posługuje się abstrakcyjnymi pojęciami
2. Myśli niestandardowo, co często prowadzi do nieoczekiwanych i oryginalnych rozwiązań.
3. Bardzo szybko opanowuje nową wiedzę, wszystko „łapie w lot”.
4. Jego rysunki nie są jednorodne. Oryginalny w wyborze fabuły. Zazwyczaj ukazuje wiele różnych przedmiotów, ludzi, sytuacji.
5. Jest bardzo zainteresowany lekcjami muzyki.
6. Lubi tworzyć (pisać) opowiadania lub wiersze.
7. Łatwo wchodzi w rolę dowolnej postaci: ludzi, zwierząt i innych.
8. Interesują go mechanizmy i maszyny.
9. Podejmuje inicjatywę w kontaktach z rówieśnikami.
10. Jest energiczny, sprawia wrażenie dziecka wymagającego dużej ilości ruchu.
11. Przejawia zainteresowanie i wyjątkową zdolność do klasyfikacji.

¹ А.И. Савенков, *Ваш ребенок талантлив: детская одаренность и домашнее обучение*, Академия развития, Ярославль 2002, s. 159–166, tłum. Teresa Giza. Autor nawiązuje do koncepcji przedstawionej w publikacji: J. Kough, r. DeHaan, *Teacher's guidance handbook elementary school*, Vol. 1: *Identifying children with special needs*, Chicago 1955.

12. Nie boi się nowych doświadczeń, zawsze dąży do przetestowania nowego pomysłu.
13. Szybko zapamiętuje to, co usłyszał lub przeczytał, bez specjalnego uczenia się, nie traci dużo czasu na zapamiętanie tego, co jest potrzebne.
14. Staje się bardzo poważny i zamyślony, kiedy widzi dobry obraz, słucha muzyki, widzi niezwykle rzeźby, piękne (artystycznie wykonane) przedmioty.
15. Jest wrażliwy na charakter i nastrój muzyki.
16. Może łatwo skonstruować opowiadanie, od skomplikowanej fabuły, a kończąc na rozwiązaniu dowolnych konfliktów.
17. Interesuje się aktorstwem.
18. Może łatwo naprawić zepsuty sprzęt; wykorzystuje stare części do konstrukcji nowych przedmiotów, zabawek i urządzeń.
19. Nie traci zaufania nawet w otoczeniu obcych ludzi.
20. Lubi uczestniczyć w zawodach sportowych i imprezach.
21. Umie właściwie wyrazić swoje myśli, ma bogaty zasób słownictwa.
22. Jest pomysłowy w doborze i wykorzystaniu różnych przedmiotów (np. w zabawach wykorzystuje nie tylko zabawki, ale także meble, artykuły gospodarstwa domowego i inne).
23. Wie dużo o wydarzeniach i problemach, których jego koledzy zwykle nie znają.
24. Potrafi tworzyć oryginalne kompozycje z kwiatów, rysunków, kamieni, znaczków, pocztówek, itd.
25. Dobrze śpiewa.
26. Opowiadając o czymś, potrafi zatrzymać się na wybranym wątku, nie tracąc głównej myśli.
27. Zmienia ton i wyraz głosu, gdy opisuje inną osobę.
28. Lubi zrozumieć przyczyny uszkodzeń mechanizmów i tajemnicze awarie.
29. Łatwo komunikuje się z dziećmi i dorosłymi.
30. Często wygrywa z rówieśnikami w różnych dyscyplinach sportowych.
31. Dobrze wychwytuje związki pomiędzy jednym zdarzeniem a drugim, między przyczyną a skutkiem.
32. Daje się ponieść emocjom i zatracić w interesującym go zajęciu.
33. Przewyższa swoich rówieśników w nauce o rok lub dwa, realnie powinien uczyć się w wyższej klasie niż obecnie.
34. Lubi używać jakichś nowych materiałów do tworzenia zabawek, kolaży, rysunków, teatryków dziecięcych.
35. Wkłada wiele energii i emocji w grę na instrumencie, w piosenki, czy taniec.
36. Opowiadając o jakichś zdarzeniach, koncentruje się tylko na niezbędnych detalach, odrzucając nieistotne, zostawiając główne, najbardziej charakterystyczne.
37. Odgrywając sceny dramatyczne, potrafi zrozumieć i przedstawić konflikt.
38. Uwielbia rysować schematy i szkice różnych urządzeń.
39. Wykrywa przyczyny postępowania innych ludzi, motywy ich działania. Dobrze rozumie to, co niewypowiedziane.
40. Działa szybciej niż inne dzieci w przedszkolu, w klasie.
41. Lubi rozwiązywać złożone problemy, które wymagają wysiłku umysłowego.
42. Potrafi w różny sposób podejść do tego samego problemu.
43. Wykazuje jasno wyrażoną wszechstronną ciekawość poznawczą.
44. W wolnym czasie chętnie rysuje, rzeźbi, tworzy kompozycje mające sens artystyczny (ozdoby domu, ubrań itd.), bez zachęty dorosłych.
45. Lubi nagrania muzyczne. Dąży do tego aby pójść na koncert lub tam, gdzie można słuchać muzyki.

46. W swoich opowiadaniach wybiera takie słowa, które dobrze oddają stany emocjonalne bohaterów, ich przeżycia i emocje.
47. Jest skłonny do przekazywania uczuć poprzez mimikę, gesty i ruch.
48. Czyta (lubi kiedy jemu się czyta) czasopisma i artykuły o nowych urządzeniach, maszynach, mechanizmach.
49. Często kieruje zabawami i aktywnością innych dzieci.
50. Porusza się lekko, z wdziękiem. Ma dobrą koordynację ruchową.
51. Jest spostrzegawczy, lubi analizować wydarzenia i zjawiska.
52. Potrafi nie tylko proponować, ale i rozwijać własne i cudze pomysły.
53. Czyta książki, artykuły, publikacje popularno-naukowe, wyprzedzając o rok lub dwa swoich rówieśników.
54. Aby wyrazić swoje uczucia i nastroje posługuje się rysunkiem i rzeźbą.
55. Dobrze gra na jakimś instrumencie.
56. Umie przekazać w swoich opowiadaniach takie szczegóły, które są ważne do zrozumienia wydarzeń (czego zwykle nie potrafią zrobić jego rówieśnicy), jednocześnie nie tracąc z pola uwagi głównego wątku narracji.
57. Kiedy o czymś z entuzjazmem opowiada, stara się wywołać reakcje emocjonalne innych ludzi
58. Lubi dyskutować o wynalazkach, często rozmyśla o nich.
59. Jest skłonny przyjmować na siebie odpowiedzialność wykraczającą poza typową dla jego wieku.
60. Lubi piesze wędrowki, zabawy na odkrytych obiektach sportowych.
61. Długo pamięta symbole, litery, słowa.
62. Próbuje nowych rozwiązań problemów życiowych, nie lubi wariantów rozwiązań już wcześniej sprawdzonych.
63. Jest w stanie wyciągać wnioski i uogólnienia.
64. Lubi tworzyć trójwymiarowe obrazy, pracować z gliną, plasteliną, papierem i klejem.
65. Dąży do tego aby swoje emocje i przeżycia wyrazić w śpiewie i muzyce.
66. Jest skłonny do fantazjowania; kiedy opowiada o czymś znajomym i wszystkim znanym, stara się dodać coś nowego i niezwykłego.
67. Z dużą lekkością dramatyzuje, przekazuje nastroje i przeżycia emocjonalne.
68. Spędza dużo czasu na konstruowaniu i wcielaniu w życie swoich projektów (modeli latających maszyn, samochodów, statków).
69. Inne dzieci preferują go w swoich wyborach jako partnera do gier i zajęć.
70. Swoją wolny czas woli spędzać na grach na świeżym powietrzu (hokej, koszykówka, piłka nożna itd.).
71. Posiada szeroki wachlarz zainteresowań, zadaje dużo pytań o pochodzenie i funkcje przedmiotów.
72. Jest w stanie zaoferować wiele różnych pomysłów i rozwiązań.
73. W wolnym czasie lubi czytać wydawnictwa popularno-naukowe (encyklopedie dziecięce i leksykony), robi to zazwyczaj z większym zainteresowaniem niż czytanie powieści (bajek itd.).
74. Może wyrazić swoją własną ocenę dzieł sztuki, próbuje wskazać to, co podoba mu się w swoim własnym rysunku, utworzonej zabawce, rzeźbie.
75. Komponuje własne oryginalne melodie.
76. W opowiadaniu potrafi bardzo żywo przedstawić swoich bohaterów, przekazać ich charakter, uczucia, nastroje.
77. Lubi zabawę w teatr.
78. Szybko i łatwo opanowuje komputer.

79. Ma dar przekonywania, inspiruje innych swoimi ideami.

80. Jest bardziej wytrzymały fizycznie niż rówieśnicy.

Opracowanie wyników

Policzcie liczbę plusów i minusów w pionie (plusy i minusy wzajemnie anulują się). Podliczone wyniki wpiszcie u dołu, pod każdą kolumną. Otrzymana suma punktów charakteryzuje Waszą ocenę stopnia rozwoju u dziecka następujących uzdolnień:

- intelektualnych (1 kolumna arkusza odpowiedzi)
- twórczych (2 kolumna arkusza odpowiedzi)
- akademickich (3 kolumna arkusza odpowiedzi)
- plastycznych (4 kolumna arkusza odpowiedzi)
- muzycznych (5 kolumna arkusza odpowiedzi)
- literackich (6 kolumna arkusza odpowiedzi)
- artystycznych (7 kolumna arkusza odpowiedzi)
- technicznych (8 kolumna arkusza odpowiedzi)
- przywódczych (9 kolumna arkusza odpowiedzi)
- sportowych (10 kolumna arkusza odpowiedzi)

Arkusz odpowiedzi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
Intelekt.	Twórcze	Akadem.	Plast.	Muz.	Liter.	Artyst.	Techn.	Przyw.	Sport.

Dla większej przejrzystości autor rekomenduje narysowanie profilu talentu ucznia. Aby to zrobić, na osi X zaznacza się wszystkie rodzaje uzdolnień a na osi Y – liczbę uzyskanych punktów (uwaga: dodatnią liczbę punktów – przewaga plusów – zaznaczyć należy powyżej osi X a ujemną – przewaga minusów – poniżej osi X). Łącząc zaznaczone punkty, tworzy się profil. Porównanie wszystkich dziesięciu wymiarów talentu pozwala sporządzić „portret” talentów. Może być on podstawą programu dalszego wspierania rozwoju dziecka.

Załącznik nr 7: Narzędzie diagnostyczne oceny rysunku dziecka. Kategorie analizy dzieła plastycznego.

Model warstwowej struktury dzieła plastycznego Stanisława Popka ²

Warstwa I – treść przedstawieniowa (warstwa semantyczna). Odpowiada na pytanie: „Co przedstawia, co obrazuje, jakie treści poznawcze wyraża?”; „Jaki jest poziom konkretyzacji – abstrakcyjności – symbolizacji obrazowanych treści?”.

Warstwa II – treść formalna. Odpowiada na pytanie: „Jak przedstawia, za pomocą jakich środków wyrazu plastycznego, za pomocą jakiego alfabetu?”

1. Kształt:

- ujmowanie realistyczne proporcji, miniaturyzacja, przekształcenia afektywne, deformacje zamierzone, przypadkowe bądź wywołane sztucznie.
- zgodność lub niezgodność akcydensów z typem charakterystycznym formy.

2. Kolorystyka:

- temperatura barw, relacje barw – harmonia – dysharmonia, lokalność, symboliczność lub abstrakcyjność zestawu.

3. Wolor:

- światło – cień (w tonacji chromatycznej lub achromatycznej, jedno- lub wielobarwnej).

4. Kompozycja:

- zwarta – rozczłonkowana,
- otwarta – zamknięta,
- centralna – peryferyjna,
- harmonijna – dysharmonijna,
- rytmiczna – arytmiczna,
- płaska – przestrzenna,
- statyczna – dynamiczna.

5. Charakter środków wyrazu:

- kropki, przecinki,
- kreska (schematyczna, tzw. drut - poszukująca, bądź kreska rozbudowana, ekspresyjna),
- plama – wolorowa, wielobarwna,
- faktura – gładka, laserunkowa, chropowata (tak zwana mięsista),
- bryła – zwarta – rozczłonkowana; statyczna, dynamiczna.

6. Jedność ideowa treści i formy wytworu:

- harmonijna,
- dysharmonijna.

Warstwa III – wartość (jakość) kreacyjna wytworu (czyli treść aksjologiczna)

1. Nowość.

2. Oryginalność.

3. Generatywność.

4. Ewentualna zastosowalność.

5. Akceptacja społeczna.

² S. Poppek, *Psychologia twórczości plastycznej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, s. 34–35.

**KONSPEKTY ZAJĘĆ
LEKCYJNYCH
DLA KLASY I**

Temat I

Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania

TEMATY I ZAJĘCIA PRAKTYCZNE W KL. 1. – OKREŚLONE W MODELU NAUKA – SZTUKA – EDUKACJA

Temat I. Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania (ołówki, kredki, najprostsze farby wodne): tworzenie prostych form, formy otaczającego nas świata, formy geometryczne, pierwsze próby notowania (rysowania) form przestrzennych, pierwsze próby komponowania obrazu, podstawowe środki wyrazu: punkty, linie i plamy, kolor.

Zadania tematyczne do wyboru:

pejzaż, ilustracja z wyobraźni, martwa natura (owoce, warzywa, kwiaty), architektura itp.

PROPOZYCJE TEMATÓW ZAJĘĆ PLASTYCZNYCH W KL. 1

1. Wielobarwne budynki w moim mieście
 2. Kreatywna zabawa w stylu Pabla Picassa – martwa natura
 3. Pejzaż inspirowany twórczością Claude Moneta
 4. Ilustracja z wyobraźni – inspirowana twórczością Tadeusza Makowskiego
-

Temat I / Warsztat plastyczny I

Scenariusz ogólny

1. Temat: Wielobarwne budynki w moim mieście

2. Zagadnienia plastyczne:

- Budownictwo mieszkalne, elewacja budynku mieszkalnego.
- Projektant, technika rysunku: nazywanie i wyróżnianie linii i barw, bogactwa i różnorodności linii w zależności od użytych narzędzi.
- Omawianie twórczości Friedensreicha Hundertwasera w zakresie stosowanej kolorystyki elewacji budynków mieszkalnych.

3. Działalność plastyczna:

- Eksperymentowanie z narzędziami rysunkowymi: rysowanie linii i plam różnorodnych w kształcie i barwie.
- Projektowanie przestrzennych form dekoracyjnych: kreowanie wielobarwnych elewacji budynków mieszkalnych w oparciu o wyobraźnię zainspirowaną twórczością Friedensreicha Hundertwasera.

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Problemowe.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Technika rysunkowa.

7. Środki dydaktyczne:

- Fotografie przedstawiające fasady budynków mieszkalnych wykreowane przez Friedensreicha Hundertwasera (patrz płyta CD, temat I/1).
- Kartki z bloku rysunkowego – dla każdego dziecka po 2 sztuki, w tym jedna z nadrukiem „szkieletu” fasady budynku (patrz płyta CD, temat I/1).
- Kredki, pastele tłuste i/lub suche.
- Komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

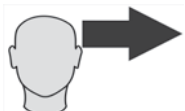
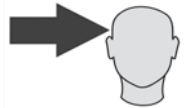
Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) Nauczyciel inicjuje swobodne wypowiedzi dzieci wokół pytań i poleceń typu:
- *Jak* nazywa się miejsce, w którym każdy z nas żyje, spędza czas z rodziną, bawi się, spożywa posiłki, śpi itp.?
 - *Jak* jednym słowem określa się: dom jednorodzinny, wielorodzinny, blok, wieżowiec, itp.?
 - *Dokończcie* zdanie: „Budynek, w którym mieszkam jest (jaki ?)...
 - *Co* chciałbym zmienić w wyglądzie mojego budynku mieszkalnego?
- b) Nauczyciel informuje dzieci, że dziś zabawią się w projektantów, a w związku z tym, co będą robić dowiedzą się nieco później.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Nauczyciel przedstawia dzieciom kolejne fotografie, wyjaśniając, że przedstawiają one tzw. fasady budynków mieszkalnych (wielorodzinnych), czyli główne, przednie, reprezentacyjne fragmenty tych budynków. Fasady, które nauczyciel prezentuje zostały zaprojektowane przez artystę, Friedensreicha Hundertwasera.

1

2.

3.

1. Hundertwasserhaus. Źródło: www.flickr.com/photos/simplerevolution/5006257880
2. Waldspirale – dom mieszkalny w Darmstadt (Niemcy). Źródło: drytoasts.com/tag/friedensreich-hundertwasser
3. Shifted-hill houses (Rogner Bad Blumau – Austria). Źródło: drytoasts.com/tag/friedensreich-hundertwasser

- b) Dzieci wymieniają i opisują poszczególne elementy przedstawianych im kolejno fasad budynków (okna, drzwi, balkony, kolumny), ich barwę, kształt i wielkość. Podkreślają, że tak wielobarwne budynki stanowią rzadkość, jeszcze tak kolorowych nigdy nie widziały i, że chciałyby w tak wielobarwnych budynkach mieszkać.
- c) Nauczyciel proponuje dzieciom zabawę w artystów-projektantów, podczas której przedstawią swoje wizje wielobarwnych fasad budynku. Po akceptacji tej propozycji, nauczyciel wyjaśnia dzieciom pojęcie projektanta, jako osoby, która tworzy coś nowego; która coś sobie wyobraża, np. fasadę budynku, a następnie w jakiś sposób próbuje to pokazać innym. Zwraca uwagę na technikę rysunku, jako typową dla sporządzanych projektów. Pyta dzieci, jakie słowa kojarzą im się ze słowem „rysunek”? Dzieci wymieniają: papier, tablica, ściana, podłoga, ołówek, kredki, flamastry, pisaki, kreda, węgiel, linie, kreski itp.

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Nauczyciel prosi dzieci, aby na kartkach, za pomocą dowolnych kredek, spróbowały narysować różne rodzaje linii.
- b) Po skończonej pracy dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze. Nauczyciel zadaje polecenia i pytania typu:
- *Wskażcie* kartki, na których narysowano najwięcej linii: niebieskich, żółtych itd.
 - *Wskażcie* linie: grube, cienkie; proste, faliste.
 - *Na której* kartce narysowanych zostało najwięcej linii: grubych, cienkich; prostych, falistych.

- *Wskaźcie* linie: poziome, tj. narysowane od lewej do prawej strony; pionowe, tj. narysowane od góry do dołu; ukośne; krzyżujące się; krzywe (pierzaste).
- *Na której* kartce narysowanych zostało najwięcej linii: poziomych, pionowych, ukośnych, krzyżujących się, krzywych?

4) Wizualizacja

- a) Każde dziecko otrzymuje od nauczyciela kartkę z narysowanym (takim samym) szkieletem fasady budynku, dla przykładu:

Przykład „szkieletu” fasady. Źródło: warsztaty plastyczne zorganizowane na terenie Katolickiej Uniwerszty w Rużomberku, w ramach Detskej univerzity – Ružomberk, lipiec 2012, fot. J. Gabzdyl

- b) Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że jest to „szkielet” fasady budynku mieszkalnego – wielorodzinnego bloku mieszkalnego. Mimo, że każde dziecko otrzymało szkielec tej samej fasady, to projekty z pewnością będą bardzo różne, a przy tym uzależnione od ich własnej pomysłowości.
- c) W związku z tym prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie, jak można by upiększyć tę fasadę budynku, jaki można by stworzyć projekt wielobarwnej, pięknej fasady.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel ustala z dziećmi sposób wykonania projektu fasady. Dzieci podejmują się wykonać projekty wielobarwnych fasad, z wykorzystaniem sporządzonych przez nauczyciela szkieletów fasad. Zastosują technikę rysunku – przy użyciu różnych barw kredek i różnych rodzajów linii: cienkich i grubych; prostych i falistych; pionowych, poziomych, ukośnych, krzyżujących się i krzywych.

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi, aby każde dziecko powiedziało coś pozytywnego o stworzonym przez siebie projekcie wielobarwnej fasady. Z czego najbardziej jest zadowolone, jakiego rodzaju linie i plamy zastosowało, w jakim kształcie i barwie.

Należy zwrócić uwagę, iż dziecko ma powiedzieć o sobie i o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem projektu fasady.

7) Ewaluacja

- a) Dzieci mają za zadanie poukładać wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze. Jeśli nie ma miejsca, to eksponują je w postaci wystawy, w miejscu do tego przeznaczonym na ścianie.
- b) Nauczyciel prowadzi z dziećmi rozmowę na temat walorów ich prac, realizacji własnych, odmiennych pomysłów w ramach tych samych szkieletów fasad. W rozmowie tej używa określeń związanych z realizowaną przez dzieci techniką rysunku, tj. rodzajami zastosowanych linii i wynikających stąd kształtów, jak też kolorystyki i środków wyrazu: wielobarwności, różnorodności, kontrastowości, jasności itp.; wartości kreacyjnej projektów: oryginalności, pomysłowości, staranności wykonania itp.

8) Informacje o realizacji

Wytwory dzieci, sporządzone przez uczestników warsztatów plastycznych zorganizowanych na terenie Katolickiej Uniwerszty v Ružomberku, w ramach Detskej univerzity – Ružomberk, lipiec 2012.

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat 1 / Warsztat plastyczny 2

Scenariusz ogólny

1. Temat: Kreatywna zabawa w Pabla Picasso – martwa natura

2. Zagadnienia plastyczne:

- Próby kierowanej analizy dzieł malarstwa, w których występują odmienne barwy, kształty, wielkości i położenia względem siebie przedstawianych przedmiotów. *Martwa natura* w malarstwie – jednej z dziedzin sztuk plastycznych.
- Formy otaczającego nas świata, formy geometryczne. Twórczość Pabla Picasso na tle twórczości np. J. Pankiewicza.

3. Działalność plastyczna:

- Pierwsze próby przedstawiania na płaszczyźnie form przestrzennych; przedstawienie wybranego i skomponowanego przez dziecko fragmentu otoczenia za pomocą środków plastycznych.

4. Metody kształcenia:

- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Grupowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Do wyboru (w tym łączona): malowanie farbami plakatowymi, „na sucho” kredkami, a następnie pokrycie rysunku wodą.

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje dzieł malarskich: Pablo Picasso *Patera z owocami i chleb na stole*, *Martwa natura z gitarą*; Józef Pankiewicz, *Martwa natura z zielonym dzbanem* (patrz płyta CD, temat 1/2).
- Komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Kartki z bloku rysunkowego – duże, białe; farby plakatowe, pastele suche, pędzel, naczynia na wodę.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić po szeregu zajęć, zabaw i gier z dziedziny matematyki (geometrii) – poświęconych między innymi rozpoznawaniu (wyodrębnianiu, wskazywaniu, nazywaniu itp.) kształtów figur geometrycznych, w tym w otoczeniu dziecka, środowisku przyrodniczym itd.
- Działania plastyczne dzieci przebiegać będą w grupach 5–6 osobowych – ważnym jest odpowiednie zorganizowanie miejsc pracy przed rozpoczęciem zajęć lekcyjnych. Mianowicie, każdy zespół dzieci będzie układał własną „martwą naturę” – najlepiej w odrębnie wydzielonym miejscu izby lekcyjnej.

Scenariusz szczegółowy

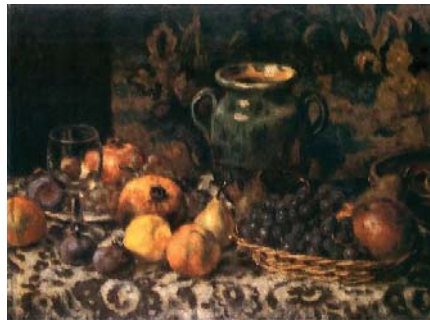
1) Relaksacja i motywacja

- a) Nauczyciel inicjuje rozmowę z dziećmi na temat ich ulubionych obiektów, bądź tematów prac plastycznych. Czy lubią przedstawiać w swoich wytworach plastycznych rzeczy, które je otaczają? Jeśli tak, to, jakie najczęściej są to rzeczy? Dzieci wśród rzeczy wymieniają organizmy żywe, np. zwierzęta – kot, pies, słoń itp. oraz nieożywione, przedmioty martwe, np. zabawki – lalki, misie itp.
- b) Nauczyciel zapowiada dzieciom, że temat obecnych zajęć plastycznych będzie związany z niektórymi przedmiotami, tymi, które otaczają dzieci w izbie lekcyjnej. Jakie to będą przedmioty? – To na razie stanowić będzie dla dzieci zagadkę.

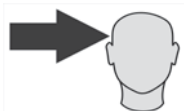
2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Nauczyciel przedstawiając dzieciom obraz J. Pankiewicza *Martwa natura z zielonym dzbanem*, wspólnie z dziećmi przypomina, że malarstwo to sztuka malowania obrazów, a artysta, który je maluje to malarz. Dzieci wymieniają treść obrazu i opisują barwę, kształt, wielkość i położenie względem siebie przedmiotów przedstawionych na wymienionym obrazie. Określają ruchem kształty poszczególnych części i całych zestawów martwych natur. Nauczyciel ustala z dziećmi, że tematem tego obrazu jest zestaw naczyń i owoców, co sprawia, że nazywamy go martwą naturą; malarstwo ukazujące przedmioty codziennego użytku, to tzw. martwa natura.

1. Józef Pankiewicz, *Martwa natura z zielonym dzbanem*. Źródło: galeria.klp.pl/p-6824.html

- b) Do przedstawionego dzieciom obrazu J. Pankiewicza nauczyciel dołącza obrazy P. Picassa *Patera z owocami i chleb na stole*, *Martwa natura z gitarą*. Dzieci z zainteresowaniem przyglądają się dziełom. Nauczyciel informuje dzieci, że to również są obrazy przedstawiające martwe natury. Dzieci próbują domyśleć się, jakie przedmioty Pablo Picasso przedstawił w swoich martwych naturach, prezentowanych im przez nauczyciela. Określają ruchem kształty poszczególnych części i całych zestawów martwych natur P. Picassa

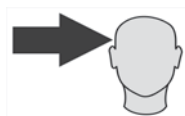
1.

2.

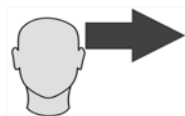
1. Pablo Picasso, *Martwa natura z gitarą*. Źródło: www.vontobel-art.com/fr/Picasso-Pablo/Nature-morte-a-la-guitare-aid54203
2. Pablo Picasso, *Patera z owocami i chleb na stole*. Źródło: grazimage.com/image/picasso-cubist-painting-pablo-picasso-painting-painting-free-image-surf-552142

- c) Kolejne spostrzeżenia dzieci nauczyciel ukierunkowuje ogólnymi pytaniami i poleceniami typu: *w czym te obrazy są podobne, a w czym różne? Uzasadnijcie swoje odpowiedzi.* Wypowiedzi dzieci zmierzają do następujących uogólnień:
- 1) Tym, co łączy te obrazy to ich treść, tj. przedstawiają one konkretne przedmioty, występujące w naturalnym otoczeniu człowieka, a przy tym tzw. martwe (w przeciwieństwie do tzw. „żywych”, jak np. zwierzęta: pies, kot itd.) – stąd termin „martwa natura”.
 - 2) Tym co zasadniczo je różnicuje, to sposób przedstawienia martwej natury. W obrazach P. Picassa wyraźnie widać znane dzieciom figury geometryczne (dzieci potrafią wiele z nich wyodrębnić i nazwać). Artysta przedstawił martwe natury z użyciem kształtów w postaci różnych figur geometrycznych, o różnych wielkościach, proporcjach i barwach, w tym o barwach przedmiotów niezgodnych z tymi, jakie spotykane są w rzeczywistości.
- d) Nauczyciel może poinformować dzieci, że Pablo Picasso, który jest autorem omawianych martwych natur, to słynny hiszpański malarz. Wiele różnych tematów przedstawiał On za pomocą prostych bądź złożonych kształtów figur geometrycznych. Taki sposób przedstawiania rzeczywistości nazywany jest *kubizmem* (od łacińskiego słowa *cubus*, co znaczy m.in. kostka).

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Nauczyciel prosi dzieci, aby wspólnie w grupach 5-6 osobowych skomponowały na swoich stolikach martwą naturę z uwzględnieniem kontrastu przede wszystkim kształtów geometrycznych oraz dużych i małych przedmiotów. Dzieci wykorzystują przedmioty znajdujące się w izbie lekcyjnej, np. owoce i warzywa pochodzące z kącika przyrodniczego, wazon, kubki, książki, przybory szkolne itd.
- b) Dzieci sprawdzają, czy ich martwe natury z każdej strony wyglądają tak samo, czy odmiennie. Zauważają, że ułożone przez nich martwe natury wyglądają odmiennie, gdy patrzą na nie z różnych stron. Jeśli to możliwe, zajmują miejsca, w których martwe natury najbardziej im się podobają.
- c) Dzieci w ramach swoich grup ustalają temat obrazka, który namalują, np. „Jesienne zbior”, „Cudaki-pluszaki i inne zabawki”.
- d) Nauczyciel prosi dzieci z poszczególnych grup, aby podały wymyślony przez siebie temat obrazka, a następnie spróbowały opisać ułożoną przez siebie martwą naturę, tj. wymienić składające się na nią przedmioty, dostrzegalny w nich kształt figur geometrycznych, ich barwę, wielkość i położenie względem siebie. Dzieci określają gestem kształty poszczególnych części i całego zestawu martwej natury.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie, jak przedstawia swoją martwą naturę, czyli tę, którą przed chwilą ułożyły wraz z grupą pozostałych dzieci. Ważnym jest, aby dzieci wyobraziły sobie przedstawienie martwej natury w formie stosownego układu kształtów geometrycznych.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci, że będą bawić się w Pabla Picassa. Malując spróbują przedstawić na swoich kartkach z bloku martwą naturę, którą ułożyli z koleżankami i kolegami z grupy. Wykonają to w taki sposób, w jaki robił Pablo Picasso. To znaczy, poszczególne przedmioty martwej natury przedstawiają za pomocą stosownych figur geometrycznych. Uwzględnią zróżnicowaną wielkość i proporcje przedstawianych przedmiotów martwej natury. Kolorystyka może pozostać odmienną, w porównaniu z tą, występującą w rzeczywistości.

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi, aby każde dziecko powiedziało coś pozytywnego o stworzonej przez grupę kompozycji martwej natury i o procesie opracowywania własnego wytworu plastycznego. Poszczególne dzieci mówią, jakich farb użyły do namalowania martwych natur. Z czego najbardziej są zadowolone. Należy zwrócić uwagę (gdy jest taka potrzeba), iż dzieci mają powiedzieć o sobie i o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem tych prac.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze, w ramach swoich 5-6 osobowych grup. Jeśli nie ma miejsca, to prace należy wyeksponować w postaci wystaw w miejscach do tego przeznaczonych na ścianach.

Nauczyciel omawia wspólnie z kolejnymi grupami dzieci kompozycję i kolorystykę prac; realizację ich własnych, odmiennych pomysłów w ramach tych samych ułożonych martwych natur. Oceniają rozmieszczenie przedmiotów na kartce, a także estetykę obrazka.

W rozmowie tej nauczyciel używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny plastyki i estetyki, na przykład: martwa natura; kształt: trójkątny, prostokątny, okrągły, kulisty, pękaty, zdeformowany, przekształcony itp.; kolorystyka i środki wyrazu: wielobarwne, różnorodne, kontrastowe, rzadko spotykane, jasne, ciemne itp.; wartości kreacyjnej wytworu: oryginalne, pomysłowe, starannie wykonane itp.

8) Informacje o realizacji

Przykładowe prace studentek kierunku Pedagogika, powstałe na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat I / Warsztat plastyczny 3

Scenariusz ogólny

1. Temat: Paluszkowy pejzaż – inspirowany twórczością Claude Moneta

2. Zagadnienia plastyczne:

- Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania – najprostsze farby wodne.
- Pierwsze próby komponowania obrazu.

3. Działalność plastyczna:

- Dziecko wypowiada się na temat malarstwa Claude Moneta.
- Dziecko ilustruje sceny inspirowane twórczością Claude Moneta.

4. Metody kształcenia:

- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Malowanie farbami plakatowymi opuszkami palców i patyczkami z wacikami.

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje dzieł malarskich Claude Moneta: *Pola tulipanów z Rijnsburg wiatraka*, *Łąka*, *Nenufary* (patrz płyta CD – temat I.3).
- Komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Kartki z bloku rysunkowego duże, białe lub kolorowe pastelowe; farby plakatowe, pędzle, naczynia na wodę, patyczki z wacikami.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić po szeregu zajęć dotyczących pór roku, zjawisk przyrody towarzyszących tym zmianom w otaczającej naturze.

Scenariusz szczegółowy

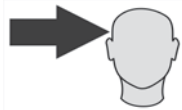
1) Relaksacja i motywacja

- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć nawiązujących do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy. Tematem rozmowy są poznane przez dzieci krajobrazy, miejsca odwiedzane podczas wakacji, cuda natury obserwowane w rzeczywistości i w mediach.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania
 b) Nauczyciel opowiada o powtarzających się często w malarstwie motywach pejzażów, wyjaśnia co oznacza pojęcie **pejzaż**. Następnie wyświetla obrazy Claude Moneta, obrazujące pejzaże, podaje ich tytuł, opowiada krótko o autorze. Prosi o przyglądnięcie się obrazom Claude Moneta: *Pola tulipanów z Rijnsburg wiatraka*, *Łąka*, *Nenufary* (miniatury przedstawione poniżej). Pyta dzieci o to, który pejzaż chciałyby zobaczyć w rzeczywistości, w którym obrazie chciałyby się znaleźć? Prosi o dokładną obserwację wykonania dzieł, zadaje pytania: Jak artysta uzyskał ruch na obrazie? Dlaczego wydaje nam się, że obrazy drgają? Prosi, aby dzieci zaobserwowały drobne punkciki barwne w obrazach, tłumaczy, że ten sposób malowania nazywa się malarstwem impresjonistycznym. Wyjaśnia, jakie czynności wykonują dzieci, aby mogły stworzyć taki pejzaż.

1.

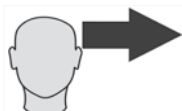
2.

3.

1. Claude Monet, *Pola tulipanów z Rijnsburg wiatraka* (w Holandii). Źródło: sagaraa.blog.cz/en/1006/m-ako-monet-samozrejme-ten-claude-oscar.
2. Claude Monet, *Łąka*. Źródło: www.loustrzyki.edu.pl/przedmioty/sztuka/album/16_Ilpol_XI-Xw/17e_impresjonizm_i_postimpresjonizm/slides/claude_monet_laka.html.
3. *Nenufary*. Źródło: pl.wikipedia.org/wiki/kompozycja_otwarta.

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – malują barwne plamy na próbnym kartkach, następnie opuszkami paluszków przenoszą barwy na papier jedna obok drugiej, malując kształty obiektów znanych z pejzaży, do tego celu próbują także używać patyczków z wacikami. Następnie nauczyciel kończy prezentację pejzaży.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie pejzaż, w którym chciałyby się znaleźć.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać. Namalować pejzaż, w którym chciałyby się znaleźć lub który pamiętają z kontaktu z przyrodą. Przypominamy, że dzieci powinny starać się wypełnić barwnymi odciskami opuszków palców całą przestrzeń kartki. Na czystej kartce białej lub kolorowej dzieci malują swoje pejzaże. Po zakończeniu pracy:

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby każde powiedziało coś pozytywnego o wykonaniu swojej pracy. Z czego najbardziej jest zadowolone, co czuło, kiedy tworzyło swój obraz. Warto poprosić, aby i inne dzieci odnalazły w obrazach swoich kolegów i koleżanek pozytywne, charakterystyczne elementy (ciekawa kolorystyka, wypełnienie całej powierzchni kartki, interesujący motyw pejzażu, itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłoga. Jeśli nie ma miejsca, to wszystkie prace należy wyeksponować w postaci wystawy w miejscu do tego przeznaczonym na ścianie czy przypinając np. do sznurka na białą sznurek spinaczami. Następuje rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, piękna ich pejzaży. W rozmowie tej nauczyciel używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny sztuki i estetyki, wprowadzonych na warsztatach (**pejzaż, impresjonizm, Claude Monet**).

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka „refleksja” nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp.

Przykładowe prace studentek kierunku Pedagogika, powstałe na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat I / Warsztat plastyczny 4

Scenariusz ogólny

1. Temat: Ilustracja z wyobraźni – inspirowana twórczością Tadeusza Makowskiego

2. Zagadnienia plastyczne:

- zapoznanie się z techniką rysowania – technika rysowanie pastelami suchymi
- zapoznanie z podstawowymi środkami wyrazu: punkty, linie i plamy, kolor

3. Działalność plastyczna:

- dziecko wypowiada się na temat malarstwa Tadeusza Makowskiego
- dziecko ilustruje sceny inspirowane twórczością Tadeusza Makowskiego, zwracając uwagę na punkty, mocne linie i wykorzystane kolory

4. Metody kształcenia:

- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Rysowanie pastelami suchymi

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje dzieł malarskich Tadeusza Makowskiego: *Troje dzieci pod drogowskazem*, *Dziewczynka i chłopczyk*, *Dwaj mali przyjaciele* (patrz płyta CD temat I/4)
- Komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Kartki z bloku rysunkowego duże, białe lub w kolorach pastelowych; pastele suche, podkładki.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić po zajęciach z treści języka polskiego dotyczących przyjaźni.

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć nawiązujących do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy. Tematem rozmowy jest przyjaźń, jej cechy, objawy, sytuacje ją obrazujące.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania.
 b) Nauczyciel opowiada o ciekawych cechach malarstwa Tadeusza Makowskiego, o cyklu jego twórczości dotyczącej dzieci i różnych zawodów i różnych przywar ludzkich, charakterystycznych różnym ludziom cech. Następnie wyświetla obrazy Tadeusza Makowskiego (*Troje dzieci pod drogowskazem*, *Dziewczynka i chłopczyk*, *Dwaj mali przyjaciele* – miniatury obrazów poniżej), obrazujące dzieci pozostające w bliskich relacjach. Prosi o przyglądnięcie się obrazom i nadanie im tytułów związanych z emocjami, jakie pojawiają się pomiędzy postaciami, następnie podaje ich tytuły. Pyta dzieci czym wyróżniają się te obrazy od innych znanych dzieciom, naprowadza dzieci na elementy związane z **geometryzacją postaci i prawdziwymi emocjami ukrytymi w twarzach przedstawionych na obrazach dzieci**.
 Wyjaśnia, jakie czynności wykonują dzieci, aby mogły stworzyć podobny obraz.

1.

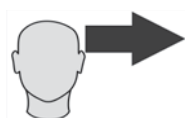
2.

3.

1. Tadeusz Makowski, *Troje dzieci pod drogowskazem*, ok. 1930 r. Muzeum Śląskie, Katowice. Źródło: www.pinakoteka.zascianek.pl/Makowski/Makowski_3.htm.
2. Tadeusz Makowski, *Dziewczynka i chłopczyk*, ok. 1930 r., w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu, fot. pracownia fotograficzna MNWr. Źródło: culture.pl/pl/galeria/galeria-tadeusz-makowski.
3. Tadeusz Makowski, *Dwaj mali przyjaciele*, 1929. Źródło: www.pinakoteka.zascianek.pl/Makowski/Makowski_3.htm.

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – dzieci rysują odwzorowując ruchy nauczyciela (który maluje na tablicy) punkty, które łączy tworząc prostokąty i kwadraty oraz koła jako głowy postaci a także punkty w twarzy obrazujące emocje. Następnie nauczyciel kończy prezentację obrazów.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie swojego przyjaciela lub przyjaciół, scenę z życia lub scenę możliwą do przeżycia, aby dostrzegły, przypomniły sobie mimikę twarzy swoich przyjaciół (uśmiech, radosne oczy, oczy przyjaciół zwrócone do siebie, itd.).

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać. Namalować siebie i swojego przyjaciela lub swoich przyjaciół i wyrazić w ich twarzach emocje przyjaźni. Na czystej kartce białej lub kolorowej dzieci rysują punkty, figury geometryczne, łączą je i rysują „emocje” związane ze swoimi przyjaciółmi. Po zakończeniu pracy:

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby każde powiedziało coś pozytywnego o wykonaniu swojej pracy. Z czego najbardziej jest zadowolone. Warto poprosić, aby i inne dzieci odnalazły w obrazach swoich kolegów i koleżanek pozytywne, charakterystyczne elementy (ciekawa kolorystyka, wypełnienie całej powierzchni kartki, określone figury geometryczne, linie, pięknie zarysowane emocje, ciekawa „scena” przyjaźni itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłoga. Jeśli nie ma miejsca, to wszystkie prace należy wyeksponować w postaci wystawy w miejscu do tego przeznaczonym na ścianie czy przypinając np. do sznurka na bieliznę spinaczami. Następuje rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, nauczyciel zwraca uwagę na geometryzację postaci, na linie, które stworzyły dzieci w obrazach, na wydobywanie w prostym brylowym kształcie ludzkich emocji. W rozmowie tej nauczyciel używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny plastyki i estetyki, wprowadzonych na warsztatach (**geometryzacja postaci, punkty, linie, kolory**). Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka „refleksja” nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp. Przykładowa praca powstała na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, pt.: *Przyjaciółki*.

Fot. J. Aksman

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat II.

Podstawowe środki komponowania na płaszczyźnie

TEMATY I ZAJĘCIA PRAKTYCZNE W KL. 1.
– OKREŚLONE W MODELU NAUKA – SZTUKA – EDUKACJA

PROPOZYCJE TEMATÓW
ZAJĘĆ PLASTYCZNYCH W KL. 1

Temat II. Podstawowe środki komponowania na płaszczyźnie:

kompozycja obrazu, barwy podstawowe,
zapoznanie z odmianami i kolejnością mieszania barw,
zapoznanie z odmianami kolorów (ciepłe i zimne).

Zadania tematyczne do wyboru:

ilustracje z wyobraźni i natury, inspirowane opowiadaniem,
fantazją, bajką itp.

1. Moje fantastyczne plamy

2. Świat wielu barw – barwy tęczy

3. Magia chłodnych wschodów Słońca

4. Wesołe i smutne portrety – barwy ciepłe
i zimne (inspiracja twórczością Stanisława
Wyspiańskiego)

Temat II / Warsztat plastyczny 1

Scenariusz ogólny

1. Temat: Moje fantastyczne plamy

2. Zagadnienia plastyczne:

- Różne sposoby i możliwości połączeń barwnych. Barwy podstawowe i stopnie ich jasności, odcienie: wyróżnianie i nazywanie.
- Malarstwo abstrakcyjne, omawianie twórczości wybranych przedstawicieli abstrakcjonizmu w zakresie stosowanej kolorystyki i tematyki.

3. Działalność plastyczna:

- Poszukiwanie i doświadczanie możliwości wyrazowych w dziedzinie abstrakcji – ilustracja z wyobraźni za pomocą barw podstawowych.

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Poszukujące.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Farby plakatowe, tusz i/lub kredki oraz materiały plastyczne wg decyzji poszczególnych autorów.

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje dzieł malarskich: Wasilly Kandinsky, *Małe przyjemności*; Joanna Kowalska, *Na fali*; Urszula Wilk, *Bluemetrie*, komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny (patrz płyta CD, temat II/1).
- Nagranie wideo piosenki *Moja fantazja* (muzyka: Sławomir Kowalewski, słowa: Wanda Chotomska. Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=fJKRESz8ZhE>).
- Kartki z bloku rysunkowego – duże, białe; farby plakatowe, pastele suche i/lub tusz, słomki do picia napojów, pędzel, patyczki, naczynia na wodę, kolorowy papier, a także inne dowolne materiały plastyczne, nożyczki, klej.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

Scenariusz szczegółowy

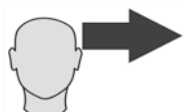
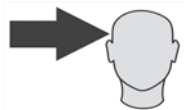
1) Relaksacja i motywacja

- a) Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie i na video obejrzały i wysłuchały fragmentu piosenki – ukryte są w niej ważne słowa; słowa, które będą określać to, o czym dzieci także będą mówić i co także będą robić podczas dzisiejszych zajęć plastycznych. Bez podania dzieciom tytułu piosenki, nauczyciel włącza wideo (z piosenką pt. *Moja fantazja*).
- b) Po obejrzeniu i wysłuchaniu dzieci prowadzą swobodną rozmowę nt. piosenki, eksponując słowo „fantazja”, domyślają się jej tytułu. Nauczyciel, w przypadku braku trafności, informuje dzieci, że tytuł piosenki brzmi: *Moja fantazja*.

2) Inicjacja/wprowadzenie

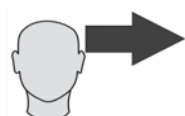
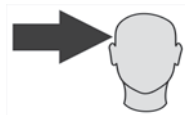
- a) Nauczyciel prosi dzieci, aby powiedziały, z czym kojarzy im się słowo „fantazja”. Dzieci wskazują na marzenia, tajemnicze, wymyślone historie, zdarzenia, przedmioty, które w rzeczywistości nie istnieją, stanowią rezultat czyjejs wyobraźni, to coś, co jest w czyjejs głowie. *W jaki sposób* możemy dowiedzieć się, jakie ktoś ma w głowie fantazje? *W jaki też sposób* możemy sami innym przekazać, jakie mamy fantazje? Na tak postawione pytania dzieci odpowiadają np., że o swoich fantazjach możemy innym opowiadać, śpiewać, możemy je rysować, malować itp. *Jak* dzieci sądzą, czy łatwo, czy trudno opowiada się komuś własne fantazje, szczególnie wówczas, gdy nie używa się słów, a jedynie, dla przykładu: pędzla i farb, czyli malując? Dzieci przedstawiają swoje stanowiska (na „tak” lub „nie”), starając się je uzasadniać.
- b) Nauczyciel proponuje rozstrzygnąć wątpliwości dzieci następująco. Pokazuje im obraz: Wassily Kandinsky *Małe przyjemności* (bez podania jego tytułu).

1. Wassily Kandinsky, *Małe przyjemności*. Źródło: www.ibiblio.org/wm/paint/auth/kandinsky/pleasures

- c) Następnie inicjuje wypowiedzi dzieci poleceniami i pytaniami typu:
- W tym obrazie artysta ukrył swoje fantazje, przemyślenia, więc *spróbujcie* je odgadnąć.
 - *Jakie* one mogą być?
 - *Czego* waszym zdaniem dotyczą?
 - *Spróbujcie* zatytułować ten obraz, w związku z waszymi domysłami.
 - *Jak* sądzą, dlaczego aż tak różnie zatytułowaliście ten obraz?
- d) Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi dzieci, mówiąc, że obraz, którego autorem jest Wassily Kandinsky, ma tytuł *Małe przyjemności*. Artysta tak właśnie je sobie wyobraził. Sposób, w jaki to zrobił, nazywany bywa „abstrakcją”. W abstrakcyjnych obrazach przedstawia się to, co widzimy w rzeczywistości w taki nierealny sposób; nie widać w nich żadnych konkretnie rozpoznawalnych przedmiotów, ludzi, wydarzeń. Ludzie, których nazywa się odbiorcami sztuki, mogą dostrzec w tych obrazach nie tylko to, co chcieliby artyści, aby inni dostrzegli, ale też to, co sami sobie wyobrażą, co podpowie im ich fantazja, pojawiająca się w związkach z oglądanym obrazem.
- e) Nauczyciel prezentuje dwie inne reprodukcje obrazów: Joanny Kowalskiej *Na fali* i Urszuli Wilk *Bluemetrie*. Po wstępnych rozmowach na temat zawartości treściowej tych obrazów, tytułów nadanych przez dzieci oraz przez ich autorów-artystów, nauczyciel kieruje uwagę

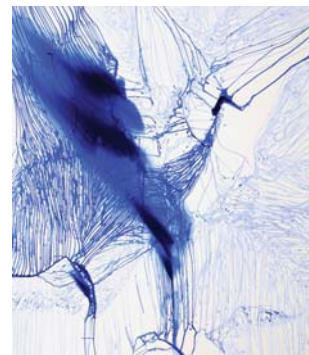
dzieci na kolorystykę i sposób czy też technikę wykonania. Dzieci wskazują, że dominują tu barwy: niebieska, czerwona i żółta. Nauczyciel informuje, że wymienione przez dzieci barwy to tzw. podstawowe. Nazywane są tak dlatego, że nie da się ich uzyskać z innych barw.

2.

2. Joanna Kowalska, *Na fali*. Źródło: www.joannakowalska.ecom.com.pl

3. Urszula Wilk, *Bluemetrie*. Źródło: www.mosart.pl/page3417

3.

- f) Nauczyciel proponuje też dzieciom, aby:
- *spróbowały*: podpatrzeć i odgadnąć, w jaki sposób rozprowadzone zostały barwy, w jaki sposób zostały ze sobą połączone;
 - *zastanowiły się* jakie materiały i narzędzia można stosować w celu uzyskiwania podobnych efektów kolorystycznych.

3) Realizacja zadań cz. 1

Nauczyciel proponuje, aby każde dziecko, wykorzystując własny pomysł, sporządziło na swojej kartce papieru plamę lub plamy, w tym w dowolny sposób je połączyły bądź też nie; z użyciem nie więcej niż trzech barw podstawowych: czerwonej, żółtej i/lub niebieskiej. Dzieci mogą wykonać je, stosując farby plakatowe bądź tusz (zachowując przy nim ostrożność), pędzle, słomki, patyczki itd.

4) Wizualizacja

- a) Dzieci przyglądają się stworzonym przez siebie plamom. Zastanawiają się, do czego są one podobne. Wymyślają temat swojej pracy – nikomu, na razie, go nie zdradzając.
- b) Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie, jak przedstawiałyby wymyślony przez siebie temat, którego kanwę stanowią sporządzone przez nich plamy.

5) Realizacja zadań cz. 2

- a) Nauczyciel z dziećmi ustala, że podczas dalszych działań plastycznych nad realizacją własnego tematu abstrakcyjnej kompozycji zastosują wybraną przez siebie technikę, np. malowanie farbami plakatowymi, rysowanie kredkami, flamastrami itp. narzędziami, wycinanie i doklejanie poszczególnych elementów itd. Przy tym, przestrzegać powinny szczególnie ważnego tu ograniczenia – korzystania z narzędzi i materiałów plastycznych będących wyłącznie w barwach podstawowych, tj. niebieskiej, żółtej i czerwonej. Ważne jest także odpowiednio zakomponowanie powierzchni kartki.
- b) Zachęca dzieci do wzajemnego użyczenia sobie różnych materiałów i narzędzi podczas działań plastycznych, przypominając jednocześnie o zasadach bezpiecznego korzystania z nożyczek (wycinanie na siedząco; nieodwracanie się na boki i niespacerowanie po sali z nożyczkami w dłoniach; użyczenie nożyczek koleżance/koledze z ostrzem skierowanym w swoją stronę).

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi, aby każde dziecko powiedziało coś pozytywnego o stworzonej przez siebie abstrakcyjnej kompozycji, o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem pracy, z czego najbardziej jest zadowolone. Może także ujawnić tytuł, próbując lub też nie uzasadnić go, omówić materiały i narzędzia plastyczne, które zastosowało.

7) Ewaluacja

- a) Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze, ścianie.
- b) Nauczyciel prowadzi z dziećmi rozmowę na temat walorów ich prac, realizacji własnych, odmiennych tematów, w tym pomysłów. W rozmowie tej używa określeń związanych z realizowanymi przez dzieci technikami plastycznymi i ich ewentualnymi połączeniami, np. malowaniem za pomocą różnych narzędzi wraz z dorysowywaniem bądź doklejeniem niektórych elementów kompozycji. Chwali kolorystykę i środki wyrazu zastosowane wyłącznie z użyciem barw podstawowych: wielobarwność, różnorodność, kontrastowość, jasność itp.; wartość kreatywną dziecięcych abstrakcji: oryginalność, pomysłowość, staranność wykonania, skomponowania poszczególnych barwnych elementów itp.

8) Informacje o realizacji

Prace studentek kierunku Pedagogika, opracowywane na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat II / Warsztat plastyczny 2

Scenariusz ogólny

1. Temat: Świat wielu barw – barwy tęczy

2. Zagadnienia plastyczne:

- Barwy tęczy – barwy: podstawowe i wywodzące się z nich pochodne.

3. Działalność plastyczna:

- Eksperymentowanie z barwami podstawowymi zmierzające do odkrycia możliwości pozyskiwania barw pochodnych.
- Kompozycja plam barwnych: podstawowych i pochodnych inspirowana muzyką Antonio Vivaldiego.

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Poszukujące.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Farby plakatowe

7. Środki dydaktyczne:

- Fotografia tęczy (patrz płyta CD, temat II/2).
- Reprodukacja: Wassily Kandinsky, *Żółty – Czerwony – Niebieski* (patrz płyta CD, temat II/2).
- Komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Utwór muzyczny: Antonio Vivaldiego *Cztery pory roku – Jesień* (zobacz np.: <https://www.youtube.com/watch?v=MR9XZQG7F-4>).
- Kartki z bloku rysunkowego – duże, białe (po 2 szt. dla każdego dziecka).
- Farby plakatowe – trzy kolory: niebieski, żółty, czerwony.
- Pędzel, gąbki, rękawiczki jednorazowego użytku (np. lateksowe), trzy pokrywki od słoików bądź plastikowe palety, słoiczek na wodę.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia te realizujemy wówczas, gdy dzieciom znane jest już pojęcie barw podstawowych (po wcześniejszej realizacji zajęć nt. „Moje fantastyczne plamy”).

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) Nauczyciel przeprowadza pogadankę wstępną z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć nawiązujących do tematu pracy, a wynikających z ich własnych doświadczeń. Tematem rozmowy jest zjawisko tęczy i barwy tęczy. Oto przykładowe pytania i polecenia inicjujące wypowiedzi dzieci:
- Czy ktoś z was widział kiedyś tęczę? *Kiedy i gdzie ją widział?*
 - *Kto potrafi powiedzieć, co to jest tęcza?*
 - *Jak ona wygląda?*
 - *Jak sądzicie, tęcza to ładne zjawisko czy nieładne? Dlaczego tak sądzicie?*
 - *Jeśli potraficie, wymieńcie nazwy barw, z których składa się tęcza.*
- b) Nauczyciel informuje dzieci, że tematem zajęć będą barwy tęczy. Zapisuje temat na tablicy.

2) Inicjacja/wprowadzenie, w tym realizacja zadań cz. 1

- a) Nauczyciel prezentuje dzieciom fotografię tęczy.
- b) Poleca: *wymieńcie* barwy, z których składa się tęcza, zaczynając od barwy znajdującej się u góry, na zewnątrz łuku tęczy (nauczyciel pokazuje stosowny fragment), a kończąc na tej, która znajduje się na dole tęczy, tj. wewnątrz jej łuku (nauczyciel pokazuje). Dzieci odnajdują, nazywają i wskazują barwy: czerwoną, pomarańczową, żółtą, zieloną, niebieską, indygo i fioletową.

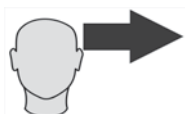
1. Fotografia tęczy. Źródło: www.verfotosde.org/polonia/imagenes-de-Reda-513.html

- c) Prezentuje dzieciom reprodukcję obrazu (na razie nie podając jego autora i tytułu): Wassily Kandinsky, *Żółty – Czerwony – Niebieski*. Na prośbę nauczyciela, w tej reprodukcji obrazu, dzieci odnajdują, nazywają i wskazują barwy, które wcześniej dostrzegły także w tęczy.

2. Wassily Kandinsky, *Żółty – Czerwony – Niebieski*. Źródło: obrazy.org/obraz-wassily_kandinsky_zolty_czerwony_niebieski-430.html

- d) Nauczyciel informuje dzieci, że obraz namalował Wassily Kandinsky (znany już dzieciom z zajęć dotyczących „Fantastycznych plam”). Artysta zatytułował go *Żółty – Czerwony – Niebieski*. Powstaje pytanie, *dla czego* w tytule wystąpiły nazwy tylko trzech barw: żółtej, czerwonej, niebieskiej, skoro dzieci dostrzegły ich znacznie więcej.

- e) Dzieci podają swoje propozycje uzasadnień tak sformułowanego tytułu. Nauczyciel komentuje je następująco: zobaczymy, czyje przypuszczenia się potwierdzą.
- f) Poleca dzieciom, aby przygotowały czyste białe kartki papieru, a z pudełek wyjęły tylko te farby, których barwy zgodne są z nazwami tych, które w tytule swojego obrazu zawarł Wasyli Kandinsky.
- g) Następnie proponuje dzieciom realizację eksperymentu. Prosi, aby sprawdziły, co się stanie, gdy będą te farby mieszać ze sobą i to w różnych proporcjach.
- h) Gdy dzieci odkrywają, że w ten sposób uzyskują pozostałe barwy tęczy, nauczyciel wyjaśnia im, że te barwy, które uzyskały w drodze swoich eksperymentów nazywane są „pochodnymi”, dlatego, że pochodzą od tych trzech: żółtej, czerwonej i niebieskiej – zwanych „podstawowymi”. Przypomina dzieciom pytanie: *dlaczego* w tytule obrazu wystąpiły nazwy tylko trzech barw: żółtej, czerwonej, niebieskiej. Dzieci odpowiadają, np. w ten sposób: dlatego, że są to barwy podstawowe, za pomocą których Wasyli Kandinsky namalował cały obraz.
- i) Nauczyciel proponuje, aby dzieci, eksperymentując nadal, postarały się zapamiętać, które barwy należy łączyć, aby uzyskiwać poszczególne barwy tęczy, w tym także będące w różnych odcieniach: jasnych, ciemnych.
- j) Następnie przeprowadza z dziećmi pogadankę utrwalającą sposoby pozyskiwania poszczególnych barw pochodnych, np.:
- *Jakiego* koloru farby wykorzystywaliście podczas eksperymentu?
 - *Jak* nazywane są te barwy: żółta, czerwona i niebieska?
 - *Wymieńcie* nazwy barw pochodnych, które pamiętacie.
 - *Jakie* barwy podstawowe należy ze sobą połączyć, aby uzyskać barwę: zieloną; pomarańczową itd.?

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i pomyślały o miejscu, które im się bardzo podoba, które podziwiają, np. o parku, ogrodzie, łące, o miejscu nad rzeką, w górach. Informuje, że zaraz włączy muzykę. Prosi, aby słuchając przez dłuższy czas właśnie tej muzyki i nadal nie otwierając oczu, dzieci wyobrażały sobie to wyjątkowe dla nich miejsce. (Nauczyciel włącza utwór Antonio Vivaldiego *Cztery pory roku – Jesień* – nie podając tytułu i autora.)

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci, jakie zadanie mają wykonać. Namalować ulubione, podziwiane przez nich miejsce, wypełniając barwnymi plamami całą przestrzeń kartki. Dzieci malują na czystej kartce z dużego bloku, posługując się wyłącznie farbami w barwach podstawowych, same tworzą pochodne. Używają pędzli, gąbek bądź palców.

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi każde dziecko, aby opowiedziało o swoim wytworze, jakie miejsce przedstawia, w jakich barwach tęczy, tj. podstawowych i pochodnych, co dziecku w tym wytworze najbardziej się podoba, co ewentualnie chciałby jeszcze zmienić bądź poprawić.

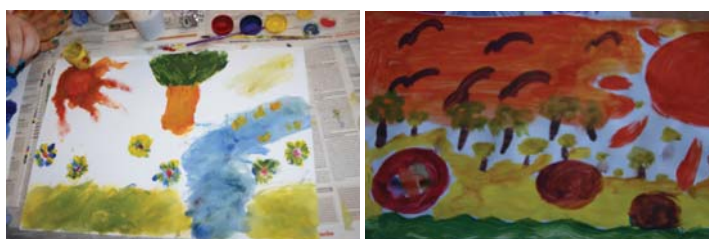
7) Ewaluacja

- a) Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze, ścianie.
- b) Rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, piękna podziwianych przez nich miejsc i ich kolorystyki w barwach tęczy.
- c) Nauczyciel wyraża swoją opinię o wytworach dzieci, chwali zaangażowanie i inwencję. Chwali dobry dobór barw, tj. zgodny z nastrojem muzyki Antonio Vivaldiego; oryginalność i śmiałość dziecięcych wizji. Wskazuje najważniejsze błędy kompozycyjne – rozsypanie elementów. Używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny plastyki i estetyki, zwłaszcza określeń dotyczących kolorystyki: tonacji barw podstawowych i pochodnych – ciemnej, jasnej, jaskrawej, niezdecydowanej, mieszanej.

8) Informacje o realizacji

Prace studentek kierunku Pedagogika, opracowywane na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat II / Warsztat plastyczny 3

Scenariusz ogólny

1. Temat: Magia chłodnych wschodów Słońca

2. Zagadnienia plastyczne:

- Różne sposoby i możliwości połączeń barwnych. Barwy zimne i stopnie ich jasności, odcienie: wyróżnianie i nazywanie.
- Malarstwo impresjonistyczne, omawianie twórczości wybranych przedstawicieli impresjonizmu w zakresie stosowanej kolorystyki i tematyki wschodów słońca.

3. Działalność plastyczna:

- Eksperymentowanie z barwami podstawowymi zmierzające do odkrycia możliwości pozyskiwania barw zimnych.
- Poszukiwanie i doświadczanie możliwości wyrazowych w dziedzinie impresjonizmu – ilustracja z wyobraźni za pomocą barw zimnych; kompozycja barwnych plam zimnych inspirowana filmem pt. *Świt nad Durbaszką* i dziełem Claude'a Moneta *Impresja, wschód słońca*.

4. Metody kształcenia:

- Poszukujące.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Mokre na mokrym.

7. Środki dydaktyczne:

- Film (na YouTube) pt. *Świt nad Durbaszką* i urządzenie multimedialne do jego odtworzenia.
- Komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Reprodukcje dzieł malarskich: Claude Monet *Impresja, wschód słońca*, Adolphe Monticelli *Wschód słońca* i urządzenie multimedialne do ich zaprezentowania dzieciom (patrz płyta CD, temat II/3).
- Kartki białe (2 sztuki A4 bądź A4 i A3), pojemniczek z wodą; farby plakatowe i/lub wodne – trzy kolory: niebieski, żółty, czerwony, gąbki, waciki, patyczki-waciki, pędzel bądź podobne narzędzia malarskie.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia te realizujemy wówczas, gdy dzieciom znane jest już pojęcie barw podstawowych i pochodnych (po wcześniejszej realizacji zajęć nt. „Moje fantazyjne plamy” i „Świat wielu barw – barwy tęczy”).

Scenariusz szczegółowy

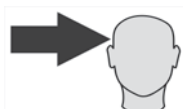
1) Relaksacja i motywacja

- a) Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie i obejrzały film, w którym zawarte jest to, czym będą się dziś zajmować. Bez podania dzieciom tytułu, nauczyciel włącza film (od momentu 00:20 – do końca; film (na YouTube) pt. *Świt nad Durbaszką*, <https://www.youtube.com/watch?v=Mfnddz5IQuc>).
- b) Po obejrzeniu filmu dzieci prowadzą swobodną rozmowę o tym, co w nim dostrzegły, jakie zjawisko; domyślają się jego tytułu. Nauczyciel, w przypadku braku trafności, informuje dzieci, że film ukazywał jeden ze wschodów słońca, jakie można zaobserwować w górach. Dzieci samorzutnie opowiadają o wschodach słońca, które także miały okazję zaobserwować, tj. o tym, kiedy, w jakich miejscach i okolicznościach oraz jak przedstawiały się obserwowane przez nie wschody słońca.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Dzieci próbują udzielić odpowiedzi na pytania: *jak* sądzą, czy film pokazywał wschód słońca w ciepły czy zimny poranek w górach, oraz *dlaczego* tak właśnie sądzą? Następuje między dziećmi dyskusja, w wyniku której konkludują, iż w filmie pokazany został wschód słońca w górski chłodny poranek. Wskazywały na to m.in. takie zjawiska jak mgły, bardzo gęste, niosące przenikliwe zimno; jedynie nieznaczne promienie słońca; góry spowite w barwach, które dzieci skojarzyły z zimnem, chłodem, wilgocią, próbując je jednocześnie nazwać.
- b) Nauczyciel ponownie prezentuje film w celu dokładniejszego przypomnienia, umożliwiając dzieciom pełniejsze skonfrontowanie poczynionych przez nich konkluzji.
- c) Wyświetla dzieciom jednocześnie dwa obrazy: Claude Monet *Impresja, wschód słońca* i Adolphe Monticelli *Wschód słońca*. Analizuje z dziećmi odmienną kolorystykę tych obrazów, a zarazem odmienne rodzaje wschodów słońca, jakie prezentują. Dzieci wskazują, na obraz Claude'a Moneta, jako na ten, który kojarzy im się z chłodnym porankiem, z chłodnym wschodem słońca, w którym dostrzec można barwy podobne do tych, jakie zauważyły w prezentowanym im filmie.

1.

2.

1. Claude Monet, *Impresja, wschód słońca*. Źródło: eszkola.pl/jezyk-polski/impresja-wschod-sloneca-1341.html
 2. Adolphe Monticelli, *Wschód słońca*. Źródło: unikalneobrazy.pl/reprodukcje-obrazow-i-dzielsztuki/3234-adolphe-monticelli-wschod-sloca.html
- d) W dalszym ciągu nauczyciel prezentuje dzieciom wyłącznie obraz Claude'a Moneta. Analizuje z dziećmi sposób, w jaki namalowany został wschód słońca, tj. sposób (nazywany dywizjonizmem) realizowany szybkimi pociągnięciami lub uderzeniami pędzla, przez co obrazy wydają się namalowane jakby w pośpiechu, nie są widoczne w nich wyraźne kontury i szczegóły przedstawianych obiektów. Zamiast mieszania barw na paletce, artysta kładł je wprost na płótnie plamkami tak, aby w efekcie powstał pożądaný, chłodny czy też zimny kolor.

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Na prośbę nauczyciela dzieci otwierają tubki z farbami o barwach podstawowych (niebieską, żółtą i czerwoną). Wykorzystując też wcześniej przygotowane materiały i narzędzia, typu: pojemnik z wodą, białe kartki z bloku rysunkowego i wybrane narzędzie malarskie, np. gąbkę, wacik, patyczek z wacikiem, gruby pędzel – realizują następujące zadanie. Mieszają ze sobą barwy podstawowe w celu tworzenia jak najszerszej palety barw zimnych (w tym ich odcieni), właściwych chłodnym wschodom słońca. Stosują przy tym sposób, jaki dostrzegły w obrazie Claude’a Moneta (dywizjonizm), tj. szybkie pociągnięcia bądź uderzenia gąbki, wacika, patyczka-wacika, pędzla bądź podobnego narzędzia malarskiego.
- b) Po sporządzeniu barwnych palet, dzieci układają je na jednej przestrzeni – np. podłodze. Analizując te palety, wskazują i próbują nazywać konkretne stworzone przez siebie barwy, właściwe bądź też nie paletcie barw chłodnych, zimnych. Przypominają sobie przy tym, jakie barwy podstawowe ze sobą połączyły, w celu uzyskania poszczególnych rodzajów i odcieni barw zimnych.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie niecodzienny, wielobarwny, wręcz magiczny wschód słońca w chłodny, zimny poranek. Miejsce wschodu słońca jest tu dowolne.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel uzgadnia z dziećmi, że spróbują namalować swój wyobrażony, magiczny i chłodny wschód słońca. Umiejscowienie tego wschodu słońca dzieci samodzielnie wybrały już w swojej wyobraźni, np. w górach, nad morzem, rzeką, lasem, na łące itd. Spróbują zabawić się w Claude’a Moneta i podobną techniką malarską przedstawić to, co przed chwilą sobie wyobraziły. Technika plastyczna dająca możliwości uzyskania takiego efektu rozmazania, przez co nie widać wyraźnie konturów i szczegółów malowanych obiektów, np. gór, lasu, łąki morza – to „mokre na mokrym”, polegająca na malowaniu farbami po mokrej kartce. Dzieci najpierw gąbką, wacikiem bądź grubym pędzlem namoczą całą kartkę czystą wodą. Następnie, śpiesząc się na tyle, aby kartki nie wyschły, namalują swój magiczny, chłodny wschód słońca. Stosować będą farby plakatowe i/lub wodne, wyłącznie o barwach podstawowych (niebieskiej, zielonej i czerwonej), z których same tworzyć będą barwy zimne. Stosować przy tym będą sposób malowania podobny do tego, jaki stosował Claude Monet: szybkie pociągnięcia bądź uderzenia gąbki, wacika, patyczka-wacika, pędzla bądź podobnego narzędzia malarskiego. Postarają się zapełnić barwnymi plamami całą przestrzeń kartek, których rozmiar samodzielnie dobiorą (A4 bądź A3).

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi każde dziecko, aby opowiedziało o swoim magicznym chłodnym wschodzie słońca. W jakim miejscu on występuje? Za pomocą jakich barw zimnych został przedstawiony? Jak dziecko pozyskiwało barwy zimne, tj. jakie barwy podstawowe, a także pochodne oraz w jakich proporcjach ze sobą łączyło? Co dziecku w tym wytworze najbardziej się podoba, a co, ewentualnie, chciałoby jeszcze zmienić bądź poprawić.

7) Ewaluacja

- a) Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze, ścianie.
- b) Rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, piękna podziwianych przez nich miejsc o wschodzie słońca i ich kolorystyki w barwach zimnych.
- c) Nauczyciel wyraża swoją opinię o wytworach dzieci, chwali zaangażowanie i inwencję. Chwali dobry dobór barw, tj. zgodny z nastrojem chłodnego wschodu słońca; oryginalność i śmiałość dziecięcych wizji. Wskazuje najważniejsze błędy w kolorystyce – w doborze barw ciepłych, zamiast zimnych, oraz najważniejsze błędy kompozycyjne – rozsypanie elementów. Używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny plastyki i estetyki, zwłaszcza określić dotyczących kolorystyki: tonacji barw zimnych – ciemnej, jasnej, zdecydowanej, mieszanej.

8) Informacje o realizacji

Przykładowe prace studentek kierunku Pedagogika, powstałe na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat II / Warsztat plastyczny 4

Scenariusz ogólny

1. Temat: Wesołe i smutne portrety – barwy ciepłe i zimne (inspiracja twórczością Stanisława Wyspiańskiego)

2. Zagadnienia plastyczne:

- zapoznanie z odmianami kolorów: ciepłe, zimne

3. Działalność plastyczna:

- dziecko wypowiada się na temat malarstwa Stanisława Wyspiańskiego, rozpoznaje barwy ciepłe i zimne w obrazach artysty, nazywa je.
- dziecko tworzy portret członka swojej rodziny lub autoportret.

4. Metody kształcenia:

- Waloryzujące.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Rysowanie pastelami suchymi na kartonie.

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje dzieł malarskich (patrz załączniki): Stanisław Wyspiański: *Śpiący Staś*, *Autoportret*, *Portret dziewczynki w stroju regionalnym*, *Żona artysty z synkiem Stasiem*.
- Komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Karton 50 x 30 cm; pastele suche, podkładki.

8. Czas realizacji:

2 x 45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia należy przyprowadzić po zajęciach wprowadzających treści związane z barwami podstawowymi, pochodnymi oraz z barwami ciepłymi.
- Zajęcia warto przeprowadzić po zajęciach z treści języka polskiego dotyczących wartości rodziny, miłości, przywiązania, radości przebywania ze sobą, a także pomocy rodziny w chwilach smutnych.

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

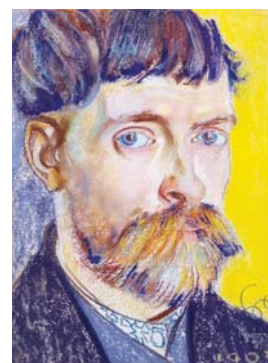
- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć, nawiązująca do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy. Tematem rozmowy jest rodzina, jej wartość, uczucia, jakie kojarzymy z tym słowem, chwile radości, które razem przeżywamy, i pomocy, jakiej doznajemy.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania.
 b) Nauczyciel opowiada o cyklu twórczości Stanisława Wyspiańskiego dotyczącym dzieci i jego rodziny. Wyświetla obrazy *Śpiący Staś*, *Portret dziewczynki w stroju regionalnym*, *Żona artysty z synkiem Stasiem* oraz *Autoportret* (tłumacząc, co oznacza pojęcie: **autoportret**). Prosi o przyglądnięcie się obrazom. Pyta, które z tych obrazów wywołują radosne odczucia, a które smutniejsze. W ten sposób przechodzi do tematyki barw ciepłych i zimnych. Przypomina dzieciom o kolorach ciepłych (żółtym, pomarańczowym, czerwonym i ich odcieniach), pokazuje koło barw i wyjaśnia, które kolory to **kolory zimne**. Dzieci odszukują je w prezentowanych obrazach i nazywają (niebieski, zielony, jasnofioletowy i ich odcienie).

1.

2.

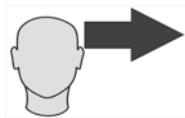
3.

4.

1. Stanisław Wyspiański, *Śpiący Staś*, 1904, Fundacja Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu.
 2. Stanisław Wyspiański, *Autoportret*, 1905, pastel.
 3. Stanisław Wyspiański, *Portret dziewczynki w stroju regionalnym*, 1901, Muzeum Narodowe w Warszawie.
 4. Stanisław Wyspiański, *Żona artysty z synkiem Stasiem*, 1904, pastel, Muzeum Górnosląskie, Bytom. Źródło dla powyższych reprodukcji: www.pinakoteka.zascianek.pl/Wyspiański.
- c) Wyjaśnia, jakie czynności wykonują dzieci, aby stworzyć podobny obraz – **portret**.

3) Realizacja zadań cz. 1

Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – rysują pastelami na kartkach ćwiczeniowych postać w kolorach zimnych (niebieski, zielony, jasnofioletowy i ich odcienie). Nauczyciel przypomina barwy ciepłe, wymienia je i pokazuje na kole barw. Tłumaczy, że wykonane portrety mogą mieć barwy ciepłe lub zimne. Następnie nauczyciel kończy prezentację obrazów.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie członka swojej rodziny lub siebie w danej chwili, sytuacji w życiu. Prosi, aby zdecydowały, kto będzie bohaterem ich portretu, który zaraz powstanie. Sytuacja, cechy osoby będą podstawą do wyboru kolorystyki portretu (barwy ciepłe i zimne).

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać. Namalować techniką pasteli na kartonie portret członka swojej rodziny lub autoportret w kolorach ciepłych lub zimnych.

Po zakończeniu pracy:

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby każde powiedziało coś pozytywnego o wykonaniu swojej pracy. Z czego są najbardziej zadowolone.

Warto poprosić, aby dzieci również w obrazach swoich kolegów i koleżanek odnalazły pozytywne, charakterystyczne elementy (ciekawa kolorystyka ciepła lub zimna, wykonanie portretu w określonym czasie, ciekawa historia towarzysząca opisowi portretu itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze. Jeśli nie ma miejsca, to wszystkie prace należy wyeksponować w postaci wystawy w miejscu do tego przeznaczonym na ścianie lub np. do sznurka na białą sznurką spinaczami. Następuje rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, nauczyciel zwraca uwagę na zastosowane w portretach barwy ciepłe i zimne, klasyfikuje prace dzieci, opisując barwy ciepłe i zimne w portretach. W rozmowie tej nauczyciel używa odpowiednio dobranych pojęć z dziedziny plastyki i estetyki, wprowadzonych na warsztatach (**kolory ciepłe i zimne**).

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka refleksja nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia itp.

Przykładowa praca plastyczna pt: *Mama – nasz Anioł* powstała na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Praca w kolorach ciepłych.

Fot. J. Aksman

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat III.

Układy kompozycyjne

TEMATY I ZAJĘCIA PRAKTYCZNE W KL. 1.
– OKREŚLONE W MODELU NAUKA – SZTUKA – EDUKACJA

PROPOZYCJE TEMATÓW
ZAJĘĆ PLASTYCZNYCH W KL. 1

Temat III. Układy kompozycyjne:
dobór formatu do formy obiektu malowanego lub
rysowanego, budowa obrazu, rysunek i kolor.

Zadania tematyczne do wyboru:
widok z mojego okna, zachód słońca, pory roku, miasto,
zadania z wyobraźni itp.

1. Ja w warzywach, owocach i kwiatach

2. Zwierzę z mojej dłoni

3. Widok z mojego okna – dobór formatu
do formy malowanego obiektu

Temat III / Warsztat plastyczny I

Scenariusz ogólny

1. Temat: Ja w warzywach, owocach i kwiatach

2. Zagadnienia plastyczne:

- Analiza portretów Giuseppe Arcimboldo: charakterystyka przedstawionych postaci, wyrazu ich twarzy, emocji – w ramach tego także wyodrębnianie, nazywanie, opisywanie przedstawionych na poszczególnych obrazach części twarzy, wykorzystanych owoców, warzyw i kwiatów w celu kształtowania wizerunku ludzkiej twarzy.
- Dobór formatu naturalnych obiektów (warzyw) oraz powycinanych, wydartych itp. elementów do formy tworzonego obiektu – autoportretu. Pojęcie autoportretu.

3. Działalność plastyczna:

- Budowa autoportretu inspirowana reprodukcjami obrazów Giuseppe Arcimboldo: dobieranie naturalnych warzyw oraz zdjęć, rysunków itp. wizerunków owoców, warzyw i kwiatów wyciętych bądź wydartych z czasopism, i zastępowanie nimi części twarzy (oczu, nosa, ust, uszu, włosów).

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Poszukujące.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Collage – z użyciem stosownych fragmentów kolorowych czasopism, naklejanych na kartkę papieru.

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje obrazów Giuseppe Arcimboldo: *Cesarz Rudolf II*, *Ogrodnik*, *Wiosna* (patrz płyta CD, temat III/1).
- Komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Lusterka.
- Warzywa pochodzące z klasowego kącika przyrodniczego.

Wycięte z kolorowych czasopism zdjęcia, rysunki itp. warzyw, owoców i kwiatów, klej, arkusze papieru.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Realizację tego zagadnienia zaleca się dokonywać z dziećmi w okresie jesieni, ewentualnie wiosny.
- Przed rozpoczęciem zajęć nauczyciel sprawdza, czy wszystkie dzieci, w ramach pracy domowej, przyniosły do szkoły powycinane z czasopism obrazki, zdjęcia itp. warzyw, owoców i kwiatów. Występujący w tym zakresie brak stosownie uzupełnia.

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) Nauczyciel inicjuje pogadankę z dziećmi na temat ludzkich twarzy. Dzieci wskazują i nazywają części ludzkich twarzy, ich różny kształt, proporcje, umiejscowienie i barwę.
- b) Nauczyciel informuje dzieci, że w dalszej części zajęć będą zajmować się ludzkimi twarzami przedstawianymi w niezwykle sposób.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Przypomina dzieciom, że ludzkie twarze, które przedstawiane są na obrazach, nazywane są portretami. Następnie prosi dzieci, aby przyglądnięły się kilku portretom wykonanym przez włoskiego malarza Giuseppe Arcimboldo i odpowiedziały na pytanie: co niezwykłego dostrzegają na tych obrazach?

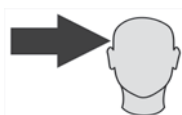

1.

2.

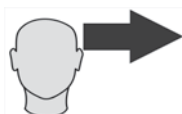
3.

1. Giuseppe Arcimboldo, *Cesarz Rudolf II*. Źródło: forum.gazeta.pl/forum/w,99957,136912092,,Malarstwo_Arcimboldo_.html?v=2
2. Giuseppe Arcimboldo, *Ogrodnik*. Źródło: commons.wikimedia.org/wiki/File:Arcimboldo_Vegetables.jpg
3. Giuseppe Arcimboldo, *Wiosna*. Źródło: forum.gazeta.pl/forum/w,99957,136912092,,Malarstwo_Arcimboldo_.html?v=2

- b) Dzieci wypowiadają się na temat przedstawionych postaci, wyrazu ich twarzy, uwidocznionych emocji, w tym rodzaju, kształtu, barwy, wielkości, proporcji i umiejscowienia owoców, warzyw i kwiatów w kompozycjach wizerunków ludzkich twarzy.
- c) Nauczyciel zwraca dzieciom uwagę na różnice występujące w wizerunkach twarzy, które zależą nie tylko od fizjonomii, tj. odmiennego kształtu, barwy, proporcji, czy umiejscowienia poszczególnych części twarzy, lecz także od towarzyszących ludziom emocji, uczuć, np. radości, rozpacz, gniewu.
- d) Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że w przypadku, gdy ktoś na obrazie przedstawia własną twarz, to taki obraz nazywany jest autoportretem. Wykonując autoportrety, artyści często wykorzystują lustra, aby dokładniej przyglądać się swojej twarzy, którą np. malują.

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – na swoich twarzach, stosując odpowiednie miny, demonstrują niektóre swoje uczucia, takie jak np. radość, smutek, gniew, zdziwienie, znużenie. Podglądają te demonstracje w swoich lusterkach i omawiają czy też opisują je, zwracając uwagę na zmieniające się (przy różnych stanach emocjonalnych) kształty i układ poszczególnych części swojej twarzy, zwłaszcza ust i brwi.
- b) W wyznaczonym miejscu izby lekcyjnej, na podłodze, wspólnie układają portret z warzyw pochodzących z klasowego kącika przyrodniczego. Odpowiednio „manipulując” wybranymi warzywami (odpowiednikami części twarzy ludzkiej) zmieniają wyraz twarzy postaci-portretu, np. z uśmiechniętej na gniewną.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie siebie, swoją twarz w warzywach, owocach bądź kwiatach – swój autoportret.

5) Realizacja zadań cz. 2

a) Nauczyciel przypomina, co należało przynieść na obecne zajęcia plastyki. Pokazuje różne wizerunki (tj. zdjęcia, rysunki itp. materiały, dające się przykleić) warzyw, owoców i kwiatów, powycinane z czasopism, jak też klej, nożyczki i arkusze papieru. Nauczyciel zachęca dzieci do wzajemnego użyczenia sobie tychże materiałów podczas działań plastycznych, przypominając jednocześnie zasady bezpiecznego korzystania z nożyczek (wycinamy siedząc; nie odwracamy się na boki i nie spacerujemy po sali, trzymając w ręce nożyczki; nożyczki używamy koleżance/koledze, trzymając ostrze skierowane w swoją stronę).

b) Nauczyciel zwraca też uwagę, iż dzieci oglądały obrazy Giuseppe Arcimbolda, lecz autoportrety mają stanowić wynik ich własnej pomysłowości w zestawianiu tych przeróżnych zdjęć, rysunków itp. materiałów, obrazujących warzywa, owoce i kwiaty w całości bądź we fragmentach. Ważne przy tym, aby zwracały uwagę, co jest charakterystyczne w ich twarzach i spróbowały to przedstawić w autoportretach. Mogą też podczas pracy swobodnie podpatrywać swoją twarz w lusterkach.

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi, aby każde dziecko powiedziało – na razie bez prezentacji wizualnej – coś pozytywnego o swoim autoportrecie, z czego najbardziej jest zadowolone, co w nim najbardziej mu się podoba, co ewentualnie chciałoby zmienić bądź poprawić.

7) Ewaluacja

a) Dzieci z tyłu (w rewersie) podpisują swoje autoportrety z imienia i nazwiska. Następnie gromadzą je na jednej przestrzeni – np. podłodze, ścianie.

b) Dzieci próbują odgadnąć czy to autoportret. Wesoło stwierdzają np.: „To Marysia, bo ma bardzo długie włosy”, „To Ania, bo ma dwie kokardy”, „Maciek, bo ma rude włosy i piegi” itp.

c) Nauczyciel chwali autoportrety, które wyróżniają się dużą liczbą szczegółów i są najbardziej podobne do pierwowzoru.

8) Informacje o realizacji

Przykładowe prace studentek kierunku Pedagogika, powstałe na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat III / Warsztat plastyczny 2

Scenariusz ogólny

1. Temat: Zwierzę z mojej dłoni

2. Zagadnienia plastyczne:

- Dłoń ludzka narzędziem malarskim, możliwości i ograniczenia. Ślady, odciski palców, dłoni, i związane z nimi zjawisko pareidolii.
- Kształt, barwa, wielkość i proporcja części ciała wybranego zwierzęcia oraz możliwe ich przekształcenia.

3. Działalność plastyczna:

- Eksperymentowanie środkami plastycznymi w celu stworzenia postaci zwierzęcej w wyniku pareidolii i z użyciem plam i linii barwnych: kształtów złożonych, bogactwa możliwości wyrazowych barw, zdeformowania proporcji i wielkości części ciała wybranego zwierzęcia.

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Grupowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Farby plakatowe oraz materiały i narzędzia wg decyzji poszczególnych autorów.

7. Środki dydaktyczne:

- Ilustracja pt. *Tak prawdopodobnie wyglądało malowanie jaskini*. Przykłady malowideł naskalnych: *Chauvet: Niedźwiedź w Komorze Niedźwiedziej*; *Chauvet: Nosorożec z ogromnym rogiem namalowany w niszy skalnej*; *Malowidło przedstawiające bizona w jaskini Altamira w Hiszpanii*; *Chauvet: Zbiór znaków w kształcie bizona*; *Chauvet: Znaki motyla*; *Ręka z Chauvet – malowidło naskalne z jaskini w Chauvet*. Urządzenie multimedialne do odtworzenia w/w dzieł: komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny (patrz płyta CD, temat III/2).
- Kartki z bloku rysunkowego – duże, białe; gazety do zabezpieczenia stolików przed zabrudzeniem; rękawiczki jednorazowe, lateksowe; farby plakatowe, pędzel, naczynia na wodę, dowolne materiały natury, tj. pochodzące z wycieczki dzieci do lasu, papiernicze, włókiennicze itp., nożyczki, klej.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Działania plastyczne dzieci przebiegać mogą w zespołach kilkuosobowych – w celu użyczenia sobie różnych materiałów i narzędzi plastycznych. Stąd ważne jest odpowiednie zorganizowanie miejsca pracy dzieci przed rozpoczęciem zajęć lekcyjnych.

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

Nauczyciel zadaje dzieciom pytanie: *Jak sądzą, jakie narzędzie malarskie jest najbardziej dostępne dla człowieka? Dzieci, odgadując, podają różne narzędzia, jak np. patyk, pędzel, w tym ludzką dłoń. Nauczyciel prowokuje wypowiedzi o ich dotychczasowych doświadczeniach w malowaniu za pomocą dłoni. Informuje je także, że podczas obecnych zajęć plastycznych więcej dowiedzą się o ludzkich dłoniach jako narzędziach malarskich i ich wytworach, dziełach.*

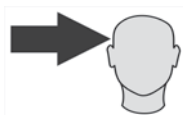
2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Nauczyciel prezentuje dzieciom ilustrację pt. *Tak prawdopodobnie wyglądało malowanie jaskini*, z propozycją dokonania opisu tego, co przedstawia.

Tak prawdopodobnie wyglądało malowanie jaskini. Źródło: birdbookerreport.blogspot.com

- b) Dzieci domyślają się, że ilustracja przedstawia ludzi pierwotnych upiększających grotę, jaskinię, które zamieszkiwali. Nauczyciel dodaje np., że malowidła te pokrywały zarówno ściany, jak i sklepienia jaskiń; powstały w okresie nazywanym paleolitem; największa liczba tego typu malowideł do dziś występuje w grotach znajdujących się na terenie Francji i Hiszpanii; większość malowideł naskalnych przedstawia zwierzęta (epoki lodowcowej): bizona, konie, mamuty, woły, kozły, jelenie, ale też lwy, niedźwiedzie i nosorożce – które ludzie pragnęli upolować; ludzie na tych malowidłach przedstawiani byli bardzo rzadko.

- c) Nauczyciel prezentuje następujące przykłady malowideł naskalnych: *Chauvet: Niedźwiedź w Komorze Niedźwiedziej*; *Chauvet: Nosorożec z ogromnym rogiem namalowany w niszy skalnej*; *Malowidło przedstawiające bizona w jaskini Altamira w Hiszpanii*; *Chauvet: Zbiór znaków w kształcie bizona*; *Chauvet: Znaki motyla*.

- d) Dzieci próbują domyślić się, jakie to zwierzęta; opisują kształt, barwę, wielkość i proporcje części ich ciała.

1.

2.

3.

1. *Chauvet: Niedźwiedź w Komorze Niedźwiedziej.* Źródło: www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm
2. *Chauvet: Nosorożec z ogromnym rogiem namalowany w niszy skalnej.* Źródło: www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm
3. *Malowidło przedstawiające bizona w jaskini Altamira w Hiszpanii.* Źródło: creamandcoffee.pl/pradawny-streetart-malarstwo-skalne

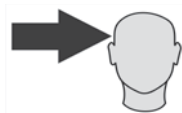
4.

5.

4. Chauvet: Zbiór znaków w kształcie bizona. Źródło: www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm

5. Chauvet: Znaki motyla. Źródło: www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm

- e) Nauczyciel wyjaśnia, że prezentowane dotąd dzieciom malowidła naskalne (tak nazywane, bo sporządzane na skałach jaskiń) malowane były za pomocą węgla drzewnego, kredy oraz czerwonego, brązowego i żółtego barwnika, tj. takiej farby w proszku, którą nakładano palcem bezpośrednio na powierzchnię skalną, bądź też wydychano ze słomianej rurki.
- f) Kiedy ludzie nie posługiwali się jeszcze wymienionymi narzędziami malarskimi (węglem, kredą), na ścianach jaskiń umieszczane były rysunki kreślone wyłącznie palcami odcisniętymi w miękkiej glinie, lub obrysy całych dłoni.
- g) Nauczyciel prezentuje najwcześniejszy znany ludziom przykład obrysu dłoni, który pochodzi z odkrytej w 1994 roku jaskini Chauvet (*Ręka z Chauvet – malowidło naskalne z jaskini w Chauvet – południowa Francja, rejon Ardeche*). Dzieci próbują domyślić się, w jaki sposób powstał na skale oglądany przez nich odcisk dłoni.

6.

6. *Ręka z Chauvet – malowidło naskalne z jaskini w Chauvet*. Źródło: billboyerheritagesurvey.files.wordpress.com/2012/01/chauvet-cave-hand-1.jpg

- h) Nauczyciel informuje dzieci, że istnieje słowo „pareidolia”, które oznacza dopatrywanie się, wyobrażanie sobie znanych kształtów w jakiś przypadkowych przedmiotach, obiektach, np. podczas obserwacji chmur, które dla osoby je oglądającej mogą przypominać kształtem, np. postacie jakiś zwierząt bądź ludzi. Dzieci samorzutnie opowiadają o swoich doświadczeniach w zakresie pareidolii powiązanej z obserwacją chmur (co, gdzie, kiedy i jak sobie wyobrażały).

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Nauczyciel zwraca dzieciom uwagę, że zjawisko pareidolii bywa związane nie tylko z chmurami, nie tylko chmury mogą prowokować czyjąś wyobraźnię, czy też fantazję, lecz także np. ślady, czy też odciski dłoni, palców.
- b) Proponuje dzieciom następującą zabawę. Na kartkach papieru, z użyciem wybranych kolorów farb, dzieci wykonają dowolne odciski swoich dłoni i/lub palców, korzystając przy tym lub nie z jednorazowych rękawiczek lateksowych. Kartki zawierające barwne odciski dłoni i/lub palców układają następnie na jednej przestrzeni – np. podłodze. Dokonują porównań prowadzących do konkluzji typu: każdy z nas ma inne linie papilarne, różne kształty i wielkości dłoni i palców.

4) Wizualizacja

- a) Na prośbę nauczyciela dzieci zabierają swoje kartki papieru z odciskami dłoni bądź palców i siadają wygodnie w ciszy. Przyglądają się stworzonym przez siebie odciskom, śladom. Zastanawiają się, jakie zwierzę można by stworzyć na ich bazie – nikomu, na razie, nie zdradzając swoich pomysłów.
- b) Nauczyciel prosi dzieci, aby zamknęły oczy i wyobraziły sobie, jak przedstawią zwierzę, którego kanwę stanowić będą sporządzone przez nich ślady, odciski dłoni i/lub palców.

5) Realizacja zadań cz. 2

- a) Nauczyciel uzgadnia z dziećmi, że spróbują przekształcić swoje odciski, barwne ślady dłoni i (lub) palców w zwierzę, które sobie przed chwilą wyobraziły. Odpowiednio przy tym zakomponują całą powierzchnię kartki. Zastosują wybraną przez siebie technikę, np. malowanie farbami plakatowymi, dorysowywanie kredkami, flamastrami itp. narzędziami, wycinanie i doklejanie poszczególnych elementów itd.
- b) Nauczyciel zachęca dzieci – w ramach danych zespołów, bez przemieszczania się po izbie lekcyjnej – do wzajemnego użyczania sobie różnych materiałów i narzędzi, przypominając jednocześnie o zasadach bezpiecznego korzystania z nożyczek (wycinanie na siedząco; nieodwracanie się na boki i niewstawanie z nożyczkami w dłoniach; użyczania nożyczek koleżance/koleździe z ostrzem skierowanym w swoją stronę).

6) Afirmacja

Dzieci opisują kształty, barwy, wielkości i proporcje części ciała zwierząt, które stworzyły w wyniku interpretacji odcisków własnych dłoni i/lub palców – w tym opisują te kształty, barwy itd., które przekształciły, przedstawiły niezgodnie z rzeczywistością. Ponadto mówią o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem pracy, z czego najbardziej są zadowolone. Omawiają materiały i narzędzia plastyczne oraz sposoby pracy, które zastosowały.

7) Ewaluacja

- a) Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze, ścianie.
- b) Nauczyciel prowadzi z dziećmi rozmowę na temat walorów ich prac, realizacji własnych, odmiennych pomysłów – a wynikających z podobnych śladów, odcisków dłoni i (lub) palców. W rozmowie tej używa określeń związanych z realizowanymi przez dzieci technikami plastycznymi i ich ewentualnymi połączeniami, np. malowaniem za pomocą różnych narzędzi wraz z dorysowywaniem bądź doklejaniem niektórych elementów kompozycji. Chwali kolorystykę i środki wyrazu: wielobarwność, różnorodność, kontrastowość, jasność itp.; wartość kreatywną dziecięcych abstrakcji: oryginalność, pomysłowość, staranność wykonania, skomponowania poszczególnych barwnych elementów itp. Wskazuje błędy kompozycyjne – braki w zakomponowaniu całej powierzchni kartki.

8) Informacje o realizacji

Prace studentek kierunku Pedagogika, opracowywane na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat III / Warsztat plastyczny 3

Scenariusz ogólny

1. Temat: Widok z mojego okna – dobór formatu do formy obiektu malowanego

2. Zagadnienia plastyczne:

- Zapoznanie z układami kompozycyjnymi: dobór formatu do formy obiektu malowanego.
- Zapoznanie z rodzajami kompozycji: kompozycja rytmiczna dzieła plastycznego.

3. Działalność plastyczna:

- dziecko nazywa elementy składowe formy: linie, plamy, kolory, światło, cienie i typ kompozycji rytmicznej – opisując zaprezentowane dzieło sztuki współczesnej, widok z okna.
- dziecko tworzy obraz przedstawiający swój widok z okna (realistyczny lub abstrakcyjny) wymarzony, w kompozycji rytmicznej, z rozplanowanymi elementami składowymi formy obrazu.

4. Metody kształcenia:

- Waloryzujące.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Malowanie farbami akwarelowymi na białym kartonie.

7. Środki dydaktyczne:

- Reprodukcje dzieł malarskich: Iga Borowiecka-Grzywacz, *Widok z okna*, fotografie widoków z okien autorstwa A. Kożuh (patrz płyta CD, temat III/3):
- karton – duży format, farby akwarelowe, pojemniki na wodę, podkładki (format obrazu będzie odpowiadał obrazowi, który dziecko może zawiesić u siebie w domu).
- Komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.

8. Czas realizacji:

2 x 45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić po lekcjach z treści języka polskiego dotyczących treści społeczno-środowiskowych, przedstawiających otoczenie wokół nas, tzw. mikroświat.

Scenariusz szczegółowy

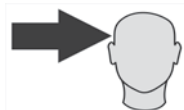
1) Relaksacja i motywacja

- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć, nawiązująca do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy. Tematem rozmowy jest widok z okna, czy jest dla nas ważny, czy go lubimy, czy utrwała się w naszych oczach, czy za nim tęsknimy? Czy chcielibyśmy mieć inny wymarzony widok z okna, jaki to widok, co przedstawia?

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania.
 b) Nauczyciel opowiada o współczesnej artystce Idze Borowieckiej-Grzywacz (więcej na stronach: www.pinterest.com/borowieckagrzyw, radomsko.naszemiasto.pl/artukul/dygitalizacja-wspomnien-projekt-igi-borowieckiej-grzywacz-w,3316893,art,t,id,tm.html) i cyklu jej obrazów dotyczących widoku z okna, wykonanych na zamówienie prywatnej osoby, która zatęskniła za widokiem z wakacji i postanowiła zawiesić w swoim mieszkaniu obraz przypominający widok Chorwacji.
 c) Nauczyciel prezentuje zdjęcia z płyty CD (temat III, warsztat plastyczny 3) z wakacyjnej podróży z Krakowa do Chorwacji, opisując widoki z różnego rodzaju okien, z okna z krakowskich mieszkań, okna autobusu, samochodu, wakacyjnego mieszkania i zatrzymuje się dłużej przy fotografii widoku z okna podczas wakacji, aby porównać go z obrazem takiego okna zamówionego na prośbę podróżującego do krakowskiego mieszkania.

1.

2.

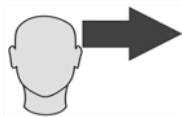

3.

1. Widok z „krakowskiego okna”, fot. A. Kożuh.
2. Widok z wakacyjnego okna (wyspa Hvar w Chorwacji), fot. A. Kożuh.
3. Iga Borowiecka-Grzywacz, *Widok z wakacyjnego okna* (własność prywatna), fot. A. Kożuh.

- d) Prosi o przyglądnięcie się obrazom. Pyta dzieci, jaki **format** (wielkość obrazu) należy wybrać, aby namalować taki temat. Tłumaczy dzieciom na przykładzie obrazu, co oznacza **forma obrazu** (pokazując elementy niezbędne w obrazie – **linie, plamy, kolory i tłumaczy, co oznacza rytmiczna kompozycja obrazu** (w której rytmicznie powtarzają się pewne elementy). Na obrazie Igi Borowieckiej-Grzywacz obserwujemy takie elementy. Jakie to elementy? (fale na morzu, deseczki w żaluzjach okiennic)
 e) Nauczyciel wyjaśnia, jakie czynności wykonają dzieci, aby stworzyć podobny obraz – widok z okna (ten realistyczny lub wymarzony).

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie malują na kartkach A4 przykłady kompozycji rytmicznej:
- linie obrazujące żaluzje w oknach,
 - na niebieskim tle żółte i granatowe kolory obrazujące powtarzające się fale,
- b) Następnie nauczyciel kończy prezentację obrazów.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie widok ze swojego okna lub wymarzony widok z okna.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać. Namalować techniką akwareli na kartonie widok ze swojego okna lub wymarzony widok z okna. Najpierw dzieci planują swoją kompozycję rytmiczną, co będzie się powtarzało w ich obrazie? Nauczyciel służy pomocą. Motywuje dzieci, przypominając o tym, że swoje obrazy będą mogły zawiesić na ścianie w domu. Potem wykonują całość obrazu.
Po zakończeniu pracy:

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby każde powiedziało coś pozytywnego o wykonaniu swojej pracy. Z czego najbardziej jest zadowolone.

Warto poprosić, aby dzieci w obrazach swoich kolegów i koleżanek odnalazły pozytywne, charakterystyczne elementy (użycie linii, plam, kolorów, określona kompozycja, piękne wykonanie, pięknie przekazana treść itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

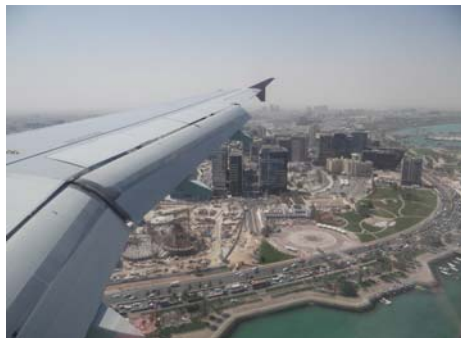
Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze. Jeśli nie ma miejsca, to wszystkie prace należy wyeksponować w postaci wystawy w miejscu do tego przeznaczonym na ścianie czy przypiąć np. do sznurka na bieliznę spinaczami. Następuje rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, nauczyciel zwraca uwagę na pojęcia wprowadzone na warsztatach: **formaty i forma dzieła: linie, plamy, kolory, kompozycja rytmiczna**, może także, biorąc pod uwagę wybrane elementy formy dzieła, klasyfikować prace uczniów (np. prace o mocnych liniach, ciekawym zestawieniu kolorystycznym, widocznej kompozycji rytmicznej), itp.

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprząatanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka refleksja nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp.

Można poprosić dzieci, aby na lekcję przyniosły zdjęcia widoków ze swoich okien, domowych i innych, np.:

Z okna samolotu

Z okna tramwaju

Z okna kolejki

Z okna samochodu

Fotografie udostępnione przez A. Kożuh.

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat IV.

Formy przestrzenne; rekwizyt, rzeźba, relief, architektura.

Pierwsze próby budowania form przestrzennych

**TEMATY I ZAJĘCIA PRAKTYCZNE W KL. 1.
– OKREŚLONE W MODELU NAUKA – SZTUKA – EDUKACJA**

**PROPOZYCJE TEMATÓW
ZAJĘĆ PLASTYCZNYCH W KL. 1**

Temat IV. Formy przestrzenne; rekwizyt, rzeźba, relief, architektura:

pierwsze próby budowania przestrzennych form z plasteliny, Całokształt formy: część i całość, proporcje poszczególnych elementów, konstruowania bryły.

Zadania tematyczne do wyboru:

proste bryły geometryczne, układy kompozycyjne z trzech brył, proste rzeźby zwierząt, postaci, owoców, relief inspirowany wyobraźnią, naturą itp.

1. Tworzenie bajkowych dziwaków

2. Tajemniczy KOD zapisany w pisance – relief inspirowany sztuką ulic miasta

Temat IV / Warsztat plastyczny I

Scenariusz ogólny

1. Temat: Tworzenie bajkowych dziwaków. Pierwsze próby budowania form plastycznych

2. Zagadnienia plastyczne:

- Rzeźba, rzeźbiarz. Rozmowa o rodzajach rzeźb: wykuwanych, modelowanych, odlewanych i konstruowanych.
- Kształt, wielkość i proporcje części ciała ludzi i zwierząt ujętych w rzeźbach – wyróżnianie i określanie, wskazywanie; podobieństwa i różnice, cechy indywidualne i charakterystyczne; kształty złożone; zdeformowane wielkości i proporcje.

3. Działalność plastyczna:

- Przestrzenne kształtowanie postaci fantastycznej ludzkiej i/lub zwierzęcej – modelowanie z materiału miękkiego (z gliny) postaci bajkowego dziwaka; ewentualne dopełnienie tak uformowanej postaci dowolnymi materiałami różnymi (konstruowanie).

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Poszukujące.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Grupowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Modelowanie, lepienie; elementy konstruowania rzeźb.

7. Środki dydaktyczne:

- Urządzenie multimedialne pozwalające na odtworzenie zdjęć rzeźb i filmu: komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Fotografie rzeźb: rzeźba centaura (ujęcia z profilu, półprofilu i od tyłu); *Kamienne rzeźby Moai*; Marian Konieczny *Warszawska Nike*; Louise Bourgeois *Matka*; Władysław Hasiór *Ogniste ptaki*; drewniany stwór przy wejściu do Ogrodu Fauny Polskiej w Bydgoszczy; *Tancerka* (Ceramika z czasów dynastii Han. Figurka w tradycyjnym stroju chińskim); rzeźba z piasku; rzeźba z lodu (Festiwal z rzeźb z lodu i śniegu w Brugii, 2013); ogromna rzeźba ze śniegu (Międzynarodowy Festiwal Rzeźb z Lodu i Śniegu w chińskim Harbinie, 2014). Patrz płyta CD, temat IV/1.
- Film (na YouTube) pt. *Wykonywanie prostego zwierzęcia z gliny* (www.youtube.com/watch?v=ocAc—CQdPw)
- Fotografie, pocztówki itp. wizerunki pomników postaci z bajek, baśni, legend itp. (zwierzęcych i ludzkich) – zgromadzone przez dzieci (w ramach zadania domowego).
- Podstawki zabezpieczające stoliki; glina; żyłki bądź mocne nici; patyczki: obłe, płaskie, zastrzone itp.; miseczki z wodą; materiały różne; nożyczki.

8. Czas realizacji:

2 x 45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Przed rozpoczęciem zajęć nauczyciel sprawdza, czy wszystkie dzieci, w ramach pracy domowej, przyniosły do szkoły fotografie, pocztówki itp. wizerunki pomników postaci baśniowych (zwierzęcych i/lub ludzkich). Występujący w tym zakresie brak, stosownie uzupełnia.
- Działania plastyczne dzieci przebiegać mogą w zespołach kilkusobowych – w celu użyczenia sobie różnych materiałów i narzędzi. Stąd ważne jest odpowiednie zorganizowanie miejsce pracy dzieci przed rozpoczęciem zajęć lekcyjnych.

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

Nauczyciel informuje dzieci, że podczas obecnych zajęć plastycznych zajmować się będą rzeźbą. Prosi, aby powiedziały wszystko, co wiedzą o rzeźbach. Dzieci w swobodny sposób wypowiadają się o tym, co to są, ich zdaniem, rzeźby, jak wyglądają, kto je tworzy, z czego i za pomocą czego.

2) Inicjacja/wprowadzenie

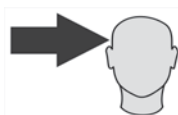
- a) Nauczyciel prezentuje fotografię rzeźby centaura (z *profilu*) zadając dzieciom pytania: *Jak sądzą, jaką postać ta fotografia przedstawia; jak ta postać wygląda (w tym jakie są kształt, wielkość i proporcje poszczególnych części jej ciała).*

1. Rzeźba centaura. Źródło: www.greekmythology.com/pictures/Myths/Centaur/39668/centaur_1

- b) Po obejrzeniu fotografii, dzieci określają ją jako przedstawiającą pół rycerza i pół konia. Nauczyciel dopowiada, że takie wymyślone przez człowieka stworzenie o ciele konia, a zamiast końskiej szyi i głowy mające ludzki tułów – nazywane jest centaurem. Dzieci opisują następnie kształt, wielkość i proporcje poszczególnych części ciała centaura.

- c) Do ww. fotografii nauczyciel dodaje kolejne dwie tej samej rzeźby centaura, lecz przedstawiające ją z półprofilu i od tyłu (tj. nauczyciel przedstawia wszystkie 3 zdjęcia równocześnie), z pytaniami skierowanymi do dzieci: *Czy są to zdjęcia przedstawiające tego samego centaura i dlaczego tak sądzą; jak nazywane są takie dzieła plastyczne, które można oglądać z każdej strony?* (Patrz płyta CD)

1.

2.

3.

2. Rzeźba centaura. Źródło: centaurican.wordpress.com/tag/centaur-sculpture

3. Źródło: <http://jordanabernethy.deviantart.com/art/Centaur-2-321391218>

- d) Po obejrzeniu fotografii dzieci m.in. stwierdzają, iż przedstawiają one tego samego centaura. Na każdej fotografii wygląda on inaczej, dlatego że jest przedstawiony w formie rzeźby. Rzeźby to takie dzieła plastyczne, które wykonywane są po to, aby komuś przedstawić, jak coś wygląda z każdej strony. Rzeźbę można obejść, pooglądać i zauważyć, jak się zmienia widok tego, co ona przedstawia.

- e) Nauczyciel prezentuje dzieciom kolejne fotografie rzeźb z pytaniami: *Jakie są te rzeźby, w czym są do siebie podobne, a w czym różnią się od siebie?* Są to między innymi następujące rzeźby: *Kamienne rzeźby Moai*; Marian Konieczny *Warszawska Nike*; Louise Bourgeois *Matka*; Władysław Hasior *Ogniste ptaki*; drewniany stwór...; *Tancerka...*; rzeźba z piasku; rzeźba z lodu...; ogromna rzeźba ze śniegu...

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

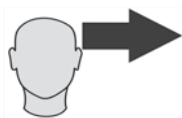
1. Kamienne rzeźby Moai. Źródło: podroze-forum.pl/najpiekniejsze-miejsca-w-ameryce-t3899.html
2. Marian Konieczny, *Warszawska Nike*. Źródło: www.panoramio.com/photo/7785852
3. Louise Bourgeois, *Matka*. Źródło: wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,7959653,Zmarla_rzezbarka_Louise_Bourgeois.html
4. Władysław Hasior, *Ogniste ptaki*. Źródło: szczecin.blogx.pl/2011/09/03/ogniste-ptaki-w-parku-kasprowicza
5. Drewniany stwór przy wejściu do Ogrodu Fauny Polskiej w Bydgoszczy. Źródło: <https://mrowkojad.wordpress.com/tag/z-czego-znana-jest-bydgoszcz>
6. *Tancerka* (Ceramika z czasów dynastii Han. Figurka w tradycyjnym stroju chińskim). Źródło: pl.wikipedia.org/wiki/Dynastia_Han
7. Rzeźba z piasku. Źródło: forum.gazeta.pl/forum/w,99957,146609410,,_Rzezby_troche_.html?v=2
8. Rzeźba z lodu (Festiwal z rzeźb z lodu i śniegu w Brugii, 2013). Źródło: zwierciadlo.pl/2012/lifestyle/turystyka/festiwal-rzezb-lodowych/attachment/ice5
9. Ogromna rzeźba ze śniegu (Międzynarodowy Festiwal Rzeźb z Lodu i Śniegu w chińskim Harbinie, 2014). Źródło: wiadomosci.wp.pl/gid,16305874,kat,1345,title,Ogromne-rzezby-z-lodu,galeria.html

- f) Dzieci ukierunkowane przez nauczyciela zauważają, że na fotografiach zaprezentowane zostały im rzeźby wykonane z różnych materiałów: kamienia, metalu, drewna, gliny, a nawet piasku, lodu czy śniegu – stąd rodzaje rzeźb: wykuwane, odlewane, konstruowane, modelowane; ujmujące odmienne obiekty, przedstawiające np. ludzi, zwierzęta, postacie fantastyczne bądź coś abstrakcyjnego, z czym każde dziecko mogło sobie skojarzyć coś innego i nadać tej rzeźbie inny tytuł; o różnych wielkościach: ogromnych, dużych bądź małych, czy wręcz rozmiarów niewielkich figurek.

- g) Nauczyciel ustala z dziećmi, że ludzie, którzy projektują i wykonują wszystkie te dzieła, nazywani są rzeźbiarzami; rzeźbiarze rzeźbią, wykonują pomniki w kamieniu lub drewnie, lepią i wypalają z gliny, odlewają z metalu, np. żeliwa, brązu itp.

- h) Nauczyciel nawiązuje do dotychczasowych doświadczeń dzieci w tworzeniu rzeźb, modelowaniu przy użyciu gliny, plasteliny bądź modeliny. Z rozmowy wynika, że – w przeciwieństwie do plasteliny czy też modeliny – glina, jako materiał rzeźbiarski, nie jest dzieciom bliżej znana. Proponuje więc, aby uważnie obejrzały film pt. *Wykonywanie prostego zwierzęcia z gliny*. W ten sposób dowiedzą się między innymi: *jakim* materiałem rzeźbiarskim jest glina; *co, jak i w jakiej* kolejności można z nim robić, *jakich* narzędzi używać?
- i) Po obejrzeniu filmu (w całości bądź wg uznania nauczyciela tylko niektórych fragmentów) dzieci opowiadają, co widziały. Nauczyciel koryguje ewentualne błędy w zgromadzonej przez dzieci w ten sposób wiedzy o procesie rzeźbienia – modelowania w glinie, w tym jej właściwościach, pomocnych innych materiałach oraz narzędziach.

3) Realizacja zadań cz. 1

- a) Nauczyciel inicjuje rozmowę z dziećmi na temat ich ulubionych bajek, baśni czy też legend. Rozmowa głównie dotyczy różnorodności postaci zwierzęcych i ludzkich w nich występujących. Poszczególne dzieci przedstawiają przyniesione przez siebie fotografie, pocztówki itp. wizerunki pomników ulubionych bohaterów bajek, baśni, legend – postaci zwierzęcych bądź ludzkich. Pozostałe dzieci odgadują prezentowane na tych fotografiach postaci z bajek, baśni, legend; wyróżniają, wskazują i określają: rodzaj rzeźby i związany z nim materiał rzeźbiarski; kształty, wielkość i proporcje poszczególnych części ciał wyrzeźbionych postaci, występujące w tych zakresach podobieństwa i różnice, cechy indywidualne i charakterystyczne; kształty złożone; zdeformowane wielkości i proporcje.
- b) Na prośbę nauczyciela dzieci układają swoje fotografie, pocztówki itp. wizerunki pomników ulubionych bohaterów bajek, baśni, legend na jednej przestrzeni – np. podłodze. W związku z tym, że jest ich tak dużo, zastanawiają się, w jaki sposób można by je uporządkować, jakie zbiory z nich utworzyć? Proponują przyjąć określone kryteria podziału i zgodnie z nimi uporządkować, np. porządkują, uwzględniając rodzaj rzeźby; rodzaj materiału, z którego zostały wykonane; wielkość rzeźb; typ postaci itp.
- c) Na prośbę nauczyciela dzieci układają swoje fotografie, pocztówki itp. wizerunki pomników ulubionych bohaterów bajek, baśni, legend na jednej przestrzeni – np. podłodze. W związku z tym, że jest ich tak dużo, zastanawiają się, w jaki sposób można by je uporządkować, jakie zbiory z nich utworzyć? Proponują przyjąć określone kryteria podziału i zgodnie z nimi uporządkować, np. porządkują, uwzględniając rodzaj rzeźby; rodzaj materiału, z którego zostały wykonane; wielkość rzeźb; typ postaci itp.

4) Wizualizacja

- a) Dzieci zabierają swoje fotografie, zdjęcia itp. wizerunki rzeźb, siadają przy stolikach wygodnie i w ciszy.
- b) Nauczyciel informuje dzieci, że tematem ich działań plastycznych będą ulubione, a jednocześnie wymyślone czy też przekształcone przez nich bajkowe postaci – ludzkie bądź zwierzęce. Nauczyciel ogólnie nazywa je „bajkowymi dziwakami”. Z kolei każde dziecko wymyśli konkretną nazwę, imię swojemu bajkowemu dziwakowi, którego następnie stworzy. Niekoniecznie będzie on podobny do tej postaci, jaką dziecko widuje oglądając, ulubioną przez siebie bajkę. Wręcz przeciwnie, jego „bajkowy dziwak” może się znacznie od niej różnić.
- c) W związku z tym nauczyciel prosi dzieci, aby zamknęły oczy, pomyślały o swoim ulubionym bohaterze z bajki, baśni bądź legendy. Następnie, aby wyobraziły go sobie w odmienny sposób, jako bajkowego dziwaka, któremu jednocześnie spróbują nadać inne imię, różniące się od tego, jaki ten bohater nosi w bajce, baśni czy też legendzie.

5) Realizacja zadań cz. 2

- a) Nauczyciel proponuje dzieciom zabawę w rzeźbiarzy, tworzących rzeźbę modelowaną z elementami konstruowanej. Uzgadnia z nimi, że będą modelować wymyślonego przez siebie bajkowego dziwaka (nie zdradzając na razie nikomu jego imienia) z użyciem gliny. Posłużą się różnymi materiałami i narzędziami, podobnymi do tych, jakie zaobserwowały, oglądając film, tj. między innymi: własnymi dłońmi, gliną, wodą, żyłkami bądź mocnymi niciami, patyczkami o kształtach: obłym, płaskim, zaostrowym. Nie zapomną też o właściwym korzystaniu z podkładek chroniących stoliki przed zabrudzeniem. Ponadto, wymodelowaną przez siebie w glinie postać dziwaka dzieci uzupełnią dowolnymi materiałami różnymi, w celu większego wyeksponowania charakterystycznych cech rzeźbionej postaci – tworząc tym samym rzeźbę w części konstruowaną.
- b) Nauczyciel zachęca dzieci – w ramach danych zespołów, bez przemieszczania się po izbie lekcyjnej – do wzajemnego użyczania sobie materiałów i narzędzi, przypominając jednocześnie o zasadach bezpiecznego korzystania z ostrych narzędzi (używanie ich na siedząco; nieodwracanie się na boki i niewstawianie z nożyczkami w dłoniach; użyczanie koleżance/koleździe z ostrzem skierowanym w swoją stronę).

6) Afirmacja

Nauczyciel prosi, aby każde dziecko powiedziało coś pozytywnego o stworzonym przez siebie bajkowym dziwaku, o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem pracy, z czego najbardziej jest zadowolone. Oprócz tytułu swojej ulubionej bajki, baśni czy legendy, może także ujawnić imię, jakie nadało swojemu „dziwakowi”, próbując uzasadnić je, np. następująco: wyróżniając, wskazując i określając kształt, wielkość i proporcje poszczególnych części jego ciała, cechy charakterystyczne w tym zakresie, zdeformowane wielkości i proporcje. Ponadto może także omówić materiały i narzędzia, które zastosowało.

7) Ewaluacja

- a) Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłodze, stoliku.
- b) Nauczyciel prowadzi z dziećmi rozmowę na temat walorów ich rzeźb, chwali realizację ich własnych, odmiennych pomysłów w prezentowaniu „dziwacznych” bohaterów poszczególnych bajek, baśni czy legend. W rozmowie tej używa określeń związanych z realizowanymi przez dzieci rzeźbami, np. różnymi sposobami modelowania, jak też konstruowania; odmiennymi wielkościami całych rzeźb i ich fragmentów; podobieństwami i różnicami w zakresie ich kształtów i proporcji; oraz występujących w tym zakresie deformacji itd.

8) Informacje o realizacji

Prace studentek kierunku Pedagogika, opracowywane na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat IV / Warsztat plastyczny 2

Scenariusz ogólny

Temat: „Tajemniczy KOD zapisany w pisance” – relief inspirowany sztuką ulic miasta

2. Zagadnienia plastyczne:

- Budowanie przestrzennych form z modeliny – relief inspirowany sztuką miasta (na podstawie zdjęć sztuki ulic miasta).

3. Działalność plastyczna:

- Dziecko zna pojęcie pisanki.
- Dziecko tworzy w grupie prostą formę przestrzenną w postaci jajka-pisanki możliwej do zawieszenia na wiosennym drzewku (patrz płyta CD do tematu).
- Dziecko zainspirowane sztuką miasta wprowadza kod świątecznych życzeń, który zapisze w pisance (w postaci reliefu wklęsłego lub wypukłego).

4. Metody kształcenia:

- Waloryzujące.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Relief w plastelinie lub modelinie.

7. Środki dydaktyczne:

- Fotografie reliefów wypukłych i wklęsłych oraz medalionów spotkanych podczas spaceru fotograficznego od ul. Sławkowskiej do ul. Kopernika w Krakowie (fot. A. Kożuh) – patrz płyta CD temat IV/2).
- Modelina, ozdobna wstążka w żółtym kolorze, klej Magic, wykałaczki, podkładki tekturowe.
- Komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.

8. Czas realizacji:

45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić przed Świątami Wielkanocnymi.
- Dzieci mogą wykorzystać „pisankowe medaliony” jako prezenty dla najbliższych rodziny i przyjaciół.

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć, nawiązująca do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy.
- b) Nauczyciel pyta dzieci, czy wiedzą, co oznacza nazwa pisanka. Pyta, jakie zdobienia dzieci widziały na pisankach. Czy znają zwyczaje związane z pisankami? Czy kiedyś dostały i wręczały pisanki w prezencie? Czego możemy życzyć, wręczając na wiosnę pisankę?

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania.
- b) Nauczyciel przybliży uczniom historię pisanki i jej możliwe zdobienia (może przynieść na warsztaty różne rodzaje pisanek). Opowiada dzieciom o potrzebie wolnego czasu w święta i o przyjemności wspólnego tworzenia np. pisanek.
- c) Nauczyciel nawiązuje do tematu warsztatów i prosi dzieci o oglądnięcie zdjęć obrazujących reliefy, wprowadza pojęcie, pokazując poszczególne zdjęcia (z fasad budynków, witrzyn sklepowych, drzwi kościołów) ze spaceru po Krakowie i tłumacząc, gdzie obserwujemy relief wklęsły, a gdzie wypukły.

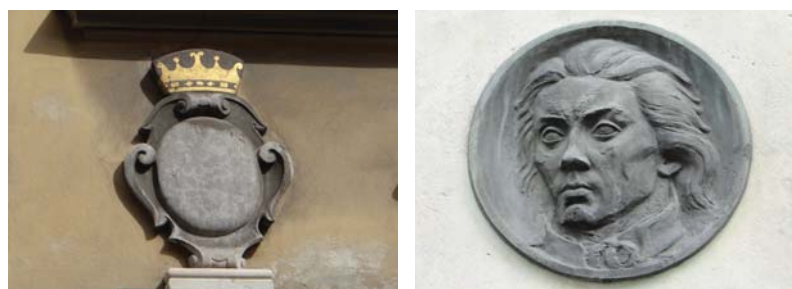

reliefy wypukłe (fot. A. Kożuh)

relief wklęsły (fot. A. Kożuh)

- d) Następnie dzieci wykonują ćwiczenie – w tekturowym pudle nauczyciel chowa przedmioty o różnych wypukłościach i o różnej fakturze – prosi poszczególne dzieci o wylosowanie jednej z nich, nie wyciąganie z pudełka, a jedynie opis po tym co czuje poprzez dotyk, dziecko odgaduje, co to za przedmiot, odgaduje także cała klasa biorąc pod uwagę opis koleżanki/kolegi.
- e) Następnie nauczyciel wyjaśnia, jakie czynności wykonają dzieci, aby mogły stworzyć swój medalion „pisankowy” z zakodowanymi życzeniami.
- f) Nauczyciel pokazuje zdjęcie medalionu i tłumaczy, że to element dekoracyjny w sztuce o owalnym obramowaniu.

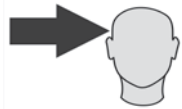

Przykłady medalionów. Fot. A. Kożuh

- g) Medialony (jeśli będzie ich więcej) dziecko będzie mogło rozdać ze świątecznymi życzeniami rodzinie, ale także koleżankom i kolegom w klasie.

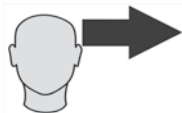

Przykład ludowej sztuki słoweńskiej. Fot. J. Aksman

- h) W I etapie dzieci ulepią z modeliny medalion z kształcie jajka i wykałaczką wpiszą tam swoje świąteczne życzenie np. literkę M (życzę miłości) (będzie to relief wklęsły). W górnej części jajka zrobią dziurkę na przewleczenie tasiemki.
- i) Następnie ulepią dwa małe medaliony, na których nalepią kształt życzenia np. serduszek (będzie to relief wypukły). To czynności wykonane podczas jednej 45-minutowej lekcji. Następnie medaliony należy wypiec (ok. 8-15 min w tem. 110 stop. C (może to zrobić nauczyciel lub polecić uczniom jako zadanie domowe).
- j) Na kolejnym spotkaniu nauczyciel pokazuje jak przewlec tasiemkę przez otwór w pisance i umieścić go pomiędzy dwa małe medaliony, gdzie znajdzie się jeszcze mała żółta kokardka, całość zostanie zlepiona klejem Magic.
- k) W wersji uproszczonej można wykonać tylko jeden medalion z reliefem wypukłym lub wklęsłym.

3) Realizacja zadań cz. 1

Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – w dłoniach rozgrzewają modelinę, dowolny kolor, następnie wraz z nauczycielem dzieci tworzą kulę, kładą na podstawie tekturowej i przygniatają ręką, tworzą obrzeża i wykałaczką próbują pisać różne literki, wyciągając nadmiar modeliny. Nauczyciel pokazuje, że tak samo stworzą dwa małe medaliony, dzieci powtarzają jego działania i próbują nakleić wypukły wzór np. serce.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie swój medalion lub medaliony z życzeniami. Jakie będą życzenia i użyte do nich kody, jakie kształty oddadzą to życzenie? Kto chce może wypowiedzieć się na ten temat.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać:

Lekcja 1: 1.w dłoniach rozgrzewają modelinę, dowolny kolor 2.tworzą kulę, kładą na podstawie tekturowej i przygniatają ręką 3.tworzą obrzeża i wykałaczką próbują pisać różne literki – swoje kody, wyciągając nadmiar modeliny 4.tworzą dwa małe medaliony i nakleją na jeden z nich wypukły wzór np. serce.

6) Afirmacja

Nauczyciel zaprasza dzieci na dywan, dzieci siedzą wokół. Każde dziecko opowiada o swoim (swoich) medalionach, swoich kodach i kształtach i ich adresatach. Podkreśla, co udało mu się najlepiej, a co mogło być bardziej dopracowane. Warto poprosić, aby i inne dzieci odnalazły w dziełach swoich kolegów i koleżanek pozytywne, charakterystyczne elementy (oryginalne pomysły, ciekawe kształty, staranność wykonania itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

Dzieci gromadzą medaliony na jednej powierzchni, dobrze widocznej wszystkim, jeśli to możliwe zawieszają medaliony na tablicy korkowej lub wiosennym drzewku (jeśli takim dysponuje nauczyciel w klasie). Nauczyciel zwraca uwagę na walory medalionów, używając pojęć wprowadzonych na warsztatach: **medalion, budowanie form przestrzennych, pisanka, relief wypukły i wklęsły**. Ocenia sposoby modelowania, przedstawia reliefy wklęsłe i wypukłe, chwali za oryginalność w podejściu do tematu plastycznego.

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka „refleksja” nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp.

Fot. J. Gabzdyl

Praca studentki z warsztatów plastycznych prowadzonych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Przykład medalionu z reliefem wypukłym (pisankowe życzenia: dużo wiosny).

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat V.

Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, płaskorzeźba, formy geometryczne i architektoniczne. Budowanie i modelowanie

TEMATY I ZAJĘCIA PRAKTYCZNE W KL. 1. – OKREŚLONE W MODELU NAUKA – SZTUKA – EDUKACJA

Temat V. Formy przestrzenne: rekwizyt, rzeźba, płaskorzeźba, formy geometryczne i architektoniczne itp.
Budowa i modelowanie form przestrzennych z różnych prostych i dostępnych materiałów: papier, tektura, tkanina, patyczki, modelina, folia metalowa.

Zadania tematyczne do wyboru:

Rekwizyt teatralny, postać fantastyczna, relief inspirowany naturą, nowoczesny dom itp.

PROPOZYCJE TEMATÓW ZAJĘĆ PLASTYCZNYCH W KL. 1

1. Urok maski weneckiej – rekwizyt teatralny
 2. Postać fantastyczna – „żywy obraz” Tadeusza Makowskiego
 3. Zabawa w architektów – makieta osiedla marzeń
-

Temat V / Warsztat plastyczny 1

Scenariusz ogólny

1. Temat: Urok maski weneckiej – rekwizyt teatralny. Budowanie i modelowanie

2. Zagadnienia plastyczne:

- Formy przestrzenne – rekwizyt teatralny
- Modelowanie prostych form przestrzennych z prostych materiałów (papier)
- Podstawowe środki wyrazu – linie, kolory, plamy

3. Działalność plastyczna:

- Dziecko zna krótką historię maski weneckiej
- Dziecko tworzy prostą formę przestrzenną w postaci papierowej maski na nadmuchanym balonie
- Dziecko operuje podstawowymi środkami wyrazu: liniami, kolorem, plamami podczas zdobienia maski

4. Metody kształcenia:

- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.
- Podające.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Modelowanie z masy papierowej
- Malowanie farbami plakatowymi

7. Środki dydaktyczne:

- Przykładowe maski weneckie (zdjęcia – patrz płyta CD temat V/1):
- Komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny
- Balon, masa papierowa zakupiona lub zrobiona, tasiemka (2 kawałki po ok. 20 cm., klej Magic, pudełko tekturowe do przechowania maski)
- Składniki na domową masę papierową: miękki papier np. kuchenny, $\frac{3}{4}$ szklanki wody i $\frac{3}{4}$ szklanki mąki, miska do namoczenia papieru, sitko, garnek do podgrzewania papieru z wodą, farby plakatowe do malowania masek
- Lub zakupiona papierowa maska (dostępna w sklepach plastycznych) wtedy czas realizacji skróci się do 45 min.
- Ozdoby do dekorowania masek (farby plakatowe, piórka, cekiny, brokatowe flamastry, klej Magic)

8. Czas realizacji:

2 x 45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić po lekcjach z języka polskiego dotyczących treści o teatrze, po wizycie dzieci w teatrze; powstałe maski mogą być wykorzystane na balu karnawałowym.
- Masę papierową dzieci przynoszą do szkoły gotową zakupioną lub robią ją z rodzicami w domu, warto ustalić tą czynność z rodzicami na zebraniu lub nauczyciel zakupuje w sklepie plastycznym papierową maskę.
- Należy pamiętać o pudełku tekturowym, w którym dzieci będą mogły bezpiecznie przenieść maskę do domu.

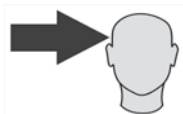
Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) Rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć nawiązujących do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy. Tematem rozmowy jest historia masek weneckich. Nauczyciel pyta dzieci, gdzie widziały ludzi, którzy mają założone maski? Nawiązuje do pracy aktora w teatrze, ale także do tzw. teatrów ulicznych. Pyta dzieci, kiedy w Polsce ludzie (poza aktorami) zakładają maski i udają inne postaci, którymi nie są? W pogadance nawiązuje do okresu świątecznego, bożonarodzeniowego (przypomina postać torunia, diabła, anioła w grupach kolędników) oraz do balów karnawałowych, maskowych.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania
 b) Nauczyciel przybliży uczniom historię masek weneckich, na podstawie zdjęć w załączniku do tematu, tłumacząc czym różnią się maska: bauta, columbina i medicina.

1.

2.

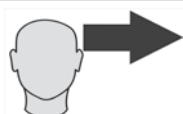

3.

1,2,3 Zdjęcia pochodzą z artykułu z podróżniczej strony: www.dalekoniedaleko.pl/kryjac-twarz-za-wenecka-mask [25.02.2014].

- c) Prosi o przyglądnięcie się zdjęciom. Pyta czy ktoś zna miasto, które postawione jest na wodzie i gdzie co roku na Placu św. Marka odbywa się pokaz pięknych masek i strojów mieszkańców Wenecji i turystów, w okresie karnawału. Prosi o przyglądnięcie się maskom i ich ozdobom. Byłoby wskazane także pokazanie takiej maski na warsztatach. Zachęca dzieci do wymienienia kolorów masek, kształtów, linii zdobień.
 d) Nauczyciel wyjaśnia, jakie czynności wykonają dzieci, aby mogły stworzyć podobną maskę, którą będą mogły wykorzystać np. na balu karnawałowym.

3) Realizacja zadań cz.1

Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – na nadmuchanym balonie rozprowadzają masę papierową tworząc czoło swojej maski.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie kształt swojej maski weneckiej oraz jej kolorystykę i zdobienia. Kto chce może wypowiedzieć się na ten temat.

5) Realizacja zadań cz.2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać. Nalepić na balon masę papierową, ukształtować otwory oczne, nos, usta lub tylko oczy, (jeśli będzie to maska typu „colombiana”) - to zadanie na jedno spotkanie.

Maski (balony z masą papierową umiejscowione na doniczkach muszą wyschnąć, przynajmniej do następnego dnia). Drugą część warsztatów przeprowadzamy po wyschnięciu masek. Nauczyciel podchodzi do każdego dziecka i przebija balon szpilką. Dzieci przystępują do malowania farbami plakatowymi. Przypominamy o kolorystyce maski i liniach na masce. Po obu stronach maski na wysokości skroni przyklejamy tasiemki do zawiązania maski na twarzy. Dzieci mogą dowolnie w domu przyozdobić maskę, ale to już będzie niespodzianka pokazana na balu karnawałowym.

6) Afirmacja

Nauczyciel zaprasza dzieci na dywan do kręgu, prosi, aby ubrały maski (jeśli są już suche lub prosi, aby je przyniosły w dłoniach). Nauczyciel prosi dzieci, aby każde powiedziało coś pozytywnego o wykonaniu swojej pracy. Z czego najbardziej jest zadowolone. Warto poprosić, aby i inne dzieci odnalazły w obrazach swoich kolegów i koleżanek pozytywne, charakterystyczne elementy (użycie linii, plam, kolorów, kształtu maski, możliwości jej wykorzystania itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie prace na jednej przestrzeni – np. podłoga. Jeśli nie ma miejsca, to wszystkie prace należy wyeksponować w postaci wystawy w miejscu do tego przeznaczonym np. na tablicy korkowej. Następuje rozmowa z dziećmi na temat walorów prac, nauczyciel zwraca uwagę na pojęcia wprowadzone na warsztatach: **rekwizyt teatralny, modelowanie formy przestrzennej, maska wenecka**. Może także, biorąc pod uwagę kształt maski lub jej przeznaczenie lub jej kolorystykę klasyfikować prace uczniów tworząc odpowiednie zbiory tych prac.

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka „refleksja” nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp.

Przykładowe prace studentek kierunku Pedagogika, powstałe na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat V / Warsztat plastyczny 2

Scenariusz ogólny

1. Temat: Postać fantastyczna – „żywy obraz” Tadeusza Makowskiego

2. Zagadnienia plastyczne:

- Formy przestrzenne – postać fantastyczna
- Modelowanie prostych form przestrzennych z prostych materiałów (szary papier)

3. Działalność plastyczna:

- Dziecko zna krótką historię grup kolędniczych i postaci tam występujących
- Dziecko tworzy w grupie prostą formę przestrzenną w postaci strojów kolędników z szarego papieru, odwzorując postaci z obrazu Tadeusza Makowskiego (patrz płyta CD – temat V/2)

4. Metody kształcenia:

- Waloryzujące.
- Praktyczne.
- Podające.
- Problemowe.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Grupowa.

6. Technika plastyczna:

- Papieroplastyka „Żywe obrazy”

7. Środki dydaktyczne:

- komputer z połączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Reprodukcje dzieł Tadeusza Makowskiego: *Dzieci z trąbką*, *Kolędnicy*, *Dzieci z turoniem* oraz fotografia z wystawy *Obrazy mistrzów inspiracją współczesnej fotografii*, www.kultura.lublin.eu
- Arkusze szarego papieru, nożyczki, ołówek, zszywacz, dziurkacz, tasiemki do wiązania, rekwizyty do dopełnienia „żywego obrazu” (np. trąbka, latarenka itp., w zależności, jakie dzieci wybiorą obrazy do ich odtworzenia)

8. Czas realizacji:

2 x 45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Zajęcia warto przeprowadzić w okresie Świąt Bożego Narodzenia, Karnawału.
- Dzieci mogą wykorzystać stroje po przedstawieniu szopki bożonarodzeniowej, jasełek, odwiedzin kolędników w okresie świątecznym

Scenariusz szczegółowy

1) Relaksacja i motywacja

- a) rozmowa nauczyciela z dziećmi na temat ich pozytywnych przeżyć nawiązujących do tematu pracy zapisanego przez nauczyciela na tablicy.
- b) Nauczyciel pyta dzieci czy i gdzie widziały grupę kołędników? Czy grupa kołędników w mieście różni się od grupy kołędników na wsi? Z ilu osób składa się taka grupa i jakie są tam postaci? Czy są to postaci prawdziwe czy fantastyczne? Które z tych postaci to postaci fantastyczne (np. Turoń), a które historyczne (np. Herod)? Jakiej mają te postaci stroje?

2) Inicjacja/wprowadzenie

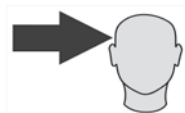
- a) do realizacji zadań – wyjaśnienie pojęć, instruktaż, ustalenie planu działania
- b) Nauczyciel przybliży uczniom historię grup kołędniczych.
- c) Prosi o przyglądnięcie się zdjęciu z grupą kołędniczą. Wymienia postaci w grupie kołędniczej, sprawdzając czy dzieci odpowiedziały podczas pogadanki poprawnie. Następnie zapoznaje dzieci z obrazami Tadeusza Makowskiego przypominając obrazy dzieci, które uczniowie poznali już na wcześniejszych warsztatach. Dłużej zatrzymuje się na pierwszym obrazie *Dzieci z trąbką*, tłumacząc, co oznacza pojęcie „żywe obrazy” (dzieci wybierają postacie z obrazu i próbują upodobnić się do nich, przedstawiając żywy obraz).

1.

2.

- d) Przedstawia w tym celu zdjęcie dzieci przebranych w stroje z szarego papieru, informując, że podczas warsztatów uczniowie podzielą się na zespoły, które razem stworzą żywy obraz, wybrany przez dzieci (wśród 3 zaprezentowanych: *Dzieci z trąbką*, *Dzieci z turońcem*, *Kołędnicy*). Nauczyciel pomaga zorganizować grupę, doradza w wyborze obrazu. Dzieci wybierają (lub losują) lidera, który kieruje pracami zespołu.

3.

4.

1. Tadeusz Makowski, *Dzieci z trąbką*. Źródło: art-epasage.com
2. Wystawa „Obrazy mistrzów inspiracją współczesnej fotografii”. Źródło: www.kultura.lublin.eu
3. Tadeusz Makowski, *Kołędnicy*. Źródło: www.plentyofpaintings.com-600x464
4. Tadeusz Makowski, *Dzieci z turońcem*, 1929, Muzeum Narodowe w Warszawie. Źródło: ladowce-wedding.pl-970x782

- e) Nauczyciel wyjaśnia, jakie czynności wykonają dzieci, aby mogły stworzyć podobną strój do „żywego obrazu”, który będą mogły zaprezentować w okresie świątecznym na różnych imprezach.
- f) Ważne, aby wytłumaczyć dzieciom, że w I etapie wybierają poszczególne postaci do odegrania w „żywym obrazie” a w II etapie tworzą razem stroje dla pojedynczych osób.

3) Realizacja zadań cz. 1

Pod kierunkiem nauczyciela dzieci wykonują ćwiczenie – nauczyciel wybiera jedną osobę i prosi na środek sali, informuje dzieci, którą postać z obrazu ma ta osoba przedstawiać. Pokazuje, w jaki sposób można upiąć papier na postaci (używa zszywacz lub dziurkacz i pokazuje jak przewlec tasiemkę i zawiązać papier). Słucha także wypowiedzi uczniów i ich sugestii (dzieci mogą przyjść na środek i spróbować zaprojektować swoją formę przestrzenną).

Dzieci wybierają w zespołach poszczególne postaci z obrazu T. Makowskiego.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby usiadły wygodnie w ciszy, zamknęły oczy i wyobraziły sobie swój strój z papieru i jego elementy oraz cały swój zespołowy „żywy obraz”. Kto chce może wypowiedzieć się na ten temat.

5) Realizacja zadań cz. 2

Nauczyciel informuje dzieci o tym, jakie zadanie mają wykonać, wręczając każdemu zespołowi zdjęcie wybranego obrazu. Następuje II etap działania, dzieci projektują stroje dla pojedynczych postaci, biorąc pod uwagę pomysły samego odtwórcy postaci jak i członków zespołu, kolejność tworzenia strojów wyznacza lider. Dzieci mogą mieć papier, zginać, targać, używać zszywacza i dziurkacza, a także taśmy klejącej. Po skończeniu tworzenia strojów dzieci układają się tak, aby stworzyć „żywy obraz”, nauczyciel i dzieci z innych zespołów robią zdjęcie fotograficzne.

6) Afirmacja

Nauczyciel zaprasza zespoły na środek sali do prezentacji, prosi, aby każda postać wypowiedziała się na temat swojego stroju, czyje wykorzystano pomysły, czy zastosowano coś oryginalnego, która część stroju jest najlepiej wykonana? Warto poprosić, aby i inne dzieci odnalazły w dziełach swoich kolegów i koleżanek pozytywne, charakterystyczne elementy (oryginalne pomysły charakteryzacji postaci fantastycznych, ciekawa forma przestrzenna, oryginalność pomysłu, żartobliwość, możliwości ich wykorzystania itp.). Szczególnie ważna jest także motywacja dzieci, którym nie udało się stworzyć dzieła do końca lub które nie wierzą w swoje zdolności plastyczne.

7) Ewaluacja

Jeśli to możliwe, nauczyciel zgrywa zdjęcia do folderu i następuje prezentacja. Dzieci siedzą w półokręgu. Nauczyciel zwraca uwagę na walory strojów, używając pojęć wprowadzonych na warsztatach: **postać fantastyczna, modelowanie formy przestrzennej, kolędniczy**. Ocenia sposoby modelowania papierem, przedstawienie wszystkich postaci z obrazu, dokładność ich „odbicia”, a także oryginalność w podejściu do tematu plastycznego.

Zakończenie zajęć, poskładanie na przeznaczone do tego miejsce używanych przez dzieci pomocy. Posprzątanie miejsca pracy. Pożegnanie.

8) Informacje o realizacji

Dodatkowe informacje o planowanych zajęciach (jeśli jest taka potrzeba) oraz uwagi o przeprowadzonych zajęciach, krótka „refleksja” nauczyciela, co można zrobić na następnych zajęciach, aby np. rozwijać umiejętności, utrwalić pojęcia, itp.

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

Temat V / Warsztat plastyczny 3

Scenariusz ogólny

1. Temat: Zabawa w architektów – makieta osiedla marzeń

2. Zagadnienia plastyczne:

- Funkcje architektury, rodzaje budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej, przemysłowych) i ich kształty (wąski, szeroki, pionowy, poziomy, prostokątny, kwadratowy, trójkątny), wielkości (największe, średnie, najmniejsze), stosunki przestrzenne (położenie i oddalenie, np. po lewej/prawej stronie, z przodu, z tyłu; blisko, pośrodku, najdalej) – wyróżnianie i określanie.
- Architekt – architektura; plan, projekt – makieta architektoniczna.

3. Działalność plastyczna:

- Kształtowanie przestrzenne wybranych obiektów architektonicznych – zespołowe planowanie i realizacja projektu architektonicznego w postaci: makiety wymarzonego osiedla.

4. Metody kształcenia:

- Podające.
- Poszukujące.
- Waloryzacyjne.
- Praktyczne.

5. Formy kształcenia:

- Zbiorowa.
- Grupowa.
- Jednostkowa.

6. Technika plastyczna:

- Kompozycja przestrzenna z użyciem technik mieszanych.

7. Środki dydaktyczne:

- Obserwacje i doświadczenia zdobyte przez dzieci podczas wycieczki po mieście, dzielnicy, osiedlu bądź wsi.
- Fotografie, pocztówki itp. wizerunki obiektów architektonicznych (mieszkalnych, użyteczności publicznej przemysłowe) – przyniesione przez dzieci w ramach zadania domowego.
- Film (na YouTube): *Makiety architektoniczne: Osiedle Tarnowo Centrum*, skala 1:100 (https://www.youtube.com/watch?v=6iY_7_AnMgk); komputer z podłączeniem do Internetu; tablica interaktywna bądź rzutnik multimedialny.
- Fotografie hobbistycznych makiet: gigantycznej makiety kolejowej na Dworcu Świebodziem (Fot.: P. Kozioł); oraz makieta prezentowana podczas wystawy klocków LEGO, pt. „Tramwajem do Klocków-Zdroju” w Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie (Fot. M. Pórchłopek) (patrz płyta CD, temat V/3).
- Arkusze np. brystolu, styropianu, tektury o wymiarach co najmniej 150 x 100 cm; materiały różne: pudełka papierowe, ozdobne papiery, gąbka, patyczki (suche gałązki), plastikowe słomki, guziki, plastelina, klej magik, nożyczki, flamastry, kredki, farby, pędzle, pojemniki z wodą, kreda itd.

8. Czas realizacji:

2 x 45 minut

9. Informacje o realizacji, uwagi itp.:

- Niniejsze zajęcia plastyczne poprzedzić powinna wycieczka po mieście, dzielnicy, osiedlu bądź wsi (w zależności od tego, na jakim terenie usytuowana jest szkoła, do której uczęszczają dzieci), podczas której nauczyciel odpowiednio ukierunkowuje uwagę dzieci na poszczególne elementy architektury, tj. określanie i nazywanie rodzajów budynków i ich części składowych; roli w życiu mieszkańców, jaką spełniają; porównywanie kształtów, wielkości, położenia i oddalenia poszczególnych budynków względem siebie i dzieci (widzów).

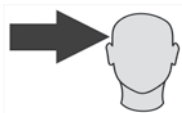
Szczegółowy scenariusz

1) Relaksacja i motywacja

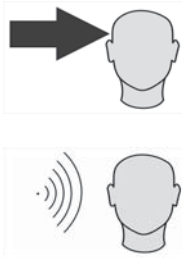
Nauczyciel informuje dzieci, że podczas obecnych zajęć plastycznych zajmować się będą budynkami, które spotkać można w dużych i małych miastach, wielkomiejskich dzielnicach, małomiasteczkowych osiedlach, na wsiach. Prosi, aby powiedziały wszystko, co o nich wiedzą, np. w wyniku odbytych wycieczek, z telewizji, Internetu, jak też ilustracji, zdjęć itp. wizerunków budynków, które obecnie przyniosły do szkoły. Dzieci w swobodny sposób określają i nazywają rodzaje budynków; ich charakterystyczne kształty (wąski, szeroki, pionowy, poziomy, prostokątny, kwadratowy, trójkątny), wielkości (największe, średnie, najmniejsze), jak też umiejscowienie w terenie (położenia i oddalenia, np. blisko, pośrodku, najdalej); materiały, z których zostały wykonane; role spełniane w życiu mieszkańców.

2) Inicjacja/wprowadzenie

- a) Poszczególne dzieci przedstawiają przyniesione przez siebie fotografie, pocztówki itp. wizerunki obiektów architektonicznych. Pozostałe mówią, co na nich widzą; co to są za budowle; jakie mają kształty i wielkości; gdzie są usytuowane; z czego zbudowane; jakie mają przeznaczenie, komu służą.
- b) Na prośbę nauczyciela, dzieci układają swoje fotografie, pocztówki itp. wizerunki budynków na jednej przestrzeni – np. na tablicy, podłodze. Zastanawiają się, w jaki sposób można by je uporządkować, jakie zbiory z nich utworzyć? Proponują przyjąć określone kryteria podziału i zgodnie z nimi uporządkować, np. porządkują uwzględniając okres powstania (dawne i współczesne); umiejscowienie (wiejskie, miejskie); określone kształty (wąskie, szerokie, pionowe, poziome, prostokątne, kwadratowe, trójkątne itp.); wielkości (duże, średnie, małe).
Nauczyciel prowokuje dyskusję, w *jaki sposób* można podzielić te budynki, aby uwzględnić:
- c) *Komu służą i jakie mają przeznaczenie?* Dzieci proponują dokonać następującego podziału:
 - służące ludziom do własnego, indywidualnego użytkowania, ich prywatnych celów, do zamieszkania, są to domki jednorodzinne, wielorodzinne bloki mieszkaniowe itp. – stąd nazwa: *mieszkalne*;
 - służące wielu ludziom w realizacji różnych celów, np. sklepy, ośrodki zdrowia, szkoły, przedszkola, kina – stąd nazwa: *użytku publicznego*;
 - służące produkowaniu różnych, ważnych dla ludzi dóbr, tj. fabryki, huty i inne zakłady przemysłowe – stąd nazwa: *przemysłowe*.
- d) Nauczyciel umieszcza na tablicy bądź podłodze napisy z nazwami w/w grup budynków: „budynki mieszkalne”, „budynki użyteczności publicznej”, „budynki przemysłowe”. Każde dziecko wybiera właściwy, spośród tu wymienionych, podchodzi i dołącza do niego swoją fotografię, pocztówkę bądź tym podobny wizerunek obiektu architektonicznego. Nawiązuje się dyskusja, w wyniku której dzieci dołączają wizerunki niektórych budynków, np. sakralnych, zabytków do napisu dodatkowo umieszczonej przez nauczyciela nazwy grupy budynków: „inne budynki”. Dzieci wracają na swoje miejsca, pozostawiając zgromadzone (sklasyfikowane) wizerunki budynków architektonicznych w/w zakresie.
- e) Nauczyciel przedstawia krótki film (na YouTube; prezentujący przykład projektu architektonicznego w postaci makiety niewielkiego osiedla mieszkaniowego) wraz z ukierunkowującymi uwagę dzieci poleceniami: *postarajcie się* dokładnie zapamiętać wszystko, co zobaczycie; a zwłaszcza, jakie budynki, w jaki sposób i w jakim otoczeniu zostały przedstawione w filmie.
- f) Po obejrzeniu filmu nauczyciel przeprowadza pogadankę z dziećmi:
 - *Jakiego* rodzaju budynki i w *jakim* otoczeniu przedstawiono w filmie? (Przedstawiono budynki wielorodzinne, w otoczeniu innych, podobnych budynków, parkingów, ulic, drzew, placu zabaw itd.)
 - *W jaki sposób* przedstawione i *na czym* umieszczone zostały budynki, ich usytuowanie oraz otoczenie? (Budynki przedstawiono w postaci przestrzennej, można je oglądać z każdej strony, a przy tym bardzo dokładnie, z wszelkimi szczegółami w elewacjach, dachach itd.; na planie osiedla mieszkaniowego ujmującego wzajemne usytuowanie, na terenie płaskim: budynków, miejsc zielonych, ulic, placów zabaw, parkingów itd.)
 - *Jak* nazywa się taki sposób naśladowczy, i to szczegółowo, w detalach, przestrzenny, a przy tym rzeczywisty wygląd budynków i ich otoczenia? (Jest to projekt architektoniczny w postaci makiety.)

- Kto i jakim celu sporządza makiety architektoniczne? (Sporządzają je architekci; służą one do dokładnego pokazania ludziom, np. przyszłym mieszkańcom, w jakim otoczeniu będą się znajdować i jak będą wyglądać budynki, w których zamieszkają, kiedy już zostaną wybudowane.)
 - Co jest potrzebne, aby mogło być wybudowane np. takie osiedle mieszkaniowe, które dzieci oglądnięty na filmie? (Budowa osiedla mieszkaniowego, poszczególnych budynków, w tym ich różnego typu, wymaga połączenia wysiłku wielu ludzi, specjalistów z różnego zakresu: inżynierów i techników, murarzy, tynkarzy, szklarzy, stolarzy, elektryków, hydraulików itd. Pracą tych wszystkich ludzi kieruje budowniczy. Budowniczowie muszą jednak mieć najpierw plany budynków i rozmieszczenia ich na danym terenie, jak i projekty poszczególnych budynków wykonane przez specjalistów nazywanych „architektami” – przy tym należy dodać, że architekci projektują budynki, o różnym przeznaczeniu, które ogólnie nazywane są „architekturą”. Oprócz wymienionych planów i projektów niezbędne też są materiały budowlane, np. płyty prefabrykowane, pustaki, cegły, cement, piasek, szkło itd., maszyny budowlane: koparki, spychacze, dźwigi, betoniarki itd.)
- g) Nauczyciel podnosi kolejną kwestię. Poza makietami architektonicznymi, tworzone są także inne makiety, niesłużące celom budowlanym, lecz hobbistycznym. Tworzone są one przez pasjonatów, i to nie koniecznie zawodowo zajmujących się architekturą, ale np. kolejnictwem, możliwościami konstrukcyjnymi klocków LEGO.
- h) Nauczyciel przedstawia dzieciom dwie fotografie hobbistycznych makiet: gigantycznej makiety kolejowej na Dworcu Świebodzkim (Foto: Paweł Koziół); oraz makieta prezentowana podczas wystawy klocków LEGO, pt. „Tramwajem do Klocków-Zdroju” w Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie (Foto M. Półchłopek).

1.

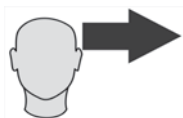

2.

1. Gigantyczna makieta na Dworcu Świebodzkim. Źródło: www.fakt.pl/wroclaw/we-wroclawiu-powstala-najwieksza-makieta-kolejowa-w-polsce,artykuly,521269,1,1,4.html
 2. Foto M. Półchłopek: makieta prezentowana na wystawie klocków LEGO, pt. „Tramwajem do Klocków-Zdroju” w Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie. Źródło: www.rmf24.pl/foto/zdjecie,il-d,720074,iAId,50967
- i) Oglądając zdjęcia, dzieci w swobodny sposób wypowiadają się na temat przedstawionych na nich makietach i przeżyć z nimi związanych, jak też własnych doświadczeń w budowaniu w przeszłości makiet podobnych, np. z klocków LEGO.
- j) Następnie nauczyciel ukierunkowuje uwagę dzieci na wyodrębnianie podobieństw i różnic widocznych w makietach przedstawionych na tychże fotografiach. Dzieci wymieniają:
- elementy konstrukcji makiet widoczne na obu fotografiach, np. określony plan i wydzielona przestrzeń, na której usytuowano makiety zawierające w sposób szczegółowy, z detalami przedstawione budynki architektoniczne, ich usytuowanie w terenie, w tym miejsca zielone, ulice, samochody itd.;
 - różnice występujące w poszczególnych elementach konstrukcji makiet: widoczny bardziej/mniej plan, jak też odmienny teren, na którym usytuowano poszczególne obiekty architektoniczne; odmienne rodzaje budowli i ich wzajemne usytuowanie; odmienne materiały wykorzystane podczas konstrukcji makiet itd.

3) Realizacja zadań cz. 1.

- a) Nauczyciel proponuje dzieciom zabawę w architektów tworzących projekt osiedla dziecięcych marzeń, w postaci makiety. Dzieci dochodzą do wniosku, że zadanie to mogą zrealizować w ciągu dość krótkich zajęć lekcyjnych tylko pracując razem w zespołach – podobnie, jak ma to miejsce przy rzeczywistej budowie osiedla. Wymieniają materiały i narzędzia konieczne do sporządzenia makiety.

- b) Klasa dzieli się na zespoły, które organizują swoje miejsca pracy, np. odpowiednio ustawiają stoliki, gromadzą na nich potrzebne materiały i narzędzia itd. Otrzymują arkusz np. brystolu, styropianu, tektury o wymiarach co najmniej 150 x 100 cm.
- c) Wybierają swojego lidera – głównego architekta, pod kierownictwem którego, w trakcie narad w poszczególnych zespołach:
 - 1) wstępnie uzgodniony zostaje charakter osiedla, w tym rodzaj, ilość i wielkość budynków, jak też organizacja terenu na brystolu: ulice, miejsca ustawienia budynków, terenów zielonych, placu zabaw, parkingów itd.
 - 2) w związku z wstępnie uzgodnionym charakterem osiedla, następuje podział pracy: wyznaczone zostają dzieci wykonujące budynki mieszkalne, użytku publicznego: szkołę, przedszkole, sklepy, kino, itp. wraz z ewentualnymi symbolami-drzewkami, krzewami.

4) Wizualizacja

Nauczyciel prosi dzieci, aby zamknęły oczy i wyobraziły sobie, jak będzie wyglądał budynek, który mają wykonać w ramach ogólnie uzgodnionego przez zespół charakteru osiedla.

5) Realizacja zadań cz. 2

- a) Dzieci wykonują swoje zadania jednostkowo. Wszelkie znaczące, ewentualne zmiany, np. w ilości, wielkości budynków, jak też organizacji terenu, uzgadniają z liderem grupy – głównym architektem.
- b) Nauczyciel zachęca dzieci – w ramach danych zespołów, bez przemieszczania się po izbie lekcyjnej – do wzajemnego użyczenia sobie różnych materiałów i narzędzi, przypominając jednocześnie o zasadach bezpiecznego korzystania z nożyczek (wycinania na siedząco; nie odwracania się na boki i nie wstawiania z nożyczkami w dłoniach; użyczenia nożyczek koleżance/koleździe z ostrzem skierowanym w swoją stronę).
- c) Kiedy większość elementów makiety jest gotowa, dzieci naradzają się i podejmują ostateczne decyzje dotyczące usytuowania poszczególnych obiektów na planie makiety ich wymarzonego osiedla. Oprócz tychże obiektów, mogą dodawać do tworzonej makiety także modele aut, kwiatów, latarni itd.

6) Afirmacja

Liderzy wraz z pozostałymi członkami zespołu w swobodny sposób opisują sporządzone przez siebie, wymarzone makiety: poszczególne rodzaje budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz ich funkcje; jak też ich charakterystyczne kształty (wąskie, szerokie, pionowe, poziome, prostokątne, kwadratowe, trójkątne), wielkość (największe, średnie, najmniejsze); umiejscowienie (położenia w terenie i oddalenie, np. blisko, pośrodku, najdalej); materiały i narzędzia oraz sposoby pracy, które zastosowały. Ponadto mówią o swoich pozytywnych przeżyciach związanych z wykonywaniem pracy, z czego najbardziej są zadowolone.

7) Ewaluacja

Dzieci układają wszystkie makiety na jednej przestrzeni – np. podłodze. Nauczyciel chwali makiety, które wyróżniają się różnorodnością w doborze budowli mieszkalnych i użytku publicznego, cechujące się zróżnicowanymi kształtami i wielkościami; odmiennymi sposobami przedstawienia terenów zielonych; szczegółowymi, z detalami przedstawieniami poszczególnych elementów makiety itp.

W rozmowie tej nauczyciel używa odpowiednio dobranych pojęć: architekt, architektura; plan, projekt i makieta architektoniczna; rodzaje budynków mieszkalnych, użyteczności publicznej, ich kształty: wąskie, szerokie, pionowe, poziome, prostokątne, kwadratowe, trójkątne; wielkość: największe, średnie, najmniejsze; stosunki przestrzenne: położenie i oddalenie, np. po lewej/prawej stronie, z przodu, z tyłu; blisko, pośrodku, najdalej (względem siebie i dzieci-widzów).

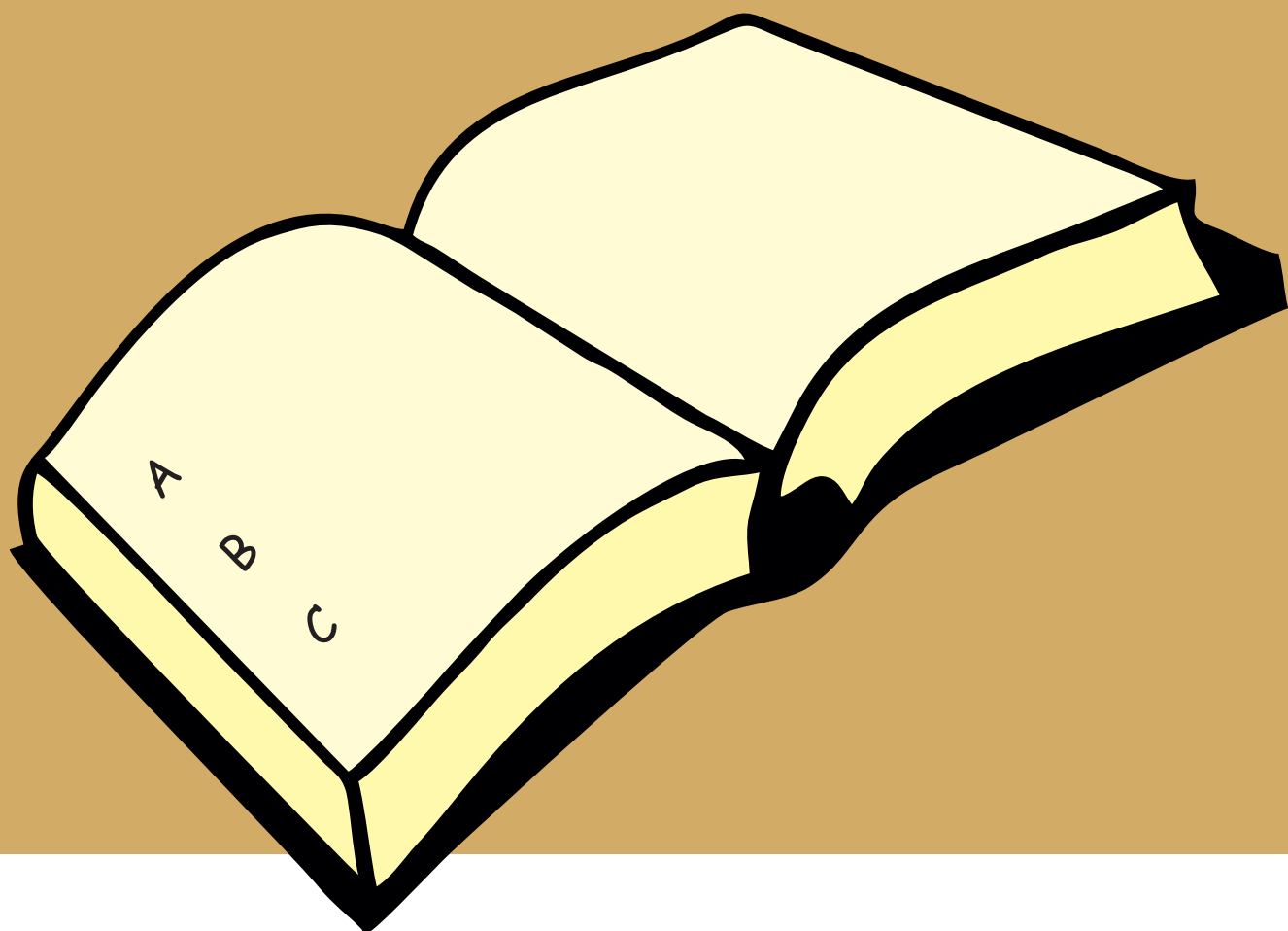
8) Informacje o realizacji

Przykładowe prace studentek kierunku Pedagogika, powstałe na warsztatach plastycznych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl

9) Uwagi, spostrzeżenia, przemyślenia nauczyciela

**SŁOWNIK TERMINÓW
PLASTYCZNYCH
WPROWADZONYCH
W KLASIE I**

Słownik pojęć plastycznych wprowadzonych w klasie I

Abstrakcyjny obraz, bezprzedmiotowy, niefiguratywny – nie ukazuje niczego z rzeczy materialnych, nie przedstawia świata rozpoznawalnych przedmiotów, nie obrazuje rzeczywistości. Linia, plama barwna, figury i bryły geometryczne itp. materiał wytwórczy odpowiednio zorganizowany, skomponowany przez wyobraźnię artysty wyraża jego nastroje i uczucia. Znani abstrakcyjniści: Wassily Kandinsky, Piet Mondrian, Kazimierz Malewicz.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: K. Zwolińska, Z. Malicki, *Mały słownik terminów plastycznych*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1974, s. 13–14; *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, red. K. Kubalska-Sulkiewicz, M. Bielska-Łach, A. Manteuffel-Szarota, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 1.

Architektura. Jedna z najważniejszych sztuk plastycznych, obok malarstwa i rzeźby. Oznacza twórcze kształtowanie przestrzeni dla potrzeb człowieka; artystyczne kształtowanie **budowli**, wystroju ich **wnętrz**, **ogrodów**, tj. przestrzeni zielonej na małym obszarze oraz **krajobrazu** na rozleglejszych terenach – stanowi wówczas część **planowania przestrzennego**. Komponowanie budowli z elementami przestrzennymi osiedla, jak ulice, place, rzeki, parki – nazywane jest **urbanistyką**. Ze względu między innymi na:

- przynależność do określonego typu osiedla wyróżnia się architekturę **wiejską i miejską**;
- przynależność do określonej funkcji budowli: **kultową (sakralną)** – kościelną, cerkiewną, klasztorną itp. (np. świątynia, kościół, kaplica, bazylika, synagoga, meczet); **świecką** – **wojskową (obronną)**, **mieszkalną** (pałac, willa, dwór, kamienica, dom, wieżowiec, chałupa itp.); **użyteczności publicznej** (np. amfiteatr, biblioteka, szkoła) i **przemysłową**;
- ze względu na materiał wyróżnia się: **skalną** (kutą w skale), **drewnianą**, **murowaną**: kamienną i ceglana, betonową i żelbetonową;
- kryteria stylistyczne: **gotycką**, **renesansową**, **klasycystyczną** itd.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, *op. cit.*, s. 18–19.

Architektoniczna makieta. Przestrzenne, trójwymiarowe odwzorowanie projektowanego dzieła architektonicznego w zmniejszonych rozmiarach (w mniejszej skali) i w materiale zastępczym.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, *op. cit.*, s. 264; K. Zwolińska, Z. Malicki, *op. cit.*, s. 224.

Barwa (kolor). Doznanie zmysłu wzroku wywołane przez promieniowanie elektromagnetyczne. Rozszczerzone światło słoneczne wzrok ludzki odbiera w barwach tęczy: fioletowej, niebieskiej, zielonej, żółtej, pomarańczowej i czerwonej. W odniesieniu do malarstwa termin barwa stosuje się wymiennie z terminem kolor. Malarska teoria barw wyróżnia trzy kolory podstawowe: czerwony, żółty i niebieski, które przez odpowiednie połączenie dać mogą pochodne: żółty z czerwonym – oranż, z niebieskim – zielony, czerwony z niebieskim – fioletowy. Kolory czerwony, pomarańczowy, żółty i im bliskie uważa się za ciepłe, a fioletową, niebieską, zieloną i im bliskie za zimne.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, *op. cit.*, s. 35.

Faktura. Budowa mechaniczna powierzchni dzieła malarskiego, graficznego, rzeźby, przedmiotu rzemiosła artystycznego, zależna od charakteru tworzywa, techniki i narzędzi oraz właściwości indywidualnego stylu twórcy.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 109; K. Zwolińska, Z. Malicki, op. cit., s. 99.

Ilustracja. Plastyczne, wizualne unaocznienie, w tym objaśnienie lub uzupełnienie, treści o charakterze literackiej: opisu, opowiadania itp.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: K. Zwolińska, Z. Malicki, op. cit., s. 138.

Impresjonistyczny obraz. Ukazuje wrażeniowe, subiektywne uchwycenie rzeczywistości, w jej naturalnych i zmieniających się, ulotnych stanach; zmiany koloru, nasilenia światła, jego refleksów itp. – zależne od zmienności zjawisk atmosferycznych (w tym pór roku i dnia), otoczenia, zjawisk kinetycznych (np. widok wody, ruchliwych ulic miejskich, dworców kolejowych). Malowany techniką *alla prima*, bezpośrednio z natury, szybko, jednowarstwowo, na mokro, bez podmalowania i przygotowania rysunku, przez nakładanie koloru uzyskanego dzięki zmieszaniu farb na palecie. Z bliska robi wrażenie niewykończonego; o wyraźnych śladach pociągnięć pędzla i zróżnicowanej fakturze (dot. obrazów olejnych); z zaciekami i płynnymi połączeniami elementów kolorystycznych wynikających z silnie rozrzedzonych farb (dot. obrazów akwarelowych). Znani impresjoniści: C. Monet, A. Renoir, C. Pissar, E. Degas, A. Sisley; J. Pankiewicz, W. Podkowiński, L. Wyczółkowski.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 10–11, 159; K. Zwolińska, Z. Malicki, op. cit., s. 22, 139–140.

Kompozycja. W wytworze, dziele plastycznym powiązanie jego poszczególnych elementów, np. linii, plam barwnych, płaszczyzn, brył w sposób tworzący całość zgodną z intencją twórcy, artysty.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 197.

Krajobraz (pejzaż). W malarstwie, grafice i fotografii – wyobrażenie, przedstawienie widoku z natury. Twórca krajobrazów nazywany jest pejzażystą.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 209.

Kubistyczny obraz. Ujmuje poszukiwania malarzy-kubistów w zakresie nowych zasad budowy przestrzennej przez odrzucenie reguł perspektywy i geometryczne uproszczenie elementów kompozycji. W dużym skrócie można powiedzieć, że dana, widziana forma zostawała najpierw zgeometryzowana (czyli wpisana w kształt sześcianu – z łac. *cubus*, co oznacza *kostka* lub *sześcian*), a następnie rozbita na mniejsze elementy walców, stożków, kul itp. U podstaw kubizmu leży zasada, że obiekt malarski zostaje rozbity na szereg osobnych płaszczyzn, oglądanych w różnym oświetleniu, które następnie są przedstawiane obok siebie na płótnie. Dawało to pełniejszy obraz analizowanego obiektu.

Wyróżnia się kilka nurtów w poszukiwaniach kubistów:

- Prekubistyczny: odznaczający się rygorystyczną geometryzacją i surową syntezą, przy odrzuceniu wszelkich zasad perspektywy; głównymi motywami malarskimi były drzewa, domy, patery z owocami, butelki i kieliszki, gitary i inne instrumenty muzyczne, o prostych, podstawowych formach geometrycznych.
- Analityczny: odznaczający się pryzmatycznym cięciem form struktury obiektów, drobiazgowym rozczłonkowaniem płaszczyzn, zniekształceniem proporcji obiektów – utrudniającym czytelność obrazu; ułożeniem obok siebie, na płaszczyźnie, profilów obiektów widzianych z różnych stron równocześnie, namalowanych nie dla oka widza, ale jego umysłu, organu, który w najpełniejszym stopniu „patrzy” na przedmioty. Tak, jak w przypadku krzesła, odbiorca może widzieć tylko jego profil, wie jednak, jak wygląda cała konstrukcja. Umysł „dopowiada” brakujące elementy, znajdujące się z tyłu, czy z boku obiektu. Takie podejście zakłada odrzucenie perspektywy, bo umysł „widzi” przedmiot z różnych stron, nie z jednego, ustalonego, koniecznego dla wyrysowania linii perspektywy. Łatwe odróżnienie od innych nurtów, to monochromatyczna paleta, ograniczona do czerni, brązów, szarości.
- Syntetyczny: odtwarzanie rzeczywistości, które miało miejsce w poprzednich nurtach, zastąpione zo-

stało intuicyjnie wynalezionym znakiem. W porównaniu z nurtem analitycznym, był prostszy, nie deformował aż tak bardzo przedmiotów, stosował żywsze barwy, powróciły barwy spektrum, także i lokalne. Pojedyncze płaszczyzny w obrazie stały się większe, ujednolicone. Cechą charakterystyczną było wprowadzanie elementów gotowych, jak wycinanek z gazet, tapet, szkło i piasek, tworzące pierwsze collage. Choć najśłynniejsze obrazy kubistyczne pokazują postacie ludzkie, to jednak głównym ich tematem były martwe natury.

Znani kubiści: P. Picasso, G. Braque, A. Gleizes, J. Gris, F. Leger, L. Marcoussis, J. Metzinger.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Kubizm*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>; *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 218–220.

Malarstwo. Dziedzina sztuk plastycznych znana od zarania ludzkości we wszystkich prawie środowiskach etnicznych i kręgach kulturowych, służyła w ciągu wieków różnym celom i wykształciła bogactwo tematów, metod technologicznych i rozwiązań formalnych, oddziałując też w istotny sposób na inne dziedziny sztuk plastycznych, jak grafikę, rzeźbę (relief), scenografię i rzemiosło artystyczne.

Istotą malarstwa jest posługiwanie się **linią** i **barwą** (w tym **plamą barwną**). Przy czym w malarstwie współczesnym coraz szerzej używa się nowych materiałów i sposobów technicznych, stosując, np. collage (kolaż), montaż, a także kształtując powierzchnie zbliżone do reliefu.

Przebieg procesu twórczego uwarunkowany jest głównie indywidualnością artysty i jego umiejętnościami technicznymi. Wyrazem inwencji twórczej artysty-malarza jest **obraz** – zasadniczo dwuwymiarowy. Powstaje on w wyniku połączenia wielu czynników, związanych z formą obrazu (kompozycją, kolorytem, fakturą, walorem, modelunkiem) i strukturą materialną (podobrazem, zaprawą, farbą, spoiwem, rozpuszczalnikiem, werniksem, przyborami malarskimi, jak pędzle, szpachle itp.). Obrazy klasyfikuje się podobnie, jak wytwory pozostałych dziedzin sztuki, według między innymi: cech stylistycznych; przynależności do odrębnych kręgów kulturowych; stosunku do rzeczywistości, np. przedstawiające (religijne, mitologiczne, historyczne, batalistyczne, rodzajowe, portret, martwa natura) i abstrakcyjne (bezprzedmiotowe); rodzaju podłoża, np. tablicowe; zastosowanej techniki; tematyki (o kreślonym temacie przedstawienia); czy charakteru użytej gamy barwnej (np. monochromatyczne, camaieu).

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 246–247; K. Zwolińska, Z. Malicki, op. cit., s. 205.

Martwa natura. Przedstawienie plastyczne, główne malarskie, kilku przedmiotów, głównie codziennego użytku, jak naczynia kuchenne i stołowe, a także owoców, kwiatów, trofeów myśliwskich itp. – skomponowanych jako całość dająca możliwość efektownych zestawień kolorystycznych i gry światła.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: K. Zwolińska, Z. Malicki, op. cit., s. 210; *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 251.

Portret/autoportret. Przedstawienie malarskie, rzeźbiarskie, graficzne bądź rysunkowe wyglądu konkretnego człowieka (modela) – z profilu, frontalnie (*en face*) lub w „trzech czwartych” (*en trois quarts*), tj. częściowo zwrócony w bok. Wyróżnia się następujące ujęcia portretowe: wizerunek głowy, popiersie, półpostać, ujęcie całościowe (*en pied*). **Autoportret** to portret artysty wykonany przez niego samego.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, op. cit., s. 324 i 326; K. Zwolińska, Z. Malicki, op. cit., s. 39.

Rzeźba. Dziedzina sztuk plastycznych, której dzieła, również zwane rzeźbami, są kompozycjami trójwymiarowymi, nie mającymi na ogół funkcji użytkowych. Dzieło rzeźbiarskie może być wolnostojące, czyli niezależną, która może być ustawiona gdziekolwiek (w przypadku rzeźb figuratywnych – rzeźba pełnoplastyczna, rzeźba pełna) lub skomponowane łącznie ze swym tłem (relief).

Rodzaje rzeźb wyróżnia się w zależności m.in. od:

- Stosunku do rzeczywistości, czy tematu: rzeźbę **przedstawiającą**, głównie **figuralną** ujmującą pojedynczą postać ludzką (statua, posąg, popiersie) lub wielu postaci (grupa, sceny mitologiczne, historyczne, rodzajowe itp.) oraz nieprzedstawiającą, **abstrakcyjną**;
- rodzaju przeznaczenia: **sakralną**, **nagrobkową**, **pomnikową**, **dekoracyjną** itp.

Najczęściej używanymi **materiałami rzeźbiarskimi** są kamień (marmur, granit i inne), metale (brąz, żeliwo i In.), drewno, materiały ceramiczne, gips, wosk, kość słoniowa itp.; w rzeźbie współczesnej stosowanych jest wiele innych materiałów. Praca nad dziełem rzeźbiarskim ujmuje: przygotowanie szkicu i rzeźbienie, modelowanie w glinie, wykonanie odlewu gipsowego, rzeźbienie według niego w kamieniu, drewnie lub odlanie w metalu – w zależności od praktyki różnych okresów i indywidualnego sposobu pracy twórców niektóre z tych etapów były pomijane.

W opracowaniu hasła za podstawę przyjęto: *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, *op. cit.*, s. 362, 366 ; K. Zwolińska, Z. Malicki, *op. cit.*, s. 326–327.

**TECHNIKI PLASTYCZNE
WPROWADZONE
W KLASIE I**

Techniki plastyczne wprowadzone w klasie I i ich tematy

Techniki rysunku: kredki różnego rodzaju, pastele suche, flamastry, tusz itp.

Temat I/1: Wielobarwne budynki w moim mieście

Temat II/4: Wesole i smutne portrety – barwy ciepłe i zimne
(inspiracja twórczością Stanisława Wyspiańskiego)

Techniki malarskie: akwarela, plakatówka, „na sucho kredkami”, a następnie pokrycie rysunku wodą, mokre na mokrym, malowanie palcami i dłonią

Temat I/1: Kreatywna zabawa w Pabla Picassa – martwa natura

Temat I/3: Paluszkowy pejzaż inspirowany twórczością Claude Moneta

Temat II/1: Moje fantazyjne plamy

Temat II/2: Świat wielu barw – barwy tęczy

Temat II/3: Magia chłodnych wschodów Słońca

Temat III/2: Zwierzę z mojej dłoni

Temat III/3: Widok z mojego okna – dobór formatu do formy malowanego obiektu

Collage

Temat III/3: Ja w warzywach, owocach i kwiatach

Modelowanie z masy papierowej

Temat III/3: Urok maski weneckiej – rekwizyt teatralny

Modelowanie, lepienie; elementy konstruowania rzeźb

Temat IV/1: Tworzenie bajkowych dziwaków

Relief w plastelinie lub modelinie

Temat IV/2: Tajemniczy KOD zapisany w pisance – relief inspirowany sztuką ulic miasta

Papieroplastyka

Temat V/2: Postać fantastyczna – „żywy obraz” Tadeusza Makowskiego¹

Kompozycje przestrzenne z użyciem technik mieszanych

Temat V/3: Zabawa w architektów – makieta osiedla marzeń

¹ Przykład pracy stworzonej techniką papieroplastyki pt.: *Pani Jesień*. Źródło: www.kuradomowa.com/zrobptosama/pani_jesien_wianek_jesienny.shtml